

කච්චායනබ්‍යාකරණං

ධම්මවිචය

පටුන

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා.”

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ඡට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කච්චායනබ්‍යාකරණං

1. සන්ධි

1, 1. අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො.

2, 2. අක්ඛරාපාදයො එකචත්තාලිසං.

3, 3 තත්ථොදන්තා සරා අට්ඨ.

4, 4. ලහුමත්තා තයො රස්සා.

5, 5. අඤ්ඤෙ දීඝා.

6, 8. සෙසා බ්‍යඤ්ජනා.

7, 9. වග්ගා පඤ්චපඤ්චසො මන්තා.

8, 10. අංඉති නිග්ගහිතං.

9, 11. පරසමඤ්ඤා පයොගෙ.

10, 12. පුබ්බමධොඨිතමස්සරං සරෙන වියොජයෙ.

11, 14. නයෙ පරං යුත්තෙ.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

12, 13. සරා සරෙ ලොපං.

13, 15. වා පරො අසරූපො.

14, 16. ක්වචාසවණ්ණං ලුත්තෙ.

15, 17. දීඝං.

16, 18. පුබ්බො ච.

17, 19. යමෙදන්තස්සාදෙසො.

18, 20. වමොදුදන්තානං.

19. 22. සබ්බො චං ති.

20, 27. දො ධස්ස ච.

21, 22. ඉවණ්ණො යං නවා.

22, 28. එවාදිස්ස රි පුබ්බො ච රස්සො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

23, 36. සරා පකති බ්‍යඤ්ජනෙ.

24, 35. සරෙ ක්වචි.

25, 37. දීඝං.

26, 38. රස්සං.

27, 39. ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො.

28, 40. පර ද්වෙභාවො ඨානෙ.

29, 42. වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

30, 58. අං බ්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං.

31. 49. වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.

32, 50. එහෙ ඤං.

33. 51. ස යෙ ච.

34, 52. මදා සරෙ.

35, 34. ය ව ම ද න ත ර ලා චාගමා.

36, 47. ක්වචි ඔ බ්‍යඤ්ජනෙ.

37, 57. නිග්ගහිතඤ්ච.

38, 53. ක්වචි ලොපං.

39, 54. බ්‍යඤ්ජනෙ ච.

40, 55. පරො වා සරො.

41, 56. බ්‍යඤ්ජනො ච විසඤ්ඤොගො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

42, 32. ගොසරෙ පුථස්සාගමො ක්වචි.

43, 33. පාස්ස චන්තො රස්සො.

44, 24 අබ්භො අභි.

45, 25. අජ්ඣො අධි.

46, 26. තෙ න වා ඉවණ්ණෙ.

47, 23. අතිස්ස චන්තස්ස.

48, 43. ක්වචි පටි පතිස්ස.

49, 44. පුථස්සු බ්‍යඤ්ජනෙ.

50, 45. ඔ අවස්ස.

51, 59. අනුපදිට්ඨානං වුත්තයොගතො.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

සන්ධිසුත්තං නිට්ඨිතං.

2. නාම

52, 60. ජිනවචනයුත්තං හි.

53, 61. ලිඞ්ගඤ්ච නිප්පජ්ජතෙ.

54, 62. තතො ච විභත්තියො.

55, 63. සි යො අං යො නා හි ස නං ස්මා හි සනං ස්මිං සු.

56, 64. තදනුපරොධෙන.

57, 71. ආලපනෙ සි ගසඤ්ඤො.

58, 29. ඉවණ්ණුවණ්ණා ඣලා.

59, 182. තෙ ඉත්ථිඛ්‍යා පො.

60, 177. ආ ඝො.

61, 86. සාගමො සෙ.

62, 206. සංසාස්වෙකවචනෙසු ච.

63, 217. එතිමාසමි.

64, 216. තස්සා වා.

65, 215. තතො සස්ස ස්සාය.

66, 205. ඝො රස්සං.

67, 229. නො ච ද්වාදිතො නංම්හි.

68, 184. අමා පතො ස්මිංස්මානං වා.

69, 186. ආදිතො ඕ ච.

70, 30. ඣලානමියුවා සරෙ වා.

71, 489. යවකාරා ච.

72, 185. පසඤ්ඤස්ස ච.

73, 174. ගාව සෙ.

74, 169. යොසු ච.

75, 170. අවංම්හි ච.

76, 171. ආවස්සු වා.

77, 175, තතො නමං පතිම්හාලුත්තෙ ච සමාසෙ.

78, 31. ඔ සරෙ ච.

79, 46. තබ්බිපරීතූපපදෙ බ්‍යඤ්ජනෙ ච.

80, 173. ගොණ නංම්හි වා.

81, 172. සුහිනාසු ච.

82, 149. අංමො නිග්ගහිතං ඣලපෙහි.

83, 67. සරලොපො මාදෙසපච්චයාදිම්හි සරලොපෙ තු පකති.

84, 144. අසො රස්සමෙකවචනයොස්වපි ච.

85, 150. න සිස්මිමනපුංසකානි.

86, 227. උභාදිතො නමින්නං.

87, 231. ඉණ්ණමිණ්ණන්නං තීහි සඞ්ඛ්‍යාහි.

88, 147. යාසු කතනිකාරලොපෙසු දීඝං.

89, 87. සුනංහිසු ච.

90, 252. පඤ්චාදීනමත්තං.

91, 194. පතිස්සිනීම්හි.

92, 100. න්තුස්සන්තො යොසු ච.

93, 106. සබ්බස්ස වා අංසෙසු.

94, 105. සිම්හි වා.

95, 145. අග්ගිස්සිනි.

96, 148. යොස්වකතරස්සො ඣො.

97, 156. වෙවොසු ලො ච.

98, 189. මාතුලාදීනමානත්තමීකාරෙ.

99, 81. ස්මාහිස්මිංනං මිහාහිම්හි වා.

100, 214. න තිමෙහි කතාකාරෙහි.

101, 80. සුහිස්වකාරො එ.

102, 202. සබ්බනාමානං නංම්හි ච.

103, 79. අතො නෙන.

104, 66. සො.

105, 0. සො වා.

106, 302. දීඝොරෙහි.

107, 69. සබ්බයොනීනමාඑ.

108, 90. ස්මාස්මිංනං වා.

109, 295. ආය චතුත්ථෙකවචනස්ස තු.

110, 201. තයො නෙව ච සබ්බනාමෙහි.

111, 179. සතො නාදීනං.

112, 173. පතො යා.

113, 132. සඛතො ගස්සෙ වා.

114, 178. සතෙ ච.

115, 181. න අම්මාදිතො.

116, 157. අකතරස්සා ලතො ය්වාලපනස්සවෙවො.

117, 124. ඣලතො සස්ස නො වා.

118, 146. ඝපතො ච යොනං ලොපො.

119, 115. ලතො වොකාරො ච.

ඉති නාමකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

120, 243. අම්හස්ස මමං සවිභත්තිස්ස සෙ.

121, 233. මයං යොම්හි පඨමෙ.

122, 99. න්තුස්ස න්තො.

123, 103. න්තස්ස සෙ වා.

124, 98. ආ සිම්හි.

125, 198. අං නපුංසකෙ.

126, 101. අවණ්ණා ච ගෙ.

127, 102. තො තිතා සස්මිංනාසු.

128, 104. නංම්හි තං වා.

129, 222. ඉමස්සිදමංසිසු නපුංසකෙ.

130, 225. අමුස්සාදුං.

131, 0. ඉත්ථිපුමනපුංසකසඞ්ඛ්‍යං.

132, 228. යොසු ද්වින්නං ද්වෙ ච.

133, 230. තිචතුන්නං තිස්සො චතස්සො තයොචත්තාරො තීණි චත්තාරි.

134, 251. පඤ්චාදීනමකාරො.

135, 118. රාජස්සා රඤ්ඤො රාජිනො සෙ.

136, 119. රඤ්ඤං නංම්හි වා.

137, 116. නාම්හි රඤ්ඤා වා.

138, 121. ස්මිංම්හි රඤ්ඤෙ රාජිනි.

139, 245. තුම්හම්හාකං තයි මයි.

140, 232. ත්වමහං සිම්හි ච.

141, 241. තව මම සෙ.

142, 242. තුය්හං මය්හඤ්ච.

143, 235. තංමමංම්හි.

144, 234. තවංමමඤ්ච න වා.

145, 238. නාම්හි තයා මයා.

146, 236. තුම්හස්ස තුවංත්වමම්හි.

147, 246. පදතො දුතියාචතුත්ථීඡට්ඨීසු වො නො.

148, 247. තෙමෙකවචනෙසු ච.

149, 248. න අංම්හි.

150, 249. වා තතියෙ ච.

151, 250. බහුවචනෙසු වො නො.

152, 136. පුමන්තස්සා සිම්හි.

153, 138. අමාලපනෙකවචනෙ.

154, 0. සමාසෙ ච විභාසා.

155, 137. යොස්වානො.

156, 142. ආනෙ ස්මිංම්හි වා.

157, 140. හිවිභත්තිම්හි ච.

151, 143. සුස්මිමා වා.

159, 139. උ නාම්හි ච.

160, 197. අකම්මන්තස්ස ච.

ඉති නාමකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

161, 244. තුම්හම්හෙහි නමාකං.

162, 237. වා ය්වප්පඨමො.

163, 240. සස්සං.

164, 200. සබ්බනාමකාරතෙ පඨමො.

165, 208. ද්වන්දට්ඨා වා.

166, 209. නාඤ්ඤං සබ්බනාමිකං.

167, 210. බහුබ්බීහිම්හි ච.

168, 203. සබ්බතො නං සංසානං.

169, 117. රාජස්ස රාජු සුනං හිසු ච.

170, 220. සබ්බස්සිමස්සෙ වා.

171, 219. අනිමි නාම්හි ච.

172, 218. අනපුංසකස්සා යං ස්මිම්හි.

173, 223. අමුස්ස මො සං.

174, 211. එතතෙසං තො.

175, 212. තස්ස වා නත්තං සබ්බත්ථ.

176, 213. සස්මාස්මිංසංසාස්වත්තං 0.0011.

177, 221. ඉමසද්දස්ස ච.

178, 224. සබ්බතො කො.

179, 204. සපතො ස්මිං සානං සංසා.

180, 207. නෙතාහි ස්මිමායයා.

181, 95. මනොගණාදිතො ස්මිංනානමිආ.

182, 97. සස්ස චො.

183, 48. එතෙසමො ලොපෙ.

184, 96. ස සරෙ වාගමො.

185, 112. සන්තසද්දස්සා සො ඡෙ බො වන්තෙ.

186, 107. සිම්හි ගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො අං.

187, 108. සෙසෙසු න්තුව.

188, 155. බ්‍රහ්මත්ත සඛ රාජාදිතො අමානං.

189, 113. ස්‍යා ච.

190, 114. යොනමානො.

191, 130. සඛතො චායො නො.

192, 135. ස්මිමෙ.

193, 122. බ්‍රහ්මතො චස්ස ච.

194, 131. සඛන්තස්සි නොනානංසෙසු.

195, 134. ආරො හිම්හි වා.

196, 133. සුනමංසු වා.

197, 125. බ්‍රහ්මතො තු ස්මිංනි.

198, 123. උත්තං සනාසු.

199, 158. සත්ථුපිතාදීනමා සිස්මිං සිලොපො ච.

200, 196. අඤ්ඤෙස්වාරත්තං.

201, 163. වා නංම්හි.

202. 164. සත්ථුනත්තඤ්ච.

203, 162. උ සස්මිං සලොපො ච.

204, 167. සක්කමන්ධාතාදීනඤ්ච.

205, 160. තතො යොනමො තු.

206, 165. තතො ස්මිමි.

207, 161. නා ආ.

207, 161. ආරො රස්සමිකාරෙ.

209, 168. පිතාදීනමසිම්හි.

210, 239. තයාතයිනං තකාරො ත්වත්තං වා.

ඉති නාමකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

211, 126. අත්තන්තො හිස්මිමනත්තං.

212, 129. තතො ස්මිං නි.

213, 127. සස්සනො.

214, 128. ස්මා නා.

215, 141. ඣලතො ච.

216, 180. ඝපතො ස්මිංයං වා.

217, 199. යොනං නි නපුංසකෙහි.

218, 196. අතො නිච්චං.

219, 195. සිං.

220, 74. සෙසතො ලොපං ගසිපි.

221, 282. සබ්බාසමාවුසොපසග්ගනිපාතාදීහි ච.

222, 327. පුමස්ස ලිඞ්ගාදීසු සමාසෙසු.

223, 188. අං යමීතො පසඤ්ඤතො.

224, 153. නං ඣතො කතරස්සා.

225, 151. යොනං නො.

226, 154. ස්මිංනි.

227, 270. කිස්ස ක වෙ ච.

228, 272. කු හිං හංසු ච.

229, 226. සෙසෙසු ච.

230, 262. ත්‍ර තො ථෙසු ච.

231, 263. සබ්බස්සෙතස්සාකාරො වා.

232, 267. ත්‍රෙ නිච්චං.

233, 264. එ තොථෙසු ච.

234, 265. ඉමස්සි ථං දානි හ තො ධෙසු ච.

235, 281. අ ධුනාම්හි ච.

236, 280. එත රහිම්හි.

237, 176. ඉත්ථියමතො ආපච්චයො.

238, 187. නදාදිතො වා ඊ.

239, 190. ණව ණික ණෙය්‍ය ණන්තුහි.

240, 193. පතිභික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉනී.

241, 191. න්තුස්ස තදීකාරෙ.

242, 192. භවතො භොතො.

243, 110. භො ගෙ තු.

244, 72. අකාරපිතාද්‍යන්තානමා.

245, 152. ඣලපා රස්සං.

246, 73. ආකාරො වා.

ඉති නාමකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

247, 261. ත්වාදයො විභත්තිසඤ්ඤායො.

248, 260. ක්වචි තො පඤ්චම්‍යත්ථෙ.

249, 266. ත්‍රථ සත්තම්‍යා සබ්බනාමෙහි.

250, 268. සබ්බතො ධි.

251, 269. කිංස්මා වො.

252, 271. හිංහංහිඤ්චනං

253, 273. තම්හා ච.

254, 274. ඉමස්මා හධා ච.

255, 275. යතො හිං.

256, 0. කාලෙ.

257, 276. කිංසබ්බඤ්ඤෙකයකුහි දාදාචනං.

258, 278. තම්හා දානි ච.

259, 279. ඉමස්මා රහිධුනාදානි ච.

260, 277. සබ්බස්ස සො දාම්හි වා.

261, 369. අවණ්ණො යෙ ලොපඤ්ච.

262, 391. වුඩ්ඪස්ස ජො ඉයිට්ඨෙසු.

263, 392. පසත්ථස්ස සො ච.

264, 393. අන්තිකස්ස නෙදො.

265, 394. බාළ්හස්ස සාධො.

266, 395. අප්පස්ස කණ.

267, 396. යුවානඤ්ච.

268, 397. වන්තුමන්තුවීනඤ්ච ලොපො.

269, 41. යවතං තලණදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි චලඤජකාරත්තං.

270, 120. අම්හ තුම්හ න්තු රාජ බ්‍රහ්මත්ත සඛ සත්ථු– පිතාදීහි ස්මා නාව.

ඉති නාමකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

නාමසුත්තං නිට්ඨිතං.

3. කාරක

271, 88. යස්මා දපෙතිං භයමාදත්තෙ වා තදපාදානං. (308)

272, 309. ධාතුනාමානමුපසග්ගයොගාදීස්වපි ච.

273, 310. රක්ඛණත්ථානමිච්ඡිතං.

274, 311. යෙන වා දස්සනං

275, 312. දූරන්තිකද්ධකාල නිම්මාන ත්වාලොප දිසා යොග විභත්තාරප්පයොග සුද්ධප්පමොචනහෙතු විවිත්තප්පමාණපුබ්බයොග බන්ධනගුණවචන පඤ්හකථන ථොකාතත්තූසු ච.

276, 302. යස්ස දාතුකාමො රොචතෙ ධාරයතෙ පා තං සම්පදානං.

277, 303. සිලාඝ හනු ඨා සප ධාර පිහ කුධ දුහිස්සො ස්සූය රාධික්ඛ පච්චාසුණ අනුපතිගිණ පුබ්බකත්තාරොචනත්ථ තදත්ථ තුමත්ථාලමත්ථ මඤ්ඤානාදරප්පාණිනි ගත්‍යත්ථකම්මනිආසිසත්ථසම්මුතිභිය්‍යසත්තමෳත්ථෙසු ච.

278, 320. යොධාරො තමොකාසං.

279, 292. යෙන වා කයිරතෙ තං කරණං.

280, 285, යං කරොති තං කම්මං.

281, 294. යො කරොති ස කත්තා.

282, 295. යො කාරෙහි ස හෙතු.

283, 316. යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමී.

284, 283. ලිඞ්ගත්ථෙ පඨමා.

285, 70. ආලපනෙ ච.

286, 291. කරණෙ තතියා.

287, 296, සහාදියොගෙ ච.

288, 293. කත්තරි ච.

289, 297. හෙත්වත්ථෙ ච.

290, 298. සත්තම්‍යත්ථෙ ච.

291, 299. යෙනඞ්ගවිකාරො.

292, 300. විසෙසනෙ ච.

293, 301. සම්පදානෙ චතුත්ථී.

294, 305. නමොයොගාදීස්වපි ච.

295, 307. අපාදානෙ පඤ්චමී.

296, 314. කාරණත්ථෙ ච.

297, 284. කම්මත්ථෙ දුතියා.

298. 287. කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ.

299, 288. කම්මප්පවචනීයයුත්තෙ.

300, 286. ගති බුද්ධි භුජ පඨ හර කර සයාදීනංකා රිතෙ වා.

301, 315. සාමිස්මිං ඡට්ඨී

302, 319. ඔකාසෙ සත්තමී.

303, 321. සාමිස්සරාධිපති දායාද සක්ඛී පටිභූ පසූත කුසලෙහි ච.

304, 322. නිද්ධාරණෙ ච.

305, 323. අනාදරෙ ච.

306, 289. ක්වචි දුතියා ඡට්ඨීනමත්ථෙ.

307, 290. තතියාසත්තමීනඤ්ච.

308, 317. ඡට්ඨී ච.

309, 318. දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච.

310, 324. කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙසු සත්තමී.

311, 325. සම්පදානෙ ච.

312, 326. පඤ්චම්‍යත්ථෙ ච.

313, 327. කාලභාවෙසු ච.

314, 328. උප'ධ්‍යාධිකිස්සරවචනෙ.

315, 329. මණ්ඩිතුස්සුක්කෙසු තතියා ච.

ඉති නාමකප්පෙ කාරකකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

කාරකසුත්තං නිට්ඨිතං.

4. සමාස

316, 331. නාමාන සමාසො යුත්තත්ථො.

317, 332. තෙසං විභත්තියො ලොපා ච.

318, 333. පකති චස්ස සරන්තස්ස.

319, 330. උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො අබ්‍යයීභාවො.

320, 335. සො නපුංසකලිඞ්ගො.

321. 349. දිගුස්සෙකත්තං.

322, 359. තථා ද්වන්දෙ පාණි තූරියෙ යොග්ග සෙනඞ්ග ඛුද්දජන්තුක විවිධ විරුද්ධ විසභාගත්ථාදීනඤ්ච.

323, 360. විභාසා රුක්ඛ තිණ පසු ධන ධඤ්ඤ ජනපදා දීනඤ්ච.

324, 339. ද්විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො.

325, 348. සඞ්ඛ්‍යාපුබ්බො දිගු.

326, 341. උභෙ තප්පුරිසා.

327, 351. අමාදයො පරපදෙහි.

328, 352. අඤ්ඤපදත්ථෙසු බහුබ්බීහි.

329, 357. නාමානං සමුච්චයො ද්වන්දො.

330, 340. මහතං මහා තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.

331, 353. ඉත්ථියං භාසිතපුමිත්ථී පුමාව චෙ.

332, 343. කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච.

333, 344. අත්තං නස්ස තප්පුරිසෙ.

334, 345. සරෙ අන.

335, 346. කදි කුස්ස.

336, 347. කා'ප්පත්ථෙසු ච.

337, 350. ක්වචි සමාසන්ත ගතානමකාරන්තො.

338, 356. නදිම්හා ච.

339, 358. ජායාය තුදං ජානි පතිම්හි.

340, 355. ධනුම්හා ච.

341, 336. අංවිභත්තීනමකාරන්තා අබ්‍යායිභාවා.

342, 337. සරො රස්සො නපුංසකෙ.

343, 338. අඤ්ඤස්මා ලොපො ච.

ඉති නාමකප්පෙ සමාසකප්පො සත්තමො කණ්ඩො.

සමාසසුත්ථං නිට්ඨිතං.

5. තද්ධිත

244, 361. වා ණා'පච්චෙ.

345, 366. ණායන ණාන වච්ඡාදිතො.

346, 367. ණෙය්‍යො කත්තියාදීහි.

347, 368. අතො ණි වා.

348, 371. ණවොපක්වාදීහි.

349, 372. ණෙර විධවාදිතො.

350, 373. යෙන වා සංසට්ඨං තරති චරති වහති ණිකො.

351, 374. තමධීතෙ තෙනකතාදි සන්නිධානනියොග සිප්ප භණ්ඩ ජීවිකත්ථෙසු ච.

352, 376. ණ රාගා තස්සෙදමඤ්ඤත්ථෙසු ච.

353, 378. ජාතාදීනමිමියා ච.

354, 379. සමූහත්ථෙ කණ ණා.

355, 380. ගාම ජන බන්ධු සහායාදීහි තා.

356, 381. තදස්ස ඨානමියො ච.

357, 382. උපමත්ථායිතත්තං.

358, 383. තන්නිස්සිතත්ථෙ ලො.

359, 384. ආලු තබ්බහුලෙ.

360, 387. ණ්‍යත්තතා භාවෙ තු.

361, 388. ණ විසමාදීහි.

362, 389. රමණීයාදිතො කණ

363, 390. විසෙසෙ තරතමිසිකියිට්ඨා.

364, 398. තදස්සත්ථීති වී ච.

365, 399. තපාදිතො සී.

366, 400. දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ.

367, 401. මධ්වාදිතො රො.

368, 402. ගුණාදිතො වන්තු.

369, 403. සත්‍යාදීහි මන්තු.

370, 405. සද්ධාදිතො ණ.

371, 404. ආයුස්සුකාරාස මන්තුම්හි.

372, 385. තප්පකතිවචනෙ මයො.

373, 406. සඞ්ඛ්‍යාපූරණෙ මො.

374, 408. ස ඡස්ස වා.

375, 412. එකාදිතො දසස්සී.

376, 257. දසෙ සො නිච්චඤ්ච.

377, 0. අන්තෙ නිග්ගහිතඤ්ච.

378, 414. ති ච.

379, 258. ල ද රානං.

380, 255. වීසති දසෙසු බා ද්විස්ස තු.

381, 254. එකාදිතො දස්ස ර සඞ්ඛ්‍යානෙ.

382, 259. අට්ඨාදිතො ච.

383, 353. ද්වෙකට්ඨානමාකාරො වා.

384, 407. චතුච්ඡෙ හි ථ ඨා.

385, 409. ද්විතීහි තියො.

386, 410. තියෙ දුතාපි ච.

387, 411. තෙසමඩ්ඪූපපදෙන අඩ්ඪුඩ්ඪදිවඩ්ඪ දියඩ්ඪ' ඩ්ඪතියා.

388, 68. සරූපාන මෙකසෙස්වසකිං.

389, 413. ගණනෙදසස්ස ද්වි ති චතු පඤ්ච ඡ සත්ත අට්ඨනවකානං වී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්තාසනවා යොසු යොනඤ්චීසමාසංඨිරිතීතුති.

390, 256. චතූපපදස්ස ලොපො තු'ත්තරපදාදිචස්ස චු චොපි නවා.

391, 423. යදනුපපන්නා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

392, 418. ද්වාදිතො කො’නෙකත්ථෙ ච.

393, 415. දසදසකං සතං දසකානං සතං සහස්සඤ්ච යොම්හි.

394, 416. යාව තදුත්තරි දසගුණිතඤ්ච.

395, 417. සකනාමෙහි.

396, 363. තෙසං ණො ලොපං.

397, 420. විභාගෙ ධා ච.

398, 421. සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙ තු ථා.

399, 422. කිම්මෙහි ථං.

400, 364. වුද්ධාදිසරස්ස වා’සංයොගන්තස්ස සණෙ ච.

401, 375. මායූනමාගමො ඨානෙ.

402. 377. ආත්තඤ්ච.

403, 354. ක්වචාදිමජ්ඣුත්තරානං දීඝරස්ස පච්චයෙසු ච.

404, 370. තෙසු වුද්ධි ලොපාගම විකාර විපරිතාදෙසා ච.

405, 365. අයුවණ්ණානඤ්චායො වුද්ධි.

ඉති නාමකප්පෙ තද්ධිතකප්පො අට්ඨමො කණ්ඩො.

තද්ධිතසුත්තං නිට්ඨිතං.

6. ආඛ්‍යාති

406, 429. අථ පුබ්බානි-විභත්තීනං ඡ පරස්සපදානි.

407, 439. පරාණ්‍යත්තනොපදානි.

408, 430. ද්වෙ ද්වෙ පඨමමජ්ඣිමුත්තමපුරිසා.

409, 441. සබ්බෙසමෙකාභිධානෙ පරො පුරිසො.

410, 432. නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො.

411, 436. තුම්හෙ මජ්ඣිමො.

412, 437. අම්හෙ උත්තමො.

413, 426. කාලෙ.

414, 428. වත්තමානා පච්චුප්පන්නෙ.

415, 451. ආණත්‍යාසිට්ඨෙ’නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.

416, 454. අනුමතිපරිකප්පෙත්ථෙසු සත්තමී.

417, 460. අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛා’තීතෙ.

418, 456. හියොප්පභුති පච්චක්ඛෙ හිය්‍යත්තනී.

419, 469. සමීපෙ’ජ්ජතනී.

420, 471. මායොගෙ සබ්බකාලෙ ච.

421, 473. අනාගතෙ භවිස්සන්තී.

422, 475. ක්‍රියාතිපන්නෙ’තීතෙ කාලාතිපත්ති.

423, 426. වත්තමානා ති අන්ති, සි ථ, මි ම තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ.

424, 450. පඤ්චමී තු අන්තු, හි ථ, මි ම, තං අන්තං, ස්සු ව්හො, එ ආමසෙ.

425, 453. සත්තමී එය්‍ය එය්‍යුං, එය්‍යාසි එය්‍යාථ, එය්‍යාමි එය්‍යාම, එථ එරං, එථො එය්‍යාව්හො, එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ.

426, 459. පරොක්ඛා අ උ, එ ත්ථ, අං ම්හ, ත්ථ රෙ, ත්ථො ව්හො, ඉං ම්හෙ.

427, 455. හිය්‍යත්තනී ආ ඌ, ඔ ත්ථ, අං ම්හා, ත්ථ ත්ථුං, සෙ ව්හං, ඉං ම්හසෙ.

427, 468. අජ්ජතනී ඊඤං ඔත්ථ, ඉං මිහා, ආ ඌ, සෙ ව්හං, අං ම්හෙ.

429, 472. ස්සතිස්සන්තී ස්සති ස්සන්ති, ස්සසි ස්සථ, ස්සාමි ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සං ස්සාම්හෙ.

430, 474. කාලාතිපත්ති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාමා, ස්සථ ස්සිසු, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සිං ස්සාම්හසෙ.

431, 428. හියත්තනී සත්තමී පඤ්චමී වත්තමානා සබ්බධාතුකං.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

432, 362. ධාතුලිඞ්ගෙහි පරා පච්චයා.

433, 528. තිජගුපකිතමානෙහි ඛඡසා වා.

434, 534. භුජඝසහරසුපාදීහිතුමිච්ඡත්ථෙසු.

435, 536. ආය නාමතො කත්තූපමානාදාචාරෙ.

436, 537. ඊයූ'පමානා ච.

437, 538. නාමම්හා'ත්තිච්ඡත්ථෙ.

438, 540. ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්වත්ථෙ.

439, 539. ධාතුරූපෙ නාමස්මා ණ යො ච.

440, 445. භාවකම්මෙසු යො.

441, 447. තස්ස චවග්ගයකාරවකාරත්තං සධාත්වන්තස්ස.

442, 448. ඉවණ්ණාගමො වා.

443, 449. පුබ්බරූපඤ්ච.

444, 511. තථා කත්තරි ච.

445, 433. භූවාදිතො අ.

446, 509. රුධාදිතො නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.

447, 510. දිවාදිතො යො.

448, 512. ස්වාදිතො ණුණා උණා ච.

449, 513. කියාදිතො නා.

450, 517. ගහාදිතො ප්පණ්හා.

451, 520. තනාදිතො ඔයිරා.

452, 525. චුරාදිතො ණෙ ණයා.

453, 444. අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි.

454, 440. කත්තරි ච.

455, 530. ධාතුප්පච්චයෙහි විභත්තියො.

456, 420. කත්තරි පරස්සපදං.

457, 424. භූවාදයො ධාතවො.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

458, 461. ක්වචාදිවණ්ණානමෙකස්සරානං ද්වෙභාවො.

459, 462. පුබ්බො’ බ්භාසො.

460, 506. රස්සො.

461, 464. දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා.

462, 467. කවග්ගස්ස චවග්ගො.

463, 532. මානකිතානං ව තත්තං වා.

464, 504. හස්ස ජො.

465, 463. අන්තස්සිවණ්ණාකාරො වා.

466, 489. නිග්ගහිතඤ්ච.

467, 533. තතො පාමානානං වාමං සෙසු.

468, 492. ඨා තිට්ඨො.

469, 494. පා පිවො.

470, 514. ඤාස්ස ජාජංනා.

471, 483. දිසස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛා වා.

472, 531. බ්‍යඤ්ජනන්තස්ස චො ඡප්පච්චයෙසු ච.

473, 529. කො ඛෙ ච.

474, 535. හරස්ස ගී සෙ.

475, 465. බ්‍රූභූනමාහභූවා පරොක්ඛායං.

476, 442. ගමිස්සන්තො ච්ඡො වා සබ්බාසු.

477, 479. වචස්ස'ජ්ජතනිම්හි මකාරා ඔ.

478, 438. අකාරො දීඝං හිමිමෙසු.

479, 452. හි ලොපං වා.

480, 490. හොතිස්සරෙ' හො'හෙ හවිස්සන්තිම්හි සස්ස ච.

481, 524. කරස්ස සප්පච්චයස්ස කාහො.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

482, 508. දාදන්තස්සං මිමෙසු.

483, 527. අසංයොගන්තස්ස වුද්ධි කාරිතෙ.

484, 542. ඝටාදීනං වා.

485, 434. අඤ්ඤෙසු ච.

486, 543. ගුහදුසානං දීඝං.

487, 478. වච වස වහාදීනමුකාරො වස්සයෙ.

488, 481. හ විපරියයො ලො වා.

489, 519. ගහස්ස ඝෙ ප්පෙ.

490, 518. හලොපො ණ්හාම්හි.

491, 523. කරස්ස කාසත්තමජ්ජතනිම්හි.

492, 499. අසස්මා මිමානං මිම්හා'න්තලොපො ච.

493, 498. ථස්ස ත්ථත්ථං.

494, 495. තිස්ස තිස්ස ත්ථිත්ථං.

495, 500. තුස්ස ත්ථුත්තං.

496, 497. සිම්හි ච.

497, 477. ලභස්මා ඊඅංනං ත්ථත්තං.

498, 480. කුසස්මා දී ච්ඡි.

499, 480. දා ධාතුස්ස දජ්ජං.

500, 486. වදස්ස වජ්ජං.

501, 443. ගමිස්ස සම්මං.

502, 493. යම්හි දා ධා මා ඨා හා පා මහ මථාදීනමී.

503, 485. යජස්සාදිස්සි.

504, 470. සබ්බතො උං ඉංසු.

505, 482. ජරමරානං ජීර ජීයා මීයයා වා.

506, 496. සබ්බත්ථා'සස්සාදිලොපො ච.

507, 501. අසබ්බධාතුකෙ භූ.

508, 515. යොස්ස ඤාතො ඉයා ඤා.

509, 516. නාස්ස ලොපො යකාරත්තං.

510, 487. ලොපඤ්චෙත්තමකාරො.

511, 521. උත්තමොකාරො.

512, 522. කරස්සාකාරො ච.

513, 435. ඔ අව සරෙ.

514, 491. එ අය.

515, 541. තෙ ආවායා කාරිතෙ.

516, 466. ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකම්හි.

517, 488. ක්වචි ධාතුවිභත්තිප්පච්චයානං දීඝවිපරීතාදෙස ලොපාගමා ච.

518, 446. අත්තනොපදානි පරස්සපදත්තං.

519, 457. අකාරාගමො හියත්තනීඅජ්ජතනීකාලාතිපත්තීසු.

520, 502. බ්‍රූතො ඊ තිම්හි.

521, 425. ධාතුස්සන්තො ලොපො’ නෙකසරස්ස.

522, 476. ඉසුයමූනමන්තො ච්ඡො වා.

523, 526. කාරිතානං ණො ලොපං.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

ආඛ්‍යාතසුත්තං නිට්ඨිතං.

7. කිබ්බිධාන

524, 561. ධාතුයා කම්මාදිම්හි ණො.

525, 565. සඤ්ඤායම නු.

526, 567. පුරෙ දදා ච ඉං.

527, 568. සබ්බතො ණ්වුත්වා’වී වා.

528, 577. විස රුජ පදාදිතො ණ.

529, 580. භාවෙ ච.

530, 584. ක්වි ච.

531, 589. ධරාදීහි රම්මො.

532, 590. තස්සීලාදීසු ණී ත්වා වී ච.

533, 591. සද්ද කුධ චල මණ්ඩත්ථ රුචාදීහි යු.

534, 592. පාරාදිගමිම්හා රූ.

535, 593. භික්ඛාදිතො ච.

536, 594. හනත්‍යාදීනං ණුකො.

537, 566. නු නිග්ගහිතං පදන්තෙ.

538, 595. සංහනා’ඤ්ඤාය වා රො ඝො.

539, 558. රම්හි රන්තො රාදිනො.

540, 545. භාවකම්මෙසු තබ්බා’නීයා.

541, 552. ණ්‍යො ච.

542, 557. කරම්හා රිච්ච.

543, 555. භූතො’බ්බ.

544, 556. වද මද ගමු යුජ ගරහාකාරාදීහි ජ්ජ ම්මග්ගය්හෙය්‍යාවාරො වා.

545, 548. තෙ කිච්චා.

546, 562. අඤ්ඤෙ කිත්ත.

547, 596. නන්දාදීහි යු.

548, 597. කත්තුකරණපදෙසෙසු ච.

549, 550. රහාදිතො ණ.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

550, 549. ණාදයො තෙකාලිකා.

551, 598. සඤ්ඤායං දාධාතො ඉ.

552, 609. ති කිච්චා’සිට්ඨෙ.

553, 599. ඉත්ථියමතියවො වා.

554, 601. කරතො රිරිය.

555, 612. අතීතෙ ත තවන්තු තාවී.

556, 622. භාවකම්මෙසු ත.

557, 606. බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරි.

558, 602. ජිතො ඉන සබ්බත්ථ.

559, 603. සුපතො ච.

560, 604. ඊසංදුසූහි ඛ.

561, 636. ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු තවෙ තුං වා.

562, 638. අරහසක්කාදීසු ච.

563, 639. පත්තවචනෙ අලමත්ථෙසු ච.

564, 640. පුබ්බකාලෙ’කකත්තුකානං තුන ත්වාන ත්වා වා.

565, 646. වත්තමානෙ මාන’න්තා.

566, 574. සාසාදීහි රත්ථු.

567, 575. පාතිතො රිතු.

568, 576. මානාදීහි රාතු.

569, 610. ආගමා තුකො.

570, 611. භබ්බෙ ඉක.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

571, 624. පච්චයාදනිට්ඨා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

572, 625. සාසදිසතො තස්ස රිට්ඨයො ච.

573, 626. සාදිසන්ත පුච්ඡ භන්ජ හන්තාදීහි ට්ඨො.

574, 613. වසතො උත්ථ.

575, 614. වස වාවු.

576, 607. ධ ඪ භ හෙ හි ධඪඨා ච.

577, 628. භන්ජතො ග්ගො ච.

578, 560. භුජාදීනමන්තො නො ද්වි ච.

579, 629. වච වා වු.

580, 630. ගුපාදීනඤ්ච.

581, 616. තරාදීහි ඉණ්ණො.

582, 631. භිදාදිතො ඉන්න අන්න ඊණා වා.

583, 617. සුස පච සකතො ක්ඛ ක්කා ච.

584, 618. පක්කමාදීහි න්තො ච.

585, 619. ජනාදීන මා තිම්හි ච.

586, 600. ගම ඛන හන රමාදීනමන්තො.

587, 632. රකාරො ච.

588, ඨාපානමිඊ ච.

589, 621. හන්තෙහි හො හස්ස ළො වා අදහනහානං.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

590, 579. ණම්හි රන්ජස්ස ජො භාවකරණෙසු.

591, 544. හනස්ස ඝාතො.

592, 503. වධො වා සබ්බත්ථ.

593, 564. ආකාරන්තානමායො.

594, 582. පුරසමුපපරීහි කරොතිස්ස ඛ ඛරා වා තප්පච්චයෙසු ච.

595, 637. තවෙතුනාදීසු කා.

596, 551. ගමඛනහනාදීනං තුංතබ්බාදීසු න.

597, 641. සබ්බෙහි තුනාදීනං යො.

598, 643. චනන්තෙහි රච්චං.

599, 644. දිසා ස්වානස්වන්තලොපො ච.

600, 645. මහදභෙහි ම්ම ය්හ ජ්ජ බ්භ ද්ධා ච.

601, 334. තද්ධිතසමාසකිතකා නාමං වා’තවෙතුනාදීසු ච.

602, 6. දුම්හි ගරු.

603, 7. දීඝො ච.

604, 684. අක්ඛරෙහි කාර.

605, 547. යථාගමමිකාරො.

606, 642. දධන්තතො යො ක්වචි.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

607, 578. නිග්ගහිත සංයොගාදි නො.

608, 623. සබ්බත්ථ ගෙ හී.

609, 484. සදස්ස සීදත්ථං.

610, 627. යජස්ස සරස්සි ට්ඨෙ.

611, 608. හචතුත්ථානමන්තානං දො ධෙ.

612, 615. ඩො ඪකාරෙ.

613, 583. ගහස්ස සර ඝෙ වා.

614, 581. දහස්ස දො ළං.

615, 586. ධාත්වන්තස්ස ලොපො ක්විම්හි.

616, 587. විදන්තෙ ඌ.

617, 633. න ම ක රානමන්තානං නියුත්තතම්හි.

618, 571. න ක වත්ථං ච ජා ණ්වුම්හි.

619, 573. කරස්ස ච තත්තං තුස්මිං.

620, 549. තුංතුනතබ්බෙසු වා.

621, 553. කාරිතං විය ණානුබන්ධො.

622, 570. අනකා යු ණ්වූනං.

623, 554. ක ගා ච ජානං.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

කිබ්බිධානසුත්තං නිට්ඨිතං.

8. උණාදිකප්ප

624, 563. කත්තරි කිත්ත.

625, 605. භාවකම්මෙසු කිච්චත්තක්ඛත්ථා.

626, 634. කම්මනි දුතියාය ත්තො.

627, 652. ඛ්‍යාදීහි මන ම ච තො වා.

628, 653. සමාදීහි ථමා.

629, 569. ගහස්සු'පධස්සෙ වා.

630, 654. මසුස්ස සුස්ස ච්ඡරච්ඡෙරා.

631, 655. ආපුබ්බචරස්ස ච.

632, 656. අල කල සලෙහි ල යා.

633, 657. යාණ ලාණා.

634, 658. මථිස්ස ථස්ස ලො ච.

635, 559. පෙසාතිසග්ගපත්තකාලෙසු කිච්චා.

636, 659. අවස්සකාධමිණෙසු ණී ච.

637, 0. අරහසක්කාදීහි තුං.

638, 668. වජාදීහි පබ්බජ්ජාදයො නිප්පජ්ජන්තෙ.

639, 585. ක්විලොපො ච.

640, 0. සචජානං ක ගා ණානුබන්ධෙ.

641, 572. නුදාදීහි යු ණ්වූන මනා න නා කා න න කා සකාරිතෙහි ච.

642, 588. ඉ ය ත ම කිං එසානමන්තස්සරො දීඝං ක්වචි දුසස්ස ගුණං දොරං ස ක්ඛී ච.

643, 635. භ්‍යාදීහි මති බුධි පූජාදීහි ච ත්තො.

644, 661. වෙපු සී දව වමු කු දා භූත්වාදීහි ථුත්තිම ණිමා නිබ්බත්තෙ.

645, 662. අක්කොසෙ නම්හානි.

646, 419. එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං.

647, 663. සුනස්සුනස්සො ණ වානුවානූනනඛුනානා.

648, 664. තරුණස්ස සුසු ච.

649, 665. යුවස්සුවස්සුවුවානනූනා.

650, 651. කාලෙ වත්තමානාතීතෙ ණ්වාදයො.

651, 647. භවිස්සති ගමාදීහි ණී ඝිණ.

652, 648. ක්‍රියායං ණ්වු තවො.

653, 307. භාවවාචිම්හි චතුත්ථී.

654, 649. කම්මනි ණො.

655, 650. සෙසෙ ස්සං න්තු මානානා.

656, 666. ඡදාදීහි ත ත්‍රණ.

657, 667. වදාදීහි ණිත්තො ගණෙ.

658, 668. මිදාදීහි ත්ති තියො.

659, 669. උසුරන්ජදසානං දංසස්ස දඩ්ඪො ඪඨා ච.

660, 670. සූවුසානමූවුසානමතො ථො ච.

661, 671. රන්ජුදාදීහි ධදිද්දකිරා ක්වචි ජදලොපො ච.

662, 672. පටිතො හිස්ස හෙරණ හීරණ.

663, 673. කඩාදීහි කො.

664, 674. බාදාමගමානං බන්ධන්ධගන්ධා.

665, 675. පටාදීලාූලං.

666, 676. පුථස්ස පුථු පථා මො වා.

667, 677. සස්වාදීහි තු දවො.

668, 678. ඣාදීහි ර්වරො.

669, 679. මුනාදීහි චි.

670, 680. විදාදීලාූරො.

671, 681. හනාදීහි නු ණු තවො.

672, 682. කුටාදීහි ඨො.

673, 683. මනුපූරසුණාදීහි උස්සනුසිසා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ උණාදිකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

උණාදිසුත්තං නිට්ඨිතං.

මහාකච්චායනසද්දාපාඨ

1. සන්ධිකප්ප

පඨමකණ්ඩ

(ක)

සෙට්ඨං තිලොකමහිතං අභිවන්දියග්ගං,
බුද්ධඤ්ච ධම්මමමලං ගණමුත්තමඤ්ච;
සත්ථුස්ස තස්ස වචනත්ථවරං සුබුද්ධුං,
වක්ඛාමි සුත්තහිතමෙත්ථ සුසන්ධිකප්පං.

(ඛ)

සෙය්‍යං ජිනෙරිතනයෙන බුධා ලභන්ති,
තඤ්චාපි තස්ස වචනත්ථසුබොධනෙන;
අත්ථඤ්ච අක්ඛරපදෙසු අමොහභාවා,
සෙය්‍යත්ථිකො පදමතො විවිධං සුණෙය්‍යං.

1, 1. **අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො.**

සබ්බවචනානමත්ථො අක්ඛරෙහෙව සඤ්ඤායතෙ. අක්ඛරවිපත්තියං හි අත්ථස්ස දුන්නයත්‍ථා හොති, තස්මා අක්ඛරකොසල්ලං බහූපකාරං සුත්තන්තෙසු.

2, 2. **අක්ඛරාපාදයො එකචත්තාලීසං.**

තෙ ච ඛො අක්ඛරා අපි අකාරාදයො එකචත්තා ලීස සුත්තන්තෙසු සොපකාරා.

තං යථා? අ ආ ඉ ඊ උ ඌ එ ඔ, ක ඛ ග ඝ ඞ, ච ඡ ජ ඣ ඤ, ට ඨ ඩ ඪ ණ, ත ථ ද ධ න, ප ඵ බ භ ම, ය ර ල ව ස හ ළ අං, ඉති **අක්ඛරා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? අත්ථො අක්ඛරසඤ්ඤාතො.

3, 3. **තත්ථොදන්තා සරා අට්ඨ.**

තත්ථ අක්ඛරෙසු අකාරාදීසු ඔදන්තා අට්ඨ අක්ඛරා සරා නාම හොන්ති.

තං යථා? අ ආ ඉ ඊ උ ඌ එ ඔ, ඉති **සරා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? සරා සරෙ ලොපං.

4, 4. **ලහුමත්තා තයො රස්සා.**

තත්ථ අට්ඨසු සරෙසු ලහුමත්තා තයො සරා රස්සා නාම හොන්ති.

තං යථා? අ ඉ උ, ඉති **රස්සා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? රස්සං.

5, 5. **අඤ්ඤෙ දීඝා.**

තත්ථ අට්ඨසු සරෙසු රස්සෙහි අඤ්ඤෙ පඤ්ච සරා දීඝා නාම හොන්ති.

තං යථා? ආ ඊ ඌ එ ඔ, ඉති **දීඝා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? දීඝං.

6, 8. **සෙසා බ්‍යඤ්ජනා.**

ඨපෙත්වා අට්ඨ සරෙ සෙසා අක්ඛරා **ක**කාරාදයො **නිග්ගහිතන්**තා බ්‍යඤ්ජනා නාම හොන්ති.

තං යථා? ක ඛ ග ඝ ඞ, ච ඡ ජ ඣ ඤ, ට ඨ ඩ ඪ ණ, ත ථ ද ධ න, ප ඵ බ භ ම, ය ර ල ව ස හ ළ අං, ඉති **බ්‍යඤ්ජනා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? සරා පකති බ්‍යඤ්ජනෙ.

7, 9. **වග්ගා පඤ්චපඤ්චසො මන්තා.**

තෙසං ඛො බ්‍යඤ්ජනානං **ක**කාරාදයො මකාරන්තා පඤ්චපඤ්චසො අක්ඛරවන්තො වග්ගා නාම හොන්ති.

තං යථා? ක ඛ ග ඝ ඞ, ච ඡ ජ ඣ ඤ, ට ඨ ඩ ඪ ණ, ත ථ ද ධ න, ප ඵ බ භ ම, ඉති **වග්ගා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.

8, 10. **අං ඉති නිග්ගහිතං.**

අං ඉති නිග්ගහිතං නාම හොති.

තෙන ක්වත්ථො? අං බ්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං.

9, 11. **පරසමඤ්ඤා පයොගෙ.**

යා ච පන පරෙසු සක්කතගන්ථෙසු සමඤ්ඤා ඝොසාති වා අඝොසාති වා, තා පයොගෙ සති එත්ථාපි යුජ්ජන්තෙ.

තත්ථ ඝොසා නාම-ග ඝ ඞ, ජ ඣ ඤ, ඩ ඪ ණ, ද ධ න, බ භ ම, ය ර ල ව හ ළ, ඉති **ඝොසා** නාම. අඝොසා නාම-ක ඛ, ච ඡ, ට ඨ, ත ථ, ප ඵ, ස, ඉති **අඝොසා** නාම.

තෙන ක්වත්ථො? වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා.

10, 12. **පුබ්බමධොඨිත මස්සරං සරෙන වියොජයෙ.**

තත්ථ සන්ධිං කත්තුකාමො පුබ්බබ්‍යඤ්ජනං අධොඨිතං අස්සරං කත්වා සරඤ්ච උපරි කත්වා සරෙන වියොජයෙ.

තත්‍රායමාදි.

11, 14. **නයෙ පරං යුත්තෙ.**

අස්සරං ඛො බ්‍යඤ්ජනං අධොඨිතං පරක්ඛරං නයෙ යුත්තෙ. තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය.

යුත්තෙතිකස්මා? අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ. එත්ථ පන යුත්තං න හොති.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

12, 13. **සරා සරෙ ලොපං.**

සරා ඛො සරෙ පරෙ ලොපං පප්පොන්ති.

යස්සින්ද්‍රියානි සමථඞ්ගතානි. නො හෙතං භන්තෙ සමෙතායස්මා සඞ්ඝෙන.

13, 15. **වා පරො අසරූපා.**

සරම්හා අසරූපා පරො සරො ලොපං පප්පොති වා.

චත්තාරො'මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා, කින්නු' මාවසමණියො. වාති කස්මා? පඤ්චින්ද්‍රියානි, තයස්සු ධම්මා ජහිතා භවන්ති.

14, 16. **ක්වචාසවණ්ණං ලුත්තෙ.**

සරො ඛො පරො පුබ්බසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි අසවණ්ණං පප්පොති.

සඞ්ඛ්‍යං නොපෙති වෙදගූ, බන්ධුස්සෙව සමාගමො.

ක්වචීති කස්මා? යස්සින්ද්‍රියානි, තථූපමං ධම්මවරං අදෙසයි.

15, 17. **දීඝං.**

සරො ඛො පරො පුබ්බසරෙ ලුත්තෙ ක්වචි දීඝං පප්පොති. සද්ධීධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, අනාගාරෙහි චූභයං.

ක්වචීති කස්මා? පඤ්චහුපාලි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො. නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චි.

16, 18. **පුබ්බො ච.**

පුබ්බො ච සරො පරසරලොපෙ කතෙ ක්වචි දීඝං පප්පොති.

කිංසූධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං, සාධූති පටිස්සුණිත්වා, **ක්වචීති** කස්මා? ඉතිස්ස මුහුත්තම්පි.

17, 19. **යමෙදන්තස්සාදෙසො.**

එකාරස්ස අන්තභූතස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි **ය**කාරාදෙසො හොති.

අධිගතො ඛො ම්‍යායං ධම්මො, ත්‍යාහං එවං වදෙය්‍යං, ත්‍යාස්ස පහීනා හොන්ති.

ක්වචීති කස්මා? නෙ'නාගතා, ඉති නෙත්ථ.

18, 20. **වමොදුදන්තානං.**

ඔකාරුකාරානං අන්තභූතානං සරෙ පරෙ ක්වචි වකාරාදෙසො හොති.

අථ ඛ්වස්ස, ස්වස්ස හොති, බහ්වාබාධො, චත්ථ්වෙත්ථ විහිතං නිච්චං චක්ඛාපාථමාගච්ඡති.

ක්වචීතිකස්මා? චත්තාරො’මෙ භික්ඛවෙ ධම්මා, කින්නුමාව සමණියො.

19, 22. **සබ්බො චංති.**

සබ්බො ඉච්චෙසො **තිසද්දො** බ්‍යඤ්ජනො සරෙ පරෙ ක්වචි **චකාරං** පප්පොති.

ඉච්චෙතං කුසලං, ඉච්චස්ස වචනීයං, පච්චුත්තරිත්වා, පච්චාහරති.

ක්වචීති කස්මා? ඉතිස්ස මුහුත්තම්පි.

20, 27. **දො ධස්ස ච.**

ධඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ ක්වචි දකාරාදෙසො හොති.

එකමිදාහං භික්ඛවෙ සමයං.

ක්වචීති කස්මා? ඉධෙව මරණං භවිස්සති.

චග්ගහණෙන ධකාරස්ස **හකාරාදෙසො** හොති සාහු දස්සන මරියානං.

සුත්තවිභාගෙන බහුධා සියා-

තො දස්ස, යථා? සුගතො.

ටො තස්ස, යථා? දුක්කටං.

ධො තස්ස, යථා? ගන්ධබ්බො.

ත්‍රො ත්තස්ස, යථා? අත්‍රජො.

කො ගස්ස, යථා? කුලූපකො.

ලො රස්ස, යථා? මහාසාලො.

ජො යස්ස, යථා? ගවජො.

බ්බො විස්ස, යථා? කුබ්බතො.

කො යස්ස, යථා? සකෙ.

යො ජස්ස, යථා? නියංපුත්තං.

කො තස්ස, යථා? නියකො.

ච්චො ත්තස්ස, යථා භච්චො.

ඵො පස්ස, යථා? නිප්ඵත්ති.

ඛො කස්ස, යථා? නික්ඛමති. ඉච්චෙවමාදී යොජෙතබ්බා.

21, 21. **ඉවණ්ණො යං නවා.**

පුබ්බො ඉවණ්ණො සරෙ පරෙ **ය**කාරං පප්පොති නවා. පටිසුන්ථාරවුත්‍යාස්ස, සබ්බා විත්‍යානුභූයතෙ.

නවාති කස්මා? පඤ්චඞ්ගෙහි සමන්නාගතො, මුත්තචාගී අනුද්ධතො.

22, 28. **එවාදිස්ස රි පුබ්බො ච රස්සො.**

සරම්හා පරස්ස එවස්ස එකාරස්ස ආදිස්ස **රි**කාරො හොති, පුබ්බො ච සරො රස්සො හොති නවා.

යථරිව වසුධාතලඤ්ච සබ්බං, තථරිව ගුණවා සුපූජනියො.

නවාති කස්මා? යථා එව, තථා එව.

ඉති සන්ධිකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තතියකණ්ඩ

23, 26. **සරා පකති බ්‍යඤ්ජනෙ.**

සරා ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ පකතිරූපානි හොන්ති.

මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා, පමාදො මච්චුනො පදං, තිණ්ණො පාරඞ්ගතො අහු.

24, 35. **සරෙ ක්වචි.**

සරා ඛො සරෙ පරෙ ක්වචි පකතිරූපානි හොන්ති.

කො ඉමං පථවිං විචෙස්සති.

ක්වචීති කස්මා? අප්පස්සුතායං පුරිසො.

25, 37. **දීඝං.**

සරා ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි දීඝං පප්පොන්ති.

සම්මා ධම්මං විපස්සතො, එවං ගාමෙ මුනී චරෙ, ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා.

ක්වචීති කස්මා? ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති, පතිලීයති, පටිහඤ්ඤති.

26, 38. **රස්සං.**

සරා ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි රස්සං පප්පොන්ති.

භොවාදිනාම සො හොති, යථාභාවි ගුණෙන සො.

ක්වචීති කස්මා? සම්මාසමාධි, සාවිත්තී ඡන්දසො මුඛං, උපනීයති ජීවිතමප්පමායු.

27, 39. **ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරො.**

සරා ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ලොපං පප්පොන්ති. තත්‍ර ච ලොපෙ කතෙ අකාරාගමො හොති.

ස සීලවා. ස පඤ්ඤවා එස ධම්මො සනන්තනො, ස වෙ කසාවමරහති, ස මානකාමොපි භවෙය්‍ය, ස වෙ මුනි ජාතිභයං අදස්සි.

ක්වචීති කස්මා? සො මුනි, එසො ධම්මො පදිස්සති, න සො කාසාවමරහති.

28, 40. **පර ද්වෙභාවො ඨානෙ.**

සරම්හා පරස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ද්වෙභාවො හොති ඨානෙ.

ඉධප්පමාදො, පුරිසස්ස ජන්තුනො, පබ්බජ්ජං කිත්තයිස්සාමි, චාතුද්දසි, පඤ්චද්දසි, අභික්කන්තතරො චන්දො.

ඨානෙති කස්මා? ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති.

29, 42. **වග්ගෙ ඝොසාඝොසානං තතියපඨමා.**

වග්ගෙ ඛො පුබ්බෙසං බ්‍යඤ්ජනානං සොසාසොසභූතානං සරම්භා යථාසඞ්ඛ්‍යං තතියපඨමක්ඛරා ද්වෙභාවං ගච්ඡන්ති ඨානෙ.

එසෙව චජ්ඣානප්ඵලො, යත්‍රට්ඨිතං නප්පසහෙය්‍ය මච්චු, සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො, චත්තාරිට්ඨානානි නරො පමත්තො.

ඨානෙති කස්මා? ඉධ චෙතසො දළ්හං ගණ්හාති ථාමසා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

චතුත්ථකණ්ඩ

30, 58. **අං බ්‍යඤ්ජනෙ නිග්ගහිතං.**

නිග්ගහිතං ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ අං ඉති හොති.

එවං වුත්තෙ, තං සාධූති පටිස්සුණිත්වා.

31, 49. **වග්ගන්තං වා වග්ගෙ.**

වග්ගභූතෙ බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ නිග්ගහිතං ඛො වග්ගන්තං වා පප්පොති.

තන්නිච්චුතං, ධම්මඤ්චරෙ සුචරිතං, චිරප්පවාසිං පුරිසං. සන්තන්තස්ස මනං හොති, තඞ්කාරුණිකං, එවඞ්ඛො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බං.

වාග්ගහණෙනනිග්ගහිතං ඛො ලකාරාදෙසො හොති. පුග්ගලං.

වාති කස්මා? න තං කම්මං කතං සාධු.

32, 50. **එහෙ ඤං.**

එකාරහකාරෙ පරෙ නිග්ගහිතං ඛො ඤකාරං පප්පොති වා.

පච්චත්තඤ්ඤෙව පරිනිබ්බායිස්සාමි, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි, එවඤ්හි වො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බං. තඤ්හි තස්ස මුසා හොති.

වාති කස්මා? එවමෙතං අභිඤ්ඤාය, එවං හොති සුභාසිතං.

33, 50. **සයෙ ච.**

නිග්ගහිතං ඛො **ය**කාරෙ පරෙ සහ **ය**කාරෙන **ඤ**කාරං පප්පොති වා.

සඤ්ඤොගො, සඤ්ඤුත්තං.

වාති කස්මා? සංයොගො, සංයුත්තං.

34, 52. **මදා සරෙ.**

නිග්ගහිතස්ස ඛො සරෙ පරෙ **ම**කාර**ද**කාරාදෙසා හොන්ති වා.

තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං, එතදවොච සත්ථා.

වාති කස්මා? අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ.

35, 34. **ය ව ම ද න ත ර ළා වාගමා.**

සරෙ පරෙ **ය**කාරො **ව**කාරො **ම**කාරො **ද**කාරො **න**කාරො **ත**කාරො **ර**කාරො **ළ**කාරො ඉමෙ ආගමා හොන්ති වා.

නයිමස්ස විජ්ජා, යථයිදං චිත්තං. මිගී භන්තා වුදික්ඛති, සිත්තා තෙ ලහු මෙස්සති, අසිත්තා තෙ ගරු මෙස්සති. අස්සො භද්‍රො කසාමිව, සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං. මනසාදඤ්ඤා විමුත්තානං, අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය. චිරංනායති, ඉතො නායති. යස්මාතිහ භික්ඛවෙ, තස්මාතිහ භික්ඛවෙ, අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං. සබ්භිරෙව සමාසෙථ, ආරග්ගෙරිව සාසපො, සාසපොරිව ආරග්ගා. ඡළභිඤ්ඤා, සළායතනං.

වාති කස්මා? එවං මහිද්ධියා එසා, අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ, අජෙය්‍යො අනුගාමිකො.

වග්ගහණෙන ඉධෙව **ම**කාරස්ස **ප**කාරො හොති. චිරප්පවාසිං පුරිසං.

කකාරස්ස ච **ද**කාරො හොති. සදත්ථපසුතො සියා.

දකාරස්ස ච **ත**කාරො හොති, සුගතො.

36, 47. **ක්වචි ඔ බ්‍යඤ්ජනෙ.**

බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි **ඔ**කාරාගමො හොති.

අතිප්පගො ඛො තාව සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිතුං. පරොසහස්සං.

ක්වචීති කස්මා? එථ පස්සථිමං ලොකං, අන්ධීභූතො අයං ලොකො.

37, 57. **නිග්ගහිතඤ්ච.**

නිග්ගහිතඤ්චාගමො හොති සරෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා පරෙ ක්වචි.

චක්ඛුංඋදපාදි, අවංසිරො, යාවඤ්චිධ භික්ඛවෙ පුරිමං ජාතිං සරාමි, අණුංථූලානි සබ්බසො, මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා.

ක්වචීති කස්මා? ඉධෙව නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදති, න හි එතෙහි යානෙහි, ගච්ඡෙය්‍ය අගතං දිසං.

වග්ගහණෙන විසද්දස්ස ච පකාරො හොති. පවෙස්සති, විවෙස්සති වා.

38, 53. **ක්වචි ලොපං.**

නිග්ගහිතං ඛො සරෙ පරෙ ක්වචි ලොපං පප්පොති.

තාසාහං සන්තිකෙ, විදූනග්ගමිති.

ක්වචීති කස්මා? අහමෙව නූන බාලො එතමත්ථං විදිත්වාන.

39, 54. **බ්‍යඤ්ජනෙ ච.**

නිග්ගහිතං ඛො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි ලොපං පප්පොති.

අරියසච්චානදස්සනං, එතං බුද්ධානසාසනං.

ක්වචීති කස්මා? එතං මඞ්ගලමුත්තමං, තං වො වදාමි භද්දන්තෙ.

40, 55. **පරො වාසරො.**

නිග්ගහිතම්හා පරො සරො ලොපං පප්පොති වා.

භාසිතං අභිනන්දුන්ති, උත්තත්තංව, යථාබීජංව, යථාධඤ්ඤංව.

වාති කස්මා? අහමෙව නූන බාලො, එතදහොසි.

41, 56. **බ්‍යඤ්ජනො ච විසඤ්ඤොගො.**

නිග්ගහිතම්හා පරස්මිං සරෙ ලුත්තෙ යදි බ්‍යඤ්ජනො සසඤ්ඤොගො විසඤ්ඤොගො හොති.

එවංස තෙ ආසවො, පුප්ඵංසා උප්පජ්ජි.

ලුත්තෙති කස්මා? එවමස්ස විදූනගග්ගමිති.

වග්ගහණෙන තිණ්ණං බ්‍යඤ්ජනානමන්තරෙ යෙ සරූපා, තෙසම්පි ලොපො හොති. අගයාගාරං, පටිසන්ථාරවුත්‍යස්ස.

ඉති සන්ධිකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

42, 32. **ගොසරෙ පුථස්සාගමො ක්වචි.**

පුථඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වචි **ග**කාරාගමො හොති.

පුථගෙව.

43, 33. **පාස්ස චන්තො රස්සො.**

පාඉච්චෙතස්ස අන්තෙ සරෙ පරෙ ක්වචි **ග**කාරාගමො හොති, අන්තො ච සරො රස්සො හොති.

පගෙව වුත්‍යස්ස.

ක්වචීති කස්මා? පා එව වුත්‍යස්ස.

44, 24. **අබ්භො අභි.**

අභිඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ **අබ්භා**දෙසො හොති. අබ්භුදීරිතං, අබ්භුග්ගච්ඡති.

45, 25. **අජ්ඣො අධි.**

අධිඉච්චෙතස්ස සරෙ පරෙ **අජ්ඣා**දෙසො හොති.

අජ්ඣොකාසෙ, අජ්ඣාගමා.

46, 26. **තෙ න වා ඉවණ්ණෙ.**

තෙ ච ඛො **අභිඅධි**ඉච්චෙතෙ ඉවණ්ණෙ පරෙ **අබ්භො අජ්ඣො**ඉතිවුත්තරූපා නං හොන්ති වා.

අභිච්ඡිතං, අධීරිතං.

වාති කස්මා? අබ්භීරිතං, අජ්ඣිණමුත්තො.

47, 23. **අතිස්ස චන්තස්ස.**

අතිඉච්චෙතස්ස අන්තභූතස්ස **තිසද්දස්ස ඉවණ්ණෙ** පරෙ ''සබ්බො චං ති''ති වුත්තරූපං න හොති.

අතීසිගණො, අතීරිතං.

ඉවණ්ණෙති කස්මා? අච්චන්තං.

48, 43. **ක්වචි පටි පතිස්ස.**

පතිඉච්චෙතස්ස සරෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා පරෙ ක්වචි **පටි**ආදෙසො හොති.

පටග්ගි දාතබ්බො, පටිහඤ්ඤති.

ක්වචීති කස්මා? පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු, පතිලීයති, පතිරූපදෙසවාසො ච.

49, 44. **පුථස්සු බ්‍යඤ්ජනෙ.**

පුථඉච්චෙතස්ස අන්තො සරො බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ උකාරො හොති.

පුථුජ්ජනො, පුථුභූතං.

අන්තග්ගහණෙන අපුථස්සාපි සරෙ පරෙ අන්තස්ස උකාරො හොති, මනුඤ්ඤං.

50, 45. **ඔ අවස්ස.**

අවඉච්චෙතස්ස බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ ක්වචි **ඔ**කාරො හොති.

අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා.

ක්වචීති කස්මා? අවසුස්සතු මෙ සරීරෙ මංසලොහිතං.

51, 59. **අනුපදිට්ඨානං වුත්තයොගතො.**

අනුපදිට්ඨානං උපසග්ගනිපාතානං සරසන්ධීහි බ්‍යඤ්ජනසන්ධීහි වුත්තසන්ධීහි ච යථායොගං යොජෙතබ්බං.

පාපනං, පරායණං, උපායනං, උපාහනං, න්‍යායොගො, නිගුපධි, අනුබොධො, දුවූපසන්තං, සුවූපසන්තං, ද්වාලයො, ස්වාලයො, දුරාඛ්‍යාතං, ස්වාඛ්‍යාතො, උදීරිතං, සමුද්දිට්ඨං, වියග්ගං, විජ්ඣග්ගං, බ්‍යග්ගං, අවයාගමනං, අන්වෙති, අනුපඝාතො, අනච්ඡරියං, පරියෙසනා, පරාමාසො, එවං සරෙ ච හොන්ති.

පරිග්ගහො, පග්ගහො, පක්කමො, පරක්කමො, නික්කමො, නික්කසාවො, නිල්ලයනං, දුල්ලයනං, දුම්භික්ඛං, දුබ්බුත්තං, සන්දිට්ඨං, දුග්ගහො, විග්ගහො, නිග්ගතො, අභික්කමො, පටික්කමො, එවං **බ්‍යඤ්ජනෙ** ච. සෙසා සබ්බෙ යොජෙතබ්බා.

ඉති සන්ධිකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

සන්ධිකප්පො නිට්ඨිතො.

2. නාමකප්ප

පඨමකණ්ඩ

52, 60. **ජිනවචනයුත්තං හි.**

''ජිනවචනයුත්තං හි'' ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

53, 61. **ලිඞ්ගඤ්ච නිප්පජ්ජතෙ.**

යථා යථා ජිනවචනයුත්තං හි ලිඞ්ගං, තථා තථා ඉධ ලිඞ්ගඤ්ච නිප්පජ්ජතෙ.

තං යථා? එසො නො සත්ථා, බ්‍රහ්මා අත්තා, සඛා, රාජා.

54, 62. **තතො ච විභත්තියො.**

තතො ජිනවචනයුත්තෙහි ලිඞ්ගෙහි විභත්තියො පරා හොන්ති.

55, 63. **සි යො, අං යො, නා හි, ස නං, ස්මා හි, ස නං, ස්මිං සු.**

කා ච පන තායො විභත්තියො? සි, යො ඉති පඨමා, අං, යොඉති දුතියා, නා හි ඉති තතියා, ස, නංඉති චතුත්ථී, ස්මා, හි ඉති පඤ්චමී, ස, නං ඉති ඡට්ඨී, ස්මිං, සු ඉති සත්තමී.

විභත්තිඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අම්හස්ස මමං සවිභත්තිස්ස සෙ.

56, 64. **තදනුපරොධෙන.**

යථා යථා තෙසං ජිනවචනානං අනුපරොධො. තථා තථා ඉධ ලිඞ්ගඤ්ච නිප්පජ්ජතෙ.

57, 71. **ආලපනෙ සි ග සඤ්ඤො.**

ආලපනත්ථෙ සි ගසඤ්ඤො හොති.

භොති අයෙය, භොති කඤ්ඤෙ, භොති බරාදියෙ.

ආලපනෙති කිමත්ථං? සා අයයා.

සීති කිමත්ථං? භොතියො අයයායො.

ගඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ඝතෙ ච.

58, 29. **ඉවණ්ණුවණ්ණා ඣලා.**

ඉවණ්ණුවණ්ණාඉච්චෙතෙ **ඣලසඤ්ඤා** හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං.

ඉසිනො, අග්ගිනො, ගහපතිනො, දණ්ඩිනො. සෙතුනො, කෙතුනො, භික්ඛුනො. සයම්භුනො, අභිභුනො.

ඣලඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ඣලතො සස්ස නො වා.

59, 182. **තෙ ඉත්ථිඛ්‍යා පො.**

තෙ ඉවණ්ණුවණ්ණා යදා ඉත්ථිඛ්‍යා, තදා **පසඤ්ඤා** හොන්ති.

රත්තියා, ඉත්ථියා, ධෙනුයා, වධුයා.

ඉත්ථිඛ්‍යාති කිමත්ථං? ඉසිනා, භික්ඛුනා.

සඉච්චනෙන ක්වත්ථො? පතො යා.

60, 177. **ආ ඝො.**

ආකාරො යදා ඉත්ථිඛ්‍යො, තදා **ඝසඤ්ඤො** හොති.

සද්ධාය, කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඞ්ගාය, දිසාය සාලාය, මාලාය, තුලාය, දොලාය, පභාය, සොභාය, පඤ්ඤාය, කරුණාය නාවාය, කපාලිකාය.

ආති කිමත්ථං? රත්තියා, ඉත්ථියා.

ඉත්ථිඛ්‍යොති කිමත්ථං? සත්ථාරා දෙසිතො අයං ධම්මො.

ඝඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ඝතො නාදීනං.

61, 86. **සාගමො සෙ.**

සකාරාගමො හොති **සෙ** විභත්තිම්හි.

පුරිසස්ස, අග්ගිස්ස, ඉසිස්ස, දණ්ඩිස්ස, භික්ඛුස්ස, සයම්භුස්ස, අභිභුස්ස.

සෙති කිමත්තං? පුරිසස්මිං.

62, 206. **සංසාස්වෙකවචනෙසු ච.**

සංසාසු එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු **ස**කාරාගමො හොති.

එතිස්සං, එතිස්සා ඉමිස්සං, ඉමිස්සා, තිස්සං, තිස්සා,

තස්සං තස්සා, යස්සං, යස්සා, අමුස්සං, අමුස්සා.

සංසාස්වීති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා.

එකවචනෙස්වීති කිමත්ථං? තාසං, සබ්බාසං.

විභත්තාදෙසෙස්වීති කිමත්ථං? මනසා, වචසා, ථාමසා.

63, 217. **එතිමාසමි**.

එතාඉමාඉච්චෙතෙසමන්තො සරො **ඉ**කාරො හොති **සංසාසු** එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.

එතිස්සං, එතිස්සා, ඉමිස්සං, ඉමිස්සා.

සංසාස්වීති කිමත්ථං? එතාය, ඉමාය.

එකවචනෙස්වීති කිමත්ථං? එතාසං, ඉමාසං.

64, 216. **තස්සා වා**.

තස්සා ඉත්ථියං වත්තමානස්ස අන්තස්ස **ආකාරස්ස ඉ**කාරො හොති වා **සංසාසු** එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.

තිස්සං, තිස්සා, තස්සං, තස්සා.

65, 215. **තතො සස්ස ස්සාය**.

තතො **තා එතා ඉමා**තො **සස්ස** විභත්තිස්ස **ස්සායා**දෙසො හොති වා.

තිස්සාය, එතිස්සාය, ඉමිස්සාය.

වාති කිමත්ථං? තිස්සා, එතිස්සා, ඉමිස්සා.

66, 205. **ඝො රස්සං**.

ඝො රස්සමාපජ්ජතෙ **සංසාසු** එකවචනෙසු විභත්තාදෙසෙසු.

තස්සං, තස්සා, යස්සං, යස්සා, සබ්බස්සං, සබ්බස්සා.

සංසාස්වීති කිමත්ථං? තාය, සබ්බාය.

එකවචනෙස්වීති කිමත්ථං? තාසං, සබ්බාසං.

67, 229. **නො ච ද්වාදිතො නංම්හි.**

ද්විඉච්චෙවමාදිතො සඞ්ඛ්‍යාතො **න**කාරාගමො හොති නංම්හි විභත්තිම්හි.

ද්වින්නං, තින්නං, චතුන්නං, පඤ්චන්නං, ඡන්නං, සත්තන්නං, අට්ඨන්නං, නවන්නං, දසන්නං.

ද්වාදිතොති කිමත්ථං? සහස්සානං.

නංම්හීති කිමත්ථං? ද්වීසු, තීසු.

චග්ගහණෙනස්සඤ්වාගමො හොති. චතස්සන්නං ඉත්ථීනං තිස්සන්නං වෙදනානං.

68, 184. **අමා පතො ස්මිංස්මානං වා.**

පඉච්චෙතස්මා **ස්මිංස්මා**ඉච්චෙතෙසං **අං**ආආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

මත්‍යං, මතියං, මත්‍යා, මතියා, නිකත්‍යං. නිකතියං, නිකත්‍යා, නිකතියා, විකත්‍යං, විකතියං, විකත්‍යා, විකතියා, විරත්‍යං, විරතියං, විරත්‍යා, විරතියා, රත්‍යං, රතියං, රත්‍යා, රතියා, පුථබ්‍යං, පුථවියං, පුථබ්‍යා, පුථවියා, පවත්‍යං, පවත්‍යා, පවත්තියං, පවත්තියා.

69, 186. **ආදිතො ඔ ච.**

ආදිඉච්චෙතස්මා **ස්මිං**වචනස්ස **අං**ඔආදෙසා හොන්ති වා.

ආදිං, ආදො.

වාති කිමත්ථං? ආදිස්මිං, ආදිම්හි නාථං නමස්සිත්වාන,

චග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි **ස්මිං** වචනස්ස **ආ ඔ අං**ආදෙසා හොන්ති. දිවා ච රත්තො ච හරන්ති යෙ බලි. බාරාණසිං අහු රාජා.

70, 30. **ඣලානමියුවා සරෙ වා.**

ඣලඉච්චෙතෙසං **ඉය උව**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා සරෙ පරෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

තියන්තං පච්ඡියාගාරෙ, අග්ගියාගාරෙ, භික්ඛුවාසනෙ නිසීදති, වුඨුවාසනෙ නිසීදති.

සරෙති කිමත්ථං? තිමලං, තිඵලං, තිවතුක්කං, තිදණ්ඩං, තිලොකං, තිනයනං, තිපාසං, තිහංසං, තිභවං, තිඛන්ධං, තිපිටකං, තිවෙදනං, චතුද්දිසං, පුථුභූතං.

වාති කිමත්ථං? පඤ්චහඞ්ගෙහි තීහාකාරෙහි. චක්ඛායතනං.

වාති විකප්පනත්ථං, **ඉ**කාරස්ස **අයා**දෙසො හොති, වත්ථුත්තයං.

71, 505. **යවකාරා ච.**

ඣලානං යකාර **ව**කාරාදෙසා හොන්ති සරෙ පරෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

අග්‍යාගාරං, පක්ඛායතනං, ස්වාගතං, තෙ මහාවීර.

චග්ගහණං සම්පිණ්ඩනත්ථං.

72, 185. **පසඤ්ඤස්ස ච.**

පසඤ්ඤස්ස ච ඉවණ්ණස්ස විභත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ **ය**කාරාදෙසො හොති.

පුථබ්‍යා, රත්‍යා, මත්‍යා.

සරෙති කිමත්ථං? පුථවියං.

73, 174. **ගාව සෙ.**

ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස **ආව**ාදෙසො හොති **සෙ** විභත්තිම්හි.

ගාවස්ස.

74, 169. **යොසු ච.**

ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවාදෙසො හොති **යොඉච්චෙතෙසු** පරෙසු.

ගාවො ගච්ඡන්ති, ගාවො පස්සන්ති, ගාවී ගච්ඡන්ති, ගාවී පස්සන්ති.

වග්ගහණං කිමත්ථං? **නාස්මාස්මිංසු** වචනෙසු **ආවා** දෙසො හොති.

ගාවෙන, ගාවා, ගාවෙ, ගාවෙසු.

75, 170. **අවම්හි ච.**

ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස ආවඅවඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති අංම්හි විභත්තිම්හි.

ගාවං, ගවං.

වග්ගහණෙන සාදිසෙසෙසු පුබ්බුත්තවචනෙසු **ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවා**දෙසො හොති.

ගවස්ස, ගවො, ගවෙන, ගවා, ගවෙ, ගවෙසු.

76, 171. **ආවස්සු වා.**

ආවඉච්චෙතස්ස ගාවාදෙසස්ස අන්ත සරස්ස උකාරාදෙසො හොති වා අංම්හි විභත්තිම්හි.

ගාවුං, ගාවං.

ආවස්සෙති කිමත්ථං? ගාවො තිට්ඨන්ති.

77, 175. **තතො නමං පතිම්හා ලුත්තෙ ච සමාසෙ.**

තතො **ගොසද්දතො** නංවචනස්ස **අංආදෙසො** හොති, **ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවා**දෙසො හොති **පති**ම්හි පරෙ අලුත්තෙ ච සමාසෙ.

ගවපති.

අලුත්තෙති කිමත්ථං? ගොපති.

වග්ගහණෙන අසමාසෙපි නංවචනස්ස අංආදෙසො හොති, **ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවා**දෙසො හොති.

ගවං.

78, 3. **ඔසරෙ ච.**

ගොඉච්චෙතස්ස ඔකාරස්ස අවාදෙසො හොති සමාසෙ ච සරෙ පරෙ.

ගවස්සකං, ගවෙළකං, ගවාජිනං.

චග්ගහණෙන උවණ්ණඉච්චෙවමන්තානං ලිඞ්ගානං **උවඅවඋරාදෙසා** හොන්ති **ස්මිංයොඉච්චෙතෙසු** ක්වචි.

භුවි, පසවො, ගුරවො, චතුරො.

සරෙති කිමත්ථං? ගොධනො, ගොවින්දො.

79, 46. **තබ්බිපරීතූපපදෙ බ්‍යඤ්ජනෙ ච.**

තස්ස අවසද්දස්ස යදා උපපදෙ තිට්ඨමානස්ස තස්ස **ඔකාරස්ස** විපරීතො හොති බ්‍යඤ්ජනෙ පරෙ.

උග්ගතෙ සූරියෙ, උග්ගච්ඡති, උග්ගහෙත්වා.

චග්ගහණමවධාරණත්ථං. අවසානෙ, අවකිරණෙ, අවකිරති.

80, 173. **ගොණ නංම්හි වා.**

සබ්බස්සෙව **ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො** හොති වා නංම්හි විභත්තිම්හි.

ගොණානං සත්තන්නං.

වාති කිමත්ථං?

ගොනඤ්චෙ තරමානානං, උජුං ගච්ඡති පුඞ්ගවො.

සබ්බා ගාවී උජුං යන්ති, නෙත්තෙ උජුං ගතෙ සති.

යොගවිභාගෙන අඤ්ඤත්‍රාපි **ගොණාදෙසො** හොති. ගොණභූතානං.

81, 172. **සුහිනාසු ච.**

සුහිනාඉච්චෙතෙසු සබ්බස්ස **ගොසද්දස්ස ගොණාදෙසො** හොති වා.

ගොණෙසු, ගොණෙහි, ගොණෙභි, ගොණෙන.

වාති කිමත්ථං? ගොසු, ගොහි, ගොභි, ගවෙන.

චග්ගහණෙන සයාදිසෙසෙසු පුබ්බුත්තරවචනෙසුපි ගොණ ගු ගවයාදෙසා හොන්ති. ගොණො, ගොණා, ගොණං, ගොණෙ, ගොණස්ස, ගොණම්හා. ගොණම්හි, ගුන්නං, ගවයෙහි, ගවයෙභි.

82, 149. **අංමො නිග්ගහිතං ඣලපෙහි.**

අංවචනස්ස **මකාරස්ස** ච **ඣලපඉ**ච්චෙතෙහි නිග්ගහිතං හොති

අග්ගිං, ඉසිං, ගහපතිං, දණ්ඩිං, මහෙසිං, භික්ඛුං, පටුං, සයම්භුං, අභිභුං, රත්තිං, ඉත්ථිං, වධුං, පුල්ලිඞ්ගං, පුම්භාවො, පුඞ්කොකිලො.

අංමොති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා, භික්ඛුනා, රත්තියා, ඉත්ථියා, වධුයා.

ඣලපෙහීති කිමත්ථං? සුඛං, දුක්ඛං.

පුනාරම්භ හණං විභාසානිවත්තනත්ථං. අග්ගිං, පටුං, බුද්ධිං, වධුං.

83, 67. **සරලොපො’ මාදෙස පච්චයාදිම්හි සරලොපෙ තු පකති.**

සරලොපො හොති අමාදෙසපච්චයාදිම්හි සර ලොපෙ තු පකති හොති.

පුරිසං, පුරිසෙ, පාපං, පාපෙ, පාපියො, පාපිට්ඨො.

අමාදෙසපච්චයාදිම්හීති කි ත්ථං? අප්පමාදො අමතං පදං.

සරලොපෙති කිමත්ථං? පුරිසස්ස, දණ්ඩිනං.

තුග්ගහණමවධාරණත්ථං. භික්ඛුනී, ගහපතානී.

පකතිග්ගහණසාමත්ථෙන පුන සන්ධිභාවො ච හොති. සෙය්‍යො, සෙට්ඨො, ජෙය්‍යො, ජෙට්ඨො.

84, 144. **අසොරස්සමෙකවචනයොස්වපි ච.**

අසො සරො රස්සමාපජ්ජතෙ එකවචනයොඉච්චෙතෙසු.

ඉත්ථිං, ඉත්ථියො, ඉත්ථියා. වධුං, වධුයො, වධුයා. දණ්ඩිං, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිනා. සයම්භුං, සයම්භුවො, සයම්භුනා.

අසොති කිමත්ථං? කඤ්ඤං, කඤ්ඤායො, කඤ්ඤාය.

එකවචනයොස්වීති කිමත්ථං? ඉත්ථීහි, සයම්භූහි.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං. නදිං, නදියො, නදියා.

අපිග්ගහණෙන න රස්සමාපජ්ජතෙ. ඉත්ථී, භික්ඛුනී.

85, 150. **න සිස්මිමනපුංසකානි.**

සිස්මිං අනපුංසකානි ලිඞ්ගානි න රස්සමාපජ්ජන්තෙ. ඉත්ථී, භික්ඛුනී, වධූ, දණ්ඩී, සයම්භූ.

සිස්මිංන්ති කිමත්ථං? භොති ඉත්ථි, භොති වධු, භො දණ්ඩි, භො සයම්භු.

අනපුංසකානීති කිමත්ථං? සුඛකාරි දානං, සුඛකාරි සීලං, සීඝයායි චිත්තං.

86, 227. **උභාදිතො නමින්නං.**

උභඉච්චෙවමාදිතො සඞ්ඛ්‍යාතො **නං**වචනස්ස **ඉන්නං** හොති.

උභින්නං, දුවින්නං.

උභාදිතොති කිමත්ථං? උභයෙසං.

87, 231. **ඉණ්ණමිණ්ණන්නං තීහි සඞ්ඛ්‍යාහි.**

නංවචනස්ස **ඉණ්ණං ඉණ්ණන්නං** ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති තීහි සඞ්ඛ්‍යාහි.

තිණ්ණං, තිණ්ණන්නං.

තීහීති කිමත්ථං? ද්වින්නං.

88, 147. **යොසු කතනිකාරලොපෙසු දීඝං.**

සබ්බෙ සරා **යොසු** කතනිකාරලොපෙසු දීඝමාපජ්ජන්තෙ.

අග්ගී, භික්ඛූ, රත්තී, යාගූ, අට්ඨී, අට්ඨීනි, ආයූ, ආයූනි, සබ්බානි, යානි, තානි, කානි, කතමානි, එතානි, අපූනි, ඉමානි.

යොස්වීති කිමත්ථං? අග්ගි, භික්ඛු, රත්ති, යාගු, සබ්බො, යො, සො, කො, අමුකො.

කතනිකාරලොපෙස්වීති කිමත්ථං? ඉත්ථියො, වධුයො, සයම්භුවො.

පුනාරම්භග්ගහණං කිමත්ථං? නිච්චදීපනත්ථං. අග්ගී, භික්ඛූ, රත්තී, යානි, තානි, කතමානි.

89, 87. **සුනංහිසු ච.**

සුනංහිඉච්චෙතෙසු සබ්බෙ සරා දීඝමාපජ්ජන්තෙ.

අග්ගීසු, අග්ගීනං, අග්ගීහි, රත්තීසු, රත්තීනං, රත්තීහි. භික්ඛූසු, භික්ඛූනං, භික්ඛූහි. පුරිසානං.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? අග්ගිනා, පාණිනා, දණ්ඩිනා.

චග්ගහණමවධාරණත්ථං. සුඛෙත්තෙසු බ්‍රහ්මචාරිසු, ධම්මමක්ඛාසි භගවා භික්ඛුනං දත්වා සකෙහි පාණිහි.

90, 252. **පඤ්චාදීනමත්තං.**

පඤ්චාදීනං සඞ්ඛ්‍යානං අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ **සුනංහිඉච්චෙතෙසු.**

පඤ්චසු, පඤ්චන්නං, පඤ්චහි, ඡසු, ඡන්නං, ඡහි, සත්තසු, සත්තන්නං, සත්තහි, අට්ඨසු, අට්ඨන්නං, අට්ඨහි, නවසු, නවන්නං, නවහි, දසසු, දසන්නං, දසහි.

පඤ්චාදීනමීති කිමත්ථං? ද්වීසු, ද්වින්නං, ද්වීහි.

අත්තමිතිභාවනිද්දෙසො උභයස්සාගමනත්ථං, අන්තො උකාරො අත්තමාපජ්ජතෙ. චතස්සන්නං ඉත්ථීනං. තිස්සන්නං වෙදනානං.

91, 194. **පතිස්සිනීම්හි.**

පතිස්සන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ ඉනීම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ගහපතානි.

ඉනිම්හීති කිමත්ථං? ගහපති.

92, 100. **න්තුස්සන්තො යොසුච.**

න්තුපච්චයස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ **සුනංහියොඉ**ච්චෙතෙසු පරෙසු.

ගුණවන්තෙසු, ගුණවන්තානං, ගුණවන්තෙහි, ගුණවන්තා, ගුණවන්තෙ.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? ඉසීනං.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? ගුණවා.

චග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසු වචනෙසු **අත්ත**ඤ්ච හොති. ගුණවන්තස්මිං, ගුණවන්තෙන.

අන්තග්ගහණෙන න්තුපච්චයස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ, **යොන**ඤ්ච ඉකාරො හොති. ගුණවන්ති.

93, 106. **සබ්බස්ස වා අංසෙසු.**

සබ්බස්සෙව **න්තු**පච්චයස්ස අත්තං හොති වා **අංස**ඉච්චෙතෙසු.

සතිමං භික්ඛු, සතිමන්තං භික්ඛුං වා, බන්ධුමං රාජානං, බන්ධුමන්තං රාජානං වා, සතිමස්ස භික්ඛුනො, සතිමතො භික්ඛුනො වා, බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො සුඩකං, බන්ධුමතො රඤ්ඤො වා සුඩකං දෙති.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? සතිමා භික්ඛු, බන්ධුමා රාජා.

94, 105. **සිම්හි වා.**

න්තුපච්චයස්ස අන්තස්ස අත්තං හොති වා **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

හිමවන්තො පබ්බතො.

වාති කිමත්ථං? හිමවා පබ්බතො.

95, 145. **අග්ගිස්සිනි.**

අග්ගිස්සන්තස්ස **ඉනි** හොති වා **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

පුරතො අග්ගිනි, පච්ඡතො අග්ගිනි, දක්ඛිණතො අග්ගිනි, වාමතො අග්ගිනි.

වාති කිමත්ථං? අග්ගි.

96, 148. **යොස්වකතරස්සො ඣො.**

යොසු අකතරස්සො **ඣො** අත්තමාපජ්ජතෙ.

අග්ගයො මුනයො, ඉසයො, ගහපතයො.

යොස්වීති කිමත්ථං? අග්ගීසු.

අකතරස්සොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනො.

ඣොති කිමත්ථං? රත්තියො.

97, 156. **වෙවොසු ලො ච.**

වෙවොඉච්චෙතෙසු අකතරස්සො **ලො** අත්තමාපජ්ජතෙ.

භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.

අකතරස්සොති කිමත්ථං? සයම්භුවො, වෙස්සභුවො, පරාභිභුවො.

වෙවොස්වීති කිමත්ථං? හෙතුනා, කෙතුනා, සෙතුනා.

චග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

98, 186. **මාතුලාදීනමානත්තමීකාරෙ.**

මාතුලඉච්චෙවමාදීනං අන්තො **ආනත්ත**මාපජ්ජතෙ **ඊකාරෙ** පච්චයෙ පරෙ.

මාතුලානී, අය්‍යකානී, වරුණානී.

ඊකාරෙති කිමත්ථං? භික්ඛුනී, රාජිනී, ජාලිනී, ගහපතානී.

ආනත්තග්ගහණෙන නදීඉච්චෙතස්ස දීසද්දස්ස ජ්ජොජ්ජා ආදෙසා හොන්ති සහ විභත්තියා **යොනාසඉච්චෙතෙසු**. නජ්ජො සන්දන්ති, නජ්ජා කතං තරඞ්ගං, නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ.

99, 81. **ස්මාහිස්මිංනංම්හාභිම්හිවා.**

සබ්බතො ලිඞ්ගතො **ස්මාහිස්මිං** ඉච්චෙතෙසං **ම්හාහිම්හි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

පුරිසම්හා, පුරිසස්මා, පුරිසෙහි, පුරිසෙභි, පුරිසම්හි, පුරිසස්මිං.

ස්මාහිස්මිංනමිති කිමත්ථං? වණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරුළ්හපුප්ඵං, මහන්තං ඡත්තං මහාඡත්තං, මහන්තං ධජං මහාධජං.

100, 214. **න තිමෙහි කතාකාරෙහි.**

ත **ඉම**ඉච්චෙතෙහි කතාකාරෙහි **ස්මාස්මිං** **නං**ම්හාම්හිඉච්චෙතෙ ආදෙසා නෙව හොන්ති.

අස්මා ඨානා භයං උප්පජ්ජති, අස්මිං ඨානෙ භයං තිට්ඨති, අස්මා, අස්මිං.

කතාකාරෙහීති කිමත්ථං? තම්හා, තම්හි, ඉමම්හා, ඉමම්හි.

101, 80. **සුහිස්වකාරො එ.**

සුහිඉච්චෙතෙසු අකාරො එත්තමාපජ්ජතෙ.

සබ්බෙසු, යෙසු, තෙසු, කෙසු, පුරිසෙසු, ඉමෙසු, කුසලෙසු, තුම්හෙසු, අම්හෙසු, සබ්බෙහි, යෙහි, තෙහි, කෙහි, පුරිසෙහි, ඉමෙහි, කුසලෙහි, තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

102, 202. **සබ්බනාමානං නංම්හි ච.**

සබ්බෙසං සබ්බනාමානං අන්තො අකාරො එත්තමාපජ්ජතෙ නංම්හි විභත්තිම්හි.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං, යෙසං, යෙසානං, තෙසං, තෙසානං, ඉමෙසං, ඉමෙසානං, කෙසං, කෙසානං, ඉතරෙසං, ඉතරෙසානං, කතමෙසං, කතමෙසානං. **සබ්බනාමානමිති** කිමත්ථං? බුද්ධානං භගවන්තානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො.

අකාරොති කිමත්ථං? අමූසං, අමූසානං.

නංම්හීති කිමත්ථං? සබ්බෙ, ඉමෙ.

චග්ගහණ මනුකඩ්ඪනත්ථං.

103, 79. **අතො නෙන.**

තස්මා අකාරතො **නා**වචනස්ස **එනා**දෙසො හොති.

සබ්බෙන, යෙන, තෙන, කෙන, අනෙන, පුරිසෙන, රූපෙන.

අතොති කිමත්ථං? මුනිනා, අමුනා, භික්ඛුනා.

නාති කිමත්ථං? තස්මා.

104, 66. **සො.**

තස්මා අකාරතො **සි**වචනස්ස **ඔ**කාරාදෙසො හොති.

සබ්බො, යො, සො, කො, අමුකො, පුරිසො.

සීති කිමත්ථං? පුරිසානං.

අතොති කිමත්ථං? සයම්භූ.

105, 0. **සො වා.**

තස්මා අකාරතො **නා**වචනස්ස **සො**ආදෙසො හොති වා.

අත්ථසො ධම්මං ජානාති, බ්‍යඤ්ජනසො අත්ථං ජානාති, අක්ඛරසො, සුත්තසො, පදසො, යසසො. උපායසො, සබ්බසො, ථාමසො, ඨානසො.

වාති කිමත්ථං? පාදෙන වා පාදාරහෙන වා අතිරෙකපාදෙන වා යො භික්ඛු ථෙය්‍යචිත්තෙන පරස්ස භණ්ඩං ගණ්හාති, සො භික්ඛු පාරාජිකො හොති අසංවාසො.

106, 313. **දීසොරෙහි.**

දීසඔරඉච්චෙතෙහි ස්මාවචනස්ස **සො**ආදෙසො හොති වා.

දීසසො, ඔරසො, දීසම්හා, ඔරම්හා.

දීසොරෙහිති කිමත්ථං? සරම්හා, වචනම්හා.

107, 69. **සබ්බයොනීනමාඑ.**

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං **යොනීනංආඑ** ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

පුරිසා, පුරිසෙ, රූපා, රූපෙ.

වාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.

යොනීනන්ති කිමත්ථං? පුරිසස්ස, රූපස්ස.

අකාරතොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනො, අට්ඨීනි, අග්ගී පජ්ජලන්ති, මුනී චරන්ති.

108, 90. **ස්මාස්මිංනංවා.**

තස්මා අකාරතො සබ්බෙසං **ස්මාස්මිං**ඉච්චෙතෙසං **ආ එ** ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

පුරිසා, පුරිසස්මා, පුරිසෙ, පුරිසස්මිං.

අකාරතොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනා, දණ්ඩිස්මිං, භික්ඛුනා, භික්ඛුස්මිං.

109, 304. **ආය චතුත්ථෙකවචනස්සතු.**

තස්මා අකාරතො චතුත්ථෙකවචනස්ස **ආයා**දෙසො හොති වා.

අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජති.

අතොති කිමත්ථං? ඉසිස්ස.

චතුත්ථීති කිමත්ථං? පුරිසස්ස මුඛං.

එකවචනස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසානං දදාති.

වාති කිමත්ථං? දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.

තුග්ගහණෙනත්ථඤ්ච හොති. අත්ථත්ථං, හිතත්ථං, සුඛත්ථං.

110, 201. **තයො නෙව ච සබ්බනාමෙහි.**

තෙහි සබ්බනාමෙහි අකාරන්තෙහි **ස්මාස්මිං** සඉච්චෙතෙසං තයො **ආ එ ආයා**දෙසා නෙව හොන්ති.

සබ්බස්මා, සබ්බස්මිං, සබ්බස්ස. යස්මා, යස්මිං, යස්ස. තස්මා, තස්මිං, තස්ස. කස්මා, කස්මිං, කස්ස. ඉමස්මා, ඉමස්මිං, ඉමස්ස.

සබ්බනාමෙහීති කිමත්ථං? පාපා, පාපෙ, පාපාය.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

111, 179. **සතො නාදීනං.**

තස්මා **සතො නාදීන**මෙකවචනානං විභත්තිගණානං **ආයා**දෙසො හොති.

කඤ්ඤාය කතං කම්මං, කඤ්ඤාය දීයතෙ, කඤ්ඤාය නිස්සටං වත්ථං. කඤ්ඤාය පරිග්ගහො, කඤ්ඤාය පතිට්ඨිතං සීලං.

සතොති කිමත්ථං? රත්තියා, ඉත්ථියා, ධෙනුයා, වධුයා.

නාදීනමිති කිමත්ථං? කඤ්ඤං පස්සති, විජ්ජං, වීණං, ගඞ්ගං.

එකවචනානමිති කිමත්ථං? සබ්බාසු, යාසු, තාසු, කාසු, ඉමාසු, පභාසු.

112, 183. **පතො යා.**

තස්මා **පතො නාදීන**මෙකවචනානං විභත්තිගණානං **යා**ආදෙසො හොති.

රත්තියා, ඉත්ථියා, දෙවියා, ධෙනුයා, යාගුයා, වධුයා.

නාදීනමිති කිමත්ථං? රත්ති, රත්තිං, ඉත්ථී, ඉත්ථිං.

පතොති කිමත්ථං? කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඞ්ගාය, පභාය, සොභාය.

එකවචනානමිති කිමත්ථං? රත්තීනං, ඉත්ථීනං.

113, 132. **සඛතො ගස්සෙ වා.**

තස්මා **සඛ**තො **ගස්ස** අකාර ආකාර **ඉ**කාර ඊකාර **එ**කාරාදෙසා හොන්ති වා.

භො සඛ, භො සඛා, භො සඛි, භො සඛී, භො සඛෙ.

114, 178. **සතෙ ච.**

තස්මා **සතො ගස්ස එ**කාරාදෙසො හොති.

හොති අයො, හොති කඤ්ඤෙ, හොති බරාදියෙ.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං, සන්නිට්ඨානං.

115, 181. **න අම්මාදිතො.**

තතො **අම්මාදිතො ගස්ස එකාරත්තං** න හොති.

හොති අම්මා, හොති අන්නා, හොති අම්බා, හොති තාතා.

අම්මාදිතොති කිමත්ථං? හොති කඤ්ඤෙ.

116, 157. **අකතරස්සා ලතො ය්වාලපනස්ස වෙවො.**

තස්මා අකතරස්සා ලතො **ය්වාලපනස්ස වෙවො**ආදෙසා හොන්ති.

භික්ඛවෙ, භික්ඛවො, හෙතවෙ, හෙතවො.

අකතරස්සාති කිමත්ථං? සයම්භුවො.

ලතොති කිමත්ථං? නාගියො, ධෙනුයො, යාගුයො.

ආලපනස්සෙති කිමත්ථං? තෙ හෙතවො, තෙ භික්ඛවො.

117, 124. **ඣලතො සස්සනො වා.**

තස්මා **ඣලතො** සස්ස විභත්තිස්ස **නො** ආදෙසො හොති වා.

අග්ගිනො, අග්ගිස්ස, සඛිනො, සඛිස්ස, දණ්ඩිනො, දණ්ඩිස්ස, භික්ඛුනො, භික්ඛුස්ස, සයම්භුනො, සයම්භුස්ස.

සස්සෙති කිමත්ථං? ඉසිනා, භික්ඛුනා.

ඣලතොති කිමත්ථං? පුරිසස්ස.

118, 146. **සපතො ච යොනං ලොපො.**

තෙහි **සපඣලඉ**ච්චෙතෙහි **යොනං** ලොපො හොති වා.

කඤ්ඤා, කඤ්ඤායො. රත්තී, රත්තියො, ඉත්ථී, ඉත්ථියො, යාගූ, යාගුයො, වධූ, වධුයො. අග්ගී, අග්ගයො. භික්ඛූ, භික්ඛවො. සයම්භූ, සයම්භුවො. අට්ඨී, අට්ඨීනි, ආයූ, ආයූනි.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

119, 155. **ලතො වොකාරො ච.**

තස්මා ලතො **යොනං වො**කාරො හොති වා.

භික්ඛවො, භික්ඛූ, සයම්භුවො, සයම්භූ.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? **යොනං නො** ච හොති. ජන්තුනො.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං, අමූ පුරිසා තිට්ඨන්ති, අමූ පුරිසෙ පස්සථ.

ඉති නාමකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

120, 243. **අම්හස්ස මමං සවිභත්තිස්ස සෙ.**

සබ්බස්සෙව **අම්හ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **මමං** ආදෙසො හොති **සෙ** විභත්තිම්හි.

මමං දීයතෙ පුරිසෙන, මමං පරිග්ගහො.

121, 233. **මයං යොම්හි පඨමෙ.**

සබ්බස්සෙව **අම්හ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **මයං**ආදෙසො හොති **යොම්හි** පඨමෙ.

මයං ගච්ඡාම, මයං දෙම.

අම්හස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසා තිට්ඨන්ති.

යොම්හීති කිමත්ථං? අහං ගච්ඡාමි.

පඨමෙති කිමත්ථං? අම්හාකං පස්සසි ත්වං.

122, 99. **න්තුස්ස න්තො.**

සබ්බස්සෙව න්තුපච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස **න්තො**ආදෙසො හොති **යොම්හි** පඨමෙ.

ගුණවන්තො තිට්ඨන්ති.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? සබ්බෙ සත්තා ගච්ඡන්ති.

පඨමෙති කිමත්ථං? ගුණවන්තෙ පස්සන්ති ජනා.

123, 103. **න්තස්ස සෙ වා.**

සබ්බස්සෙව **න්තු**පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස **න්තස්සා**දෙසො හොති වා **සෙ** විභත්තිම්හි.

සීලවන්තස්ස ඣායිනො, සීලවතො ඣායිනො වා.

සෙති කිමත්ථං? සීලවා තිට්ඨති.

124, 98. **ආ සිම්හි.**

සබ්බස්සෙව**න්තු**පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස **ආ**ආදෙසො හොති **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

ගුණවා, පඤ්ඤවා, සීලවා, බලවා, ධනවා, මතිමා, සතිමා, ධිතිමා.

න්තුස්සෙති කිමත්ථං? පුරිසො තිට්ඨති.

සිම්හීති කිමත්ථං? සීලවන්තො තිට්ඨන්ති.

125, 198. **අං නපුංසකෙ.**

සබ්බස්සෙව **න්තු**පච්චයස්ස සවිභත්තිස්ස **අං**ආදෙසො හොති **සිම්හි** විභත්තිම්හි නපුංසකෙ වත්තමානස්ස.

ගුණවං චිත්තං තිට්ඨති, රුචිමං පුප්ඵං විරොචති.

සිම්හීති කිමත්ථං? වණ්ණවන්තං අගන්ධකං විරූළ්හපුප්ඵං පස්සසි ත්වං.

126, 101. **අවණ්ණා ච ගෙ.**

සබ්බස්සෙව **න්තුපච්චයස්ස** සවිභත්තිස්ස **අං අවණ්ණා** ච හොන්ති **ගෙ** පරෙ.

හො ගුණවං, හො ගුණව, හො ගුණවා.

චග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

127, 102. **තො ති තා ස ස්මිං නාසු.**

සබ්බස්සෙව **න්තුපච්චයස්ස** සවිභත්තිස්ස **තොතිතා**ආදෙසා හොන්ති වා **සස්මිං නා**ඉච්චෙතෙසු යථාසඞ්ඛ්‍යං.

ගුණවතො, ගුණවන්තස්ස, ගුණවති, ගුණවන්තස්මිං, ගුණවතා, ගුණවන්තෙන, සතිමතො, සතිමන්තස්ස, සතිමති, සතිමන්තස්මිං, සතිමතා, සතිමන්තෙන.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? ගුණවා. සතිමා.

128, 104. **නංම්හි තං වා.**

සබ්බස්සෙව **න්තුපච්චයස්ස** සවිභත්තිස්ස **තං**ආදෙසො හොති වා නංම්හි විභත්තිම්හි.

ගුණවතං, ගුණවන්තානං, සතිමතං, සතිමන්තානං.

නං**ම්හීති** කිමත්ථං? ගුණවන්තො තිට්ඨන්ති, සතිමන්තො තිට්ඨන්ති.

129, 222. **ඉමස්සිදමංසිසු නපුංසකෙ.**

සබ්බස්සෙව **ඉමසද්දස්ස** සවිභත්තිස්ස **ඉදං**ආදෙසො හොති වා **අංසිසු** නපුංසකෙ වත්තමානස්ස.

ඉදං චිත්තං පස්සසි, ඉදං චිත්තං තිට්ඨති, ඉමං චිත්තං පස්සසි. ඉමං චිත්තං තිට්ඨති.

නපුංසකෙති කිමත්ථං? ඉමං පුරිසං පස්සසි. අයං පුරිසො තිට්ඨති.

138, 225. **අමුස්සාදුං.**

සබ්බස්සෙව **අමුසද්දස්ස** සවිභත්තිස්ස අදුංආදෙසො හොති **අංසිසු** නපුංසකෙ වත්තමානස්ස.

අදුං පුප්ඵං පස්සසි, අදුං පුප්ඵං විරොචති.

නපුංසකෙති කිමත්ථං? අමුං රාජානං පස්සසි, අසු රාජා තිට්ඨති.

131, 0. **ඉත්ථිපුමනපුංසකසඞ්ඛ්‍යං.**

‘‘ඉත්ථිපුමනපුංසකසඞ්ඛ්‍යං’’ ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

132, 228. **යොසු ද්වින්නං ද්වෙ ච.**

ද්වින්නං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තීනං **ද්වෙ** හොති **යොඉච්චෙතෙසු.**

ද්වෙ ඉත්ථියො, ද්වෙ ධම්මා. ද්වෙ රූපානි.

යොස්වීති කිමත්ථං? ද්වීසු.

වග්ගභණෙන දුවෙ ද්වය උභ උභය දුවි ච හොන්ති **යොනාඅනම්ච්චෙතෙසු.** දුවෙ සමණා. දුවෙ බ්‍රාහ්මණා, දුවෙ ජනා, ද්වයෙන, ද්වයං, උභින්නං, උභයෙසං දුවින්නං.

133, 230. **ති චතුන්නං තිස්සො චතස්සො තයො චත්තාරො තීණි චත්තාරි.**

තිචතුන්නං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තීනං **තිස්සො චතස්සො තයො චත්තාරො තීණි චත්තාරි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **යොඉච්චෙතෙසු.**

තිස්සො වෙදනා චතස්සො දිසා, තයො ජනා, ජනෙ, චත්තාරො පුරිසා, පුරිසෙ, තීණි ආයතනානි, චත්තාරි අරියසච්චානි.

යොස්වීති කිමත්ථං? තීසු, චතූසු.

134, 251. **පඤ්චාදීනමකාරො.**

පඤ්චාදීනං සඞ්ඛ්‍යානං ඉත්ථිපුමනපුංසකෙ වත්තමානානං සවිභත්තිස්ස අන්තස්ස සරස්ස අකාරො හොති **යොඉච්චෙතෙසු.**

පඤ්ච, පඤ්ච, ඡ, ඡ, සත්ත, සත්ත, අට්ඨ, අට්ඨ, නව, නව, දස, දස.

පඤ්චාදීනමිති කිමත්ථං? ද්වෙ, තයො.

135, 118. **රාජස්ස රඤ්ඤො රාජිනො සෙ.**

සබ්බස්සෙව **රාජ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **රඤ්ඤො රාජිනො**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති **සෙ** විභත්තිම්හි.

රඤ්ඤො, රාජිනො.

සෙති කිමත්ථං? රඤ්ඤා.

136, 119. **රඤ්ඤං නංම්හි වා.**

සබ්බස්සෙව **රාජ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **රඤ්ඤං**ආදෙසො හොති වා **නං**ම්හි විභත්තිම්හි.

රඤ්ඤං, රාජූනං ඉදං රට්ඨං.

137, 116. **නාම්හිරඤ්ඤා වා.**

සබ්බස්සෙව **රාජ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **රඤ්ඤා**ආදෙසො හොති වා **නා**ම්හි විභත්තිම්හි.

තෙන රඤ්ඤා කතං. රාජෙන වා කතං.

නාම්හීති කිමත්ථං? රඤ්ඤො සන්තකං.

138, 121. **ස්මිංම්හි රඤ්ඤෙ රාජිනි.**

සබ්බස්සෙව **රාජ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **රඤ්ඤෙරාජිනි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති **ස්මිං**ම්හිවිභත්තිම්හි.

රඤ්ඤෙ, රාජිනි සීලං තිට්ඨති.

139, 245. **තුම්හාකං තයිමයි.**

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ** සද්දානං සවිභත්තීනං **තයි මයි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසො හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **ස්මිං**ම්හි විභත්තිම්හි.

තයි, මයි.

ස්මිංම්හීති කිමත්ථං? ත්වං භවසි, අහං භවාමි.

140, 232. **ත්වමහං සිම්හි ච**.

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **ත්වං අහං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

ත්වං, අහං.

සිම්හීති කිමත්ථං? තයි, මයි.

චග්ගහණෙන තුවං ච හොති. තුවං සත්ථා.

141, 241. **තව මමසෙ**.

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **තවමම**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **සෙ** විභත්තිම්හි.

තව, මම.

සෙති කිමත්ථං? තයි, මයි.

142, 242. **තුය්හං මය්හඤ්ච**.

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **තුය්හං මය්හං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **සෙ** විභත්තිම්හි.

තුය්හං, මය්හං ධනං දීයතෙ.

සෙති කිමත්ථං? තයා, මයා.

143, 235. **තං මමංම්හි**.

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **තං මං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **අංම්හි** විභත්තිම්හි.

තං, මං.

අංම්හීති කිමත්ථං? තයා මයා.

144, 234. **තවං මමඤ්ච නවා.**

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **තවං මමං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති නවා යථාසඞ්ඛ්‍යං **අං**ම්හි විභත්තිම්හි.

තවං, මමං පස්සති.

නවාති කිමත්ථං? තං, මං පස්සති.

චග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

145, 238. **නාම්හි තයා මයා.**

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං **තයා මයා**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **නා**ම්හි විභත්තිම්හි.

තයා, මයා කතං.

නාම්හීති කිමත්ථං? තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

146, 236. **තුම්හස්ස තුවං ත්වමංම්හි.**

සබ්බස්ස **තුම්හ**සද්දස්ස සවිභත්තිස්ස **තුවං ත්වං** ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති අංම්හි විභත්තිම්හි.

කලිඞ්ගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කට්ඨස්ස ත්වං මඤ්ඤෙ.

147, 246. **පදතො දුතියා චතුත්ථී ඡට්ඨීසු වොනො.**

සබ්බෙසං **තුම්හඅම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං **වො නො**ආදෙසා හොන්ති නවා යථාසඞ්ඛ්‍යං **දුතියා චතුත්ථීඡට්ඨී**ඉච්චෙතෙසු බහුවචනෙසු.

පහාය වො භික්ඛවෙ ගමිස්සාමි, මා නො අජ්ජ විකන්තිංසු, රඤ්ඤො සූදා මහානසෙ, එවං **දුතියත්ථෙ**.

ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසෙස්සාමි, සංවිභජෙථ නො රජ්ජෙන, එවං **චතුත්ථ්‍යත්ථෙ**.

තුට්ඨොස්මි වො භික්ඛවෙ පකතියා, සත්ථා නො භගවා අනුප්පත්තො, එවං **ඡට්ඨ්‍යත්ථෙ.**

නවාති කිමත්ථං? එසො අම්හාකං සත්ථා.

තුම්හම්හාකම්ති කිමත්ථං? එතෙ ඉසයො පස්සසි.

පදතොති කිමත්ථං? තුම්හාකං සත්ථා.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? ගච්ඡථ තුම්හෙ.

148, 247. **තෙමෙකවචනෙසු ච.**

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං **තෙ මෙ** ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **චතුත්ථීඡට්ඨී**ඉච්චෙතෙසු එකවචනෙසු.

දදාමි තෙ ගාමවරානි පඤ්ච, දදාහි මෙ ගාමවරං, ඉදං තෙ රට්ඨං, අයං මෙ පුත්තො.

පදතොති කිමත්ථං? තව ඤාති, මම ඤාති.

149, 148. **න අංම්හි.**

සබ්බෙසං **තුම්හ අම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං **තෙ මෙ**ආදෙසා න හොන්ති අංම්හි විභත්තිම්හි.

පස්සෙය්‍ය තං වස්සසතං අරොගං, සො මං බ්‍රවීති.

150, 249. **වා තතියෙ ච.**

සබ්බෙසං **තුම්හඅම්හ**සද්දානං සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං **තෙමෙ**ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං තතියෙකවචනෙ පරෙ.

කතං තෙ පාපං, කතං මෙ පාපං, කතං තයා පාපං, කතං මයා පාපං.

පදතොති කිමත්ථං? තයා කතං, මයා කතං.

151, 250. **බහුවචනෙසු වොනො.**

සබ්බෙසං **තුම්හඅම්හසද්දානං** සවිභත්තීනං යදා පදස්මා පරෙසං **වොනොආදෙසා** හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **තතියාබහුවචනෙසු පරෙසු.**

කතං වො කම්මං, කතං නො කම්මං.

පදතොති කිමත්ථං? තුම්හෙහි කතං, අම්හෙහි කතං.

බහුවචනග්ගහණෙන යොම්හි පඨමෙ **වො නොආදෙසා** හොන්ති. ගාමං වො ගච්ඡෙය්‍යාථ, ගාමං නො ගච්ඡෙය්‍යාම.

152, 236. **පුමන්තස්සා සිම්හි.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස **ආ**ආදෙසො හොති **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

පුමා තිට්ඨති.

සිම්හීති කිමත්ථං? පුමානො තිට්ඨන්ති.

අන්තග්ගහණෙන මඝව යුවඉච්චෙවමාදීනමන්තස්සසවිභත්තිස්ස ආආදෙසො හොති. මඝවා, යුවා.

153, 138. **අමාලපනෙකවචනෙ.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස **අං**ආදෙසො හොති ආලපනෙකවචනෙ පරෙ.

හෙ පුමං.

ආලපනෙති කිමත්ථං? පුමා.

එකවචනෙති කිමත්ථං? හෙ පුමානො.

154, 0. **සමාසෙ ච විභාසා.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සමාසෙ ච අංආදෙසො හොති විභාසා සමාසෙ කතෙ.

ඉත්ථී ච පුමා ච නපුංසකං ච ඉත්ථිපුමනපුංසකානි. ඉත්ථිපුමනපුංසකානං සමූහො ඉත්ථිපුමනපුංසකසමූහො.

විභාසාති කිමත්ථං? ඉත්ථිපුමනපුංසකානි.

155, 137. **යොස්වානො.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස **ආනොආදෙසො** හොති **යොසු** විභත්තීසු.

පුමානො, හෙ පුමානො.

යොස්වීති කිමත්ථං? පුමා.

156, 142. **ආනෙ ස්මිංම්හි වා.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සවිභත්තිස්ස **ආනෙ** ආදෙසො හොති වා **ස්මිංම්හි** විභත්තිම්හි.

පුමානෙ, පුමෙ වා.

157, 140. **හිවිභත්තිම්හි ච.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස හිවිභත්තිම්හි ච ආනෙආදෙසො හොති.

පුමානෙහි, පුමානෙභි.

පුන **විභත්තිග්ගහණං** කිමත්ථං? **සවිභත්ති**ග්ගහණනිවත්තනත්ථං. පුමානෙහි.

චග්ගහණෙන මඝව යුවඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස **ආන**ආදෙසො හොති **සි යො අංයො** ඉච්චෙතෙසු විභත්තීසු, **පුමකම්මථාමන්තස්ස** **චුකාරො** හොති **සස්මා** සු විභත්තීසු. මඝවානො, මඝවානා. මඝවානං, මඝවානෙ. යුවානො, යුවානා, යුවානං, යුවානෙ, පුමුනො, පුමුනා. කම්මුනො, කම්මුනා, ථාමුනො, ථාමුනා.

158, 143. **සුස්මිමා වා.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස සුඉච්චෙත**ස්මිං**විභත්තිම්හි **ආ**ආදෙසො හොති වා.

පුමාසු, පුමෙසු වා.

156, 139. **උනාම්හි ච.**

පුමඉච්චෙවමන්තස්ස ආඋආදෙසා හොන්ති වා **නාම්හි** විභත්තිම්හි.

පුමානා, පුමුනා, පුමෙන වා.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

160, 167. **අ කම්මන්තස්ස ච.**

කම්මඉච්චෙවමන්තස්ස ච **උඅ** ආදෙසා හොන්ති වා **නාම්හි** විභත්තිම්හි.

කම්මුනා, කම්මනා, කම්මෙන වා.

වග්ගහණෙන මඝවයුවඉච්චෙවමන්තස්ස **ආආදෙ** සො හොති ක්වචි **නාසුඉ**ච්චෙතෙසු විභත්තීසු. මඝවානා, මඝවාසු, මඝවෙසු, මඝවෙන වා. යුවානා, යුවාසු, යුවෙසු, යුවෙන වා.

ඉති නාමකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තතියකණ්ඩ

161, 244. **තුම්හ'ම්හෙහි නමාකං.**

තෙහි **තුම්හඅම්හෙහි** නංවචනස්ස **ආකං** හොති.

තුම්හාකං, අම්හාකං.

නම්ති කිමත්ථං? තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

162, 237. **වා ය්වප්පඨමො.**

තෙහි **තුම්හඅම්හෙහි යො** අප්පඨමො **ආකං**හොති වා.

තුම්හාකං පස්සාමි, තුම්හෙ පස්සාමි වා. අම්හාකං පස්සසි, අම්හෙ පස්සසි වා.

යොති කිමත්ථං? තුම්හෙහි, අම්හෙහි.

අප්පඨමොති කිමත්ථං? ගච්ඡථ තුම්හෙ, ගච්ඡාම මයං.

වාතිවිකප්පනත්ථෙන යොනං අං ආනං හොන්ති. තුම්හං තුම්හානං. අම්හං, අම්හානං.

163, 240. **සස්සං.**

තෙහි **තුම්හඅම්හෙහි සස්ස** විභත්තිස්ස **අං** ආදෙසො හොති වා.

තුම්හං දීයතෙ, තව දීයතෙ. තුම්හං පරිග්ගහො, තව පරිග්ගහො. අම්හං දීයතෙ, මම දීයතෙ. අම්හං පරිග්ගහො, මම පරිග්ගහො.

සස්සෙති කිමත්ථං? තුම්හෙසු, අම්හෙසු.

164, 200. **සබ්බනාම'කාරතෙ පඨමො.**

සබ්බෙසං සබ්බනාමානං අකාරතො **යො** පඨමො **එ**ත්තමාපජ්ජතෙ.

සබ්බෙ, යෙ, තෙ, කෙ, තුම්හෙ, අම්හෙ, ඉමෙ.

සබ්බනාමාති කිමත්ථං? දෙවා, අසුරා, නාගා, ගන්ධබ්බා, මනුස්සා.

අකාරතොති කිමත්ථං? අමූ පුරිසා තිට්ඨන්ති.

යොති කිමත්ථං? සබ්බො, යො, සො, කො, අයං.

පඨමග්ගහණං උත්තරසුත්තත්ථං.

165, 208. **ද්වන්දට්ඨා වා.**

තස්මා සබ්බනාම'කාරතො ද්වන්දට්ඨා **යො** පඨමො **එ**ත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කතරකතමෙ, කතරකතමා වා.

සබ්බනාමාති කිමත්ථං? දෙවාසුරනාග ගන්ධබ්බමනුස්සා.

ද්වන්දට්ඨාති කිමත්ථං තෙ, සබ්බෙ.

166, 209. **නාඤ්ඤං සබ්බනාමිකං.**

සබ්බනාමිකානං ද්වන්දට්ඨෙ නාඤ්ඤං කාරියං හොති,

පුබ්බාපරානං, පුබ්බුත්තරානං, අධරුත්තරානං.

167, 210. **බහුබ්බීහිම්හි ච.**

බහුබ්බීහිම්හි ච සමාසෙ සබ්බනාමවිධානඤ්ච නාඤ්ඤං කාරියං හොති.

පියපුබ්බාය, පියපුබ්බානං, පියපුබ්බෙ, පියපුබ්බස්ස.

වෙති කිමත්ථං? සබ්බනාමවිධානං හොති, දක්ඛිණ පුබ්බස්සං, දක්ඛිණපුබ්බස්සා, උත්තරපුබ්බස්සං, උත්තරපුබ්බස්සා.

168, 203. **සබ්බතො නං සං සානං.**

සබ්බතො සබ්බනාමතො නංවචනස්ස **සංසානං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

සබ්බෙසං, සබ්බෙසානං, සබ්බාසං, සබ්බාසානං. යෙසං, යෙසානං, යාසං, යාසානං. තෙසං, තෙසානං, තාසං, තාසානං. කෙසං, කෙසානං, කාසං, කාසානං. ඉමෙසං, ඉමෙසානං, ඉමාසං, ඉමාසානං. අමූසං, අමූසානං.

නමිති කිමත්ථං? සබ්බස්ස, යස්ස, තස්ස, කස්ස. එවං සබ්බත්ථ.

169, 117. **රාජස්ස රාජු සුනංහිසු ච.**

සබ්බස්සෙව **රාජ**සද්දස්ස **රාජු**ආදෙසො හොති **සුනංහි**ඉච්චෙතෙසු.

රාජූසු, රාජූනං, රාජූහි, රාජූභි.

සුනංහිසූති කිමත්ථං? රාජා.

චග්ගහණමවධාරණත්ථං. රාජෙසු, රාජානං, රාජෙහි රාජෙභි.

170, 220. **සබ්බස්සිමස්සෙ වා.**

සබ්බස්සෙව **ඉම**සද්දස්ස **එ**කාරො හොති වා **සුනංහි**ඉච්චෙතෙසු.

එසු, ඉමෙසු, එසං, ඉමෙසං, එහි, එභි, ඉමෙහි, ඉමෙභි.

ඉමස්සෙති කිමත්ථං? එතෙසු, එතෙසං, එතෙහි, එතෙභි.

171, 219. **අනිමි නාම්හි ච.**

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව **අන ඉමි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති නාම්හි විභත්තිම්හි.

අනෙන ධම්මදානෙන. සුඛිතා හොතු සා පජා.

ඉමිනා බුද්ධපූජෙන, පත්වාන අමතං පදං.

නාම්හීති කිමත්ථං? ඉමෙසු, ඉමෙසං, ඉමෙහි, ඉමෙභි.

172, 218. **අනපුංසකස්සා යං සිම්හී.**

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව **අනපුංසකස්ස අයංආදෙසො** හොති **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

අයං පුරිසො, අයං ඉත්ථී.

අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං? ඉදං චිත්තං තිට්ඨති.

සිම්හීති කිමත්ථං? ඉමං පුරිසං පස්සසි ත්වං.

173, 223. **අමුස්ස මො සං.**

අමුසද්දස්ස අනපුංසකස්ස **මකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ** වා **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

අසු රාජා, අසු ඉත්ථී, අමුකො රාජා, අමුකා ඉත්ථී.

අනපුංසකස්සෙති කිමත්ථං? අදුං පුප්ඵං විරොචති.

අමුස්සෙති කිමත්ථං? අයං පුරිසො තිට්ඨති.

සිම්හීති කිමත්ථං? අම්හං පුරිසං පස්සසි.

174, 211. **එතතෙසං තො.**

එත තඉච්චෙතෙසං අනපුංසකානං **තකාරො සකාරමාපජ්ජතෙ සිම්හි** විභත්තිම්හි.

එසො පුරිසො, එසා ඉත්ථී, සො පුරිසො, සා ඉත්ථී.

එතතෙසමිති කිමත්ථං? ඉතරො පුරිසො, ඉතරා ඉත්ථී.

අනපුංසකානමිති කිමත්ථං? එතං චිත්තං, එතං රූපං. තං චිත්තං, තං රූපං.

157, 212. **තස්ස වා නත්තං සබ්බත්ථ.**

තස්ස සබ්බනාමස්ස **තකාරස්ස නත්තං** හොති වා සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

නාය, තාය, නං, තං, නෙ, තෙ, නෙසු, තෙසු, නම්හි, තම්හි, නාහි, තාහි, නාහි, තාහි.

176, 213. **සස්මාස්මිංසංසාස්වත්තං.**

තස්ස සබ්බනාමස්ස **තකාරස්ස** සබ්බස්සෙව **අත්තං** හොති වා **සස්මාස්මිං සංසාඉච්චෙතෙසු** සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

අස්ස, තස්ස, අස්මා, තස්මා, අස්මිං, තස්මිං, අස්සං, තස්සං, අස්සා, තස්සා.

තකාරස්සෙති කිමත්ථං? අමුස්සං, අමුස්සා.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? නෙසු, තෙසු.

177, 221. **ඉමසද්දස්ස** ච.

ඉමසද්දස්ස ච සබ්බස්සෙව **අත්තං** හොති වා **සස්මාස්මිං සං සාඉච්චෙතෙසු** සබ්බත්ථ ලිඞ්ගෙසු.

අස්ස, ඉමස්ස, අස්මා, ඉමස්මා, අස්මිං, ඉමස්මිං, අස්සං, ඉමිස්සං, අස්සා, ඉමිස්සා.

ඉමසද්දස්සෙති කිමත්ථං? එතිස්සං, එතිස්සා.

178, 22. **සබ්බතො කො.**

සබ්බතො සබ්බනාමතො **කකාරාගමො** හොති වා **සිම්හි** විභත්තිම්හි.

සබ්බකො, යකො, සකො, අමුකො, අසුකො.

වාති කිමත්ථං? සබ්බො, යො, සො, කො.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං? පුරිසො.

පුන **සබ්බතොග්ගහණෙන** අඤ්ඤස්මාපි **කකාරාගමො** හොති, හීනකො, පොතකො.

179, 204. **ඝපතො ස්මිංසානං සංසා.**

සබ්බතො සබ්බනාමතො **ඝපසඤ්ඤතො ස්මිංසඉච්චෙතෙසං සංසා** ආදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

සබ්බස්සං, සබ්බස්සා, සබ්බායං, සබ්බාය, ඉමිස්සං, ඉමිස්සා, ඉමායං, ඉමාය, අමුස්සං, අමුස්සා, අමුයං, අමුයා.

සබ්බනාමතොති කිමත්ථං? ඉත්ථියං, ඉත්ථියා.

ස්මිංසානමිති කිමත්ථං? අමුයො.

180, 207. **නෙතාහි ස්මිමාය යා.**

එතෙහි සබ්බනාමෙහි **සපසඞ්ඛ්‍යෙහි** **ස්මිං**වචනස්ස නෙව **ආය යා**ආදෙසා හොන්ති.

එතිස්සං, එතායං, ඉමිස්සං, ඉමායං, අමුස්සං, අමුයං.

ස්මිංන්ති කිමත්ථං? තාය ඉත්ථියා මුඛං.

එතාහීති කිමත්ථං? කඤ්ඤාය, වීණාය, ගඞ්ගාය, කපාලිකාය.

181, 95. **මනොගණාදිතො ස්මිංනානමිආ.**

තස්මා මනොගණාදිතො **ස්මිංනා**ඉච්චෙතෙසං **ඉ**කාර**ආ**කාරාදෙසා හොන්ති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

මනසි, මනුස්මිං, සිරසි, සිරස්මිං, මනසා, මනෙන, වචසා, වචෙන, සිරසා, සිරෙන, සරසා, සරෙන, තපසා, තපෙන, වයසා, වයෙන, යසසා, යසෙන, තෙජසා, තෙජෙන, උරසා, උරෙන, ථාමසා, ථාමෙන.

ස්මිංනානමිති කිමත්ථං? මනො, සිරො, තමො, තපො, තෙජො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤාස්මාපි **ස්මිංනානං** **ඉ**කාර**ආ**කාරාදෙසා හොන්ති, බිලසි, බිලසා, පදසි, පදසා.

182, 97. **සස්ස චො.**

තස්මා මනොගණාදිතො **සස්ස** ච **ඔ**කාරො හොති.

මනසො, ථාමසො, තපසො.

183, 48. **එතෙසමො ලොපෙ.**

එතෙසං මනොගණාදීනං අන්තො **ඔ**ත්තමාපජ්ජතෙ විභත්තිලොපෙ කතෙ.

මනොමයං, අයොමයං, තෙජොසමෙන, තපොගුණෙන, සිරොරුහෙන.

ආදිග්ගහණංකිමත්ථං? අඤ්ඤෙසමන්තො **ඔ**ත්තමාපජ්ජතෙ. ආපොසමෙන, වායොසමෙන.

ලොපෙති කිමත්ථං? පදයා, තපසා, යසසා, වචසා, මනසා, එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

184, 96. **ස සරෙ වාගමො.**

එතෙහෙව මනොගණාදීහි විභත්තාදෙසෙ සරෙ පරෙ **ස**කාරාගමො හොති වා.

මනසා, වචසා, මනසි, වචසි.

වාති කිමත්ථං? මනෙන, තෙජෙන, වසෙන,

සරෙති කිමත්ථං? මනො, තෙජො, යසො.

පුන **ආදිග්ගහණෙන** අඤ්ඤස්මිම්පි පච්චයෙ පරෙ **ස**කාරාගමො හොති. මානසිකං, වාචසිකං.

185, 112. **සන්තසද්දස්ස සො භෙ බො චන්තෙ.**

සබ්බස්ස **සන්තසද්දස්ස** **ස**කාරාදෙසො හොති **භ**කාරෙ පරෙ, අන්තෙ ච **බ**කාරාගමො හොති.

සබ්භිරෙව සමාසෙථ,

සබ්භිකුබ්බෙථ සන්ථවං.

සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය,

සෙය්‍යො හොති න පාපියො.

ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා.

අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති.

සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙති,

සන්තො හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

සබ්භූතො, සබ්භාවො.

ෙහති කිමත්ථං? සන්තෙහි පූජිතො භගවා.

වග්ගහණං ක්වචි **සකාරස්සෙව** පසිද්ධත්ථං. සක්කාරො, සක්කතො.

196, 107. **සිම්හිගච්ඡන්තාදීනං න්තසද්දො අං.**

සිම්හි **ගච්ඡන්තාදීනං** න්තසද්දො අමාපජ්ජතෙ වා.

ගච්ඡං, ගච්ඡන්තො, මහං, මහන්තො, චරං, චරන්තො, ඛාදං, ඛාදන්තො.

ගච්ඡන්තාදීනමිති කිමත්ථං? අන්තො, දන්තො, වන්තො, සන්තො.

187, 108. **සෙසෙසු න්තුව.**

ගච්ඡන්තාදීනංන්තසද්දො**න්තු**ප්පච්චයොව දට්ඨබ්බො **සෙසෙසු** විභත්තිප්පච්චයෙසු.

ගච්ඡතො, මහතො, ගච්ඡති, මහති, ගච්ඡතා, මහතා.

සෙසෙසූති කිමත්ථං? ගච්ඡං, මහං, චරං, ඛාදං.

188, 115. **බ්‍රහ්මත්ත සඛ රාජාදිතො අමානං.**

බ්‍රහ්ම අත්ත සඛ රාජඉච්චෙවමාදිතො **අං**වචනස්ස **ආනං** හොති වා.

බ්‍රහ්මානං, බ්‍රහ්මං, අත්තානං, අත්තං, සඛානං, සඛං, රාජානං, රාජං.

අමිති කිමත්ථං? රාජා.

189, 113. **ස්‍යා ච.**

බ්‍රහ්ම අත්ත සඛ රාජඉච්චෙවමාදිතො **සිවචනස්ස ආ** ච හොති.

බ්‍රහ්මා, අත්තා, සඛා, රාජා, ආතුමා.

190, 114. **යොනමානො.**

බ්‍රහ්මඅත්ත සඛ රාජඉච්චෙවමාදිතො **යොනං ආනොආ**දෙසො හොති.

බ්‍රහ්මානො, අත්තානො, සඛානො, රාජානො, ආතුමානො.

191, 130. **සඛතො චායො නො.**

තස්මා **සඛ**තො ච **යොනං ආයො නො** ආදෙසා හොන්ති.

සඛායො, සඛිනො.

යොනමිති කිමත්ථං? සඛා.

192, 135. **ස්මිමෙ.**

තස්මා **සඛ**තො **ස්මිං**වචනස්ස **එ**කාරො හොති. සඛෙ.

193, 122. **බ්‍රහ්මතො ගස්ස ච.**

තස්මා **බ්‍රහ්ම**තො **ගස්ස** ච **එ**කාරො හොති. හෙ බ්‍රහ්මෙ.

194, 131. **සඛන්තස්සි නො නා නං සෙසු.**

තස්ස **සඛ**න්තස්ස **ඉ**කාරො හොති **නොනානං**සඉච්චෙතෙසු.

සඛිනො, සඛිනා, සඛීනං, සඛිස්ස.

එතෙස්වීති කිමත්ථං? සඛාරෙහි.

195, 134. **ආරො හිම්හි වා.**

තස්ස **සඛ**න්තස්ස **ආරො** හොති වා **හිම්හි** විභත්තිම්හි. සඛාරෙහි, සඛෙහි.

196, 133. **සුනමංසු වා.**

තස්ස **සඛ**න්තස්ස **ආරො** හොති වා **සුනං අං**ඉච්චෙතෙසු.

සඛාරෙසු, සඛෙසු, සඛාරානං, සඛීනං, සඛාරං, සඛං.

197, 125. **බ්‍රහ්මතො තු ස්මිං නි.**

තස්මා **බ්‍රහ්ම**තො **ස්මිං**වචනස්ස **නි**ආදෙසො හොති. බ්‍රහ්මනි.

තුග්ගහණෙන අබ්‍රහ්මතොපි **ස්මිං** වචනස්ස **නි** හොති. කම්මනි, චම්මනි, මුද්ධනි.

198, 123. **උත්තං සනාසු.**

තස්ස **බ්‍රහ්ම**සද්දස්ස අන්තො උත්තමාපජ්ජතෙ **සනාඉ**ච්චෙතෙසු.

බ්‍රහ්මුනො, බ්‍රහ්මුනා.

සනාසූති කිමත්ථං? බ්‍රහ්මා.

199, 158. **සත්ථුපිතාදීනමා සිස්මිංසිලොපොච.**

සත්ථුපිතුආදීනමන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ **සිස්මිං**, **සි**ලොපො ච හොති.

සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා, කත්තා.

සිස්මින්ති කිමත්ථං? සත්ථුස්ස, පිතුස්ස, මාතුස්ස, භාතුස්ස, කත්තුස්ස.

200, 159. **අඤ්ඤෙස්වාරත්තං.**

සත්ථුපිතුආදීනමන්තො අඤ්ඤෙසු වචනෙසු **ආරත්තමා**පජ්ජතෙ.

සත්ථාරං, පිතරං, මාතරං, භාතරං, කත්තාරං, සත්ථාරෙහි, පිතරෙහි, මාතරෙහි, භාතරෙහි, කත්තාරෙහි.

අඤ්ඤෙස්වීති කිමත්ථං? සත්ථා, පිතා, මාතා, භාතා, කත්තා.

201, 163. **වා නංම්හි.**

සත්ථුපිතුආදීනමන්තො **ආර**ත්තමාපජ්ජතෙ වා නංම්හි විභත්තිම්හි.

සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං.

වාති කිමත්ථං? සත්ථානං, පිතූනං, මාතූනං, භාතූනං.

202, 164. **සත්ථුනත්තඤ්ච.**

තස්ස **සත්ථු**සද්දස්ස අන්තො අත්තමාපජ්ජතෙ වා නංම්හි විභත්තිම්හි.

සත්ථානං, පිතානං, මාතානං, භාතානං, කත්තානං.

වාති කිමත්ථං? සත්ථාරානං, පිතරානං, මාතරානං, භාතරානං, ධීතරානං.

චග්ගහණං අඤ්ඤෙසම්පි සඞ්ගහණත්ථං.

203, 162. **උසස්මිං සලොපො ච**.

සත්ථුපිතුඉච්චෙවමාදීනමන්තස්ස උත්තං හොති වා **සස්මිං, ස**ලොපො ච.

සත්ථු, සත්ථුස්ස, සත්ථුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා. පිතු, පිතුස්ස, පිතුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා. භාතු, භාතුස්ස, භාතුනො දීයතෙ, පරිග්ගහො වා.

චග්ගහණං දුතියසම්පිණ්ඩනත්ථං.

204, 167. **සක්කමන්ධාතාදීනඤ්ච**.

සක්කමන්ධාතුඉච්චෙවමාදීනමන්තො උත්තමාපජ්ජතෙ සස්මිං, සලොපො ච හොති.

සක්කමන්ධාතු ඉව අස්ස රාජිනො විභවො. එවං කත්තු, ගන්තු, දාතු ඉච්චෙවමාදී.

පුනාර**ම්භග්ගහණං** කිමත්ථං? නිච්චදීපනත්ථං. සක්කමන්ධාතු.

චග්ගහණං දුතියසම්පිණ්ඩනත්ථං.

205, 160. **තතො යොනමො තු**.

තතො **ආරා**දෙසතො සබ්බෙසං **යො නං ඔ**කාරාදෙසො හොති.

සත්ථාරො, පිතරො, මාතරො, භාතරො, කත්තාරො, වත්තාරො.

තුග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මාපි **යොනං ඔ**කාරො හොති. චතුරො ජනා, ගාවො, උභො පුරිසා.

206, 165. **තතො ස්මිමි**.

තතො **ආරා**දෙසතො **ස්මිං**වචනස්ස **ඉ**කාරාදෙසො හොති.

සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, ධීතරි, භාතරි, කත්තරි, වත්තරි.

පුන **තතොගහණෙන** අඤ්ඤස්මාපි **ස්මිංවචනස්ස ඉ**කාරො හොති. භුවි.

207, 161. **නා ආ.**

තතො **ආරා**දෙසතො **නා**වචනස්ස **ආ**ආදෙසො හොති.

සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා, කත්තාරා, වත්තාරා.

208, 166. **ආරො රස්සමිකාරෙ.**

ආරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ **ඉ**කාරෙ පරෙ.

සත්ථරි, පිතරි, මාතරි, ධීතරි, කත්තරි, වත්තරි.

209, 168. **පිතාදීනමසිම්හි.**

පිතාදීන මාරාදෙසො රස්සමාපජ්ජතෙ අසිම්හි විභත්තිම්හි.

පිතරා, මාතරා, භාතරා, මීතරා පිතරො, මාතරො, භාතරො, ධීතරො.

අසිම්හිග්ගහණං තොම්හි පරෙ ඉකාරාදෙසඤාපනත්ථං. මාතිතො, පිතිතො, භාතිතො, දුහිතිතො.

210, 239. **තයාතයීනං තකාරො ත්වත්තං වා.**

තයාතයි ඉච්චෙතෙසං **තකාරො ත්ව**ත්තමාපජ්ජතෙ වා.

ත්වයා, තයා, ත්වයි, තයි.

එතෙසමිති කිමත්ථං? තුවං, තවං.

ඉති නාධකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

චතුත්ථකණ්ඩ

211, 126. **අත්තන්තො හිස්මි'මනත්තං.**

තස්ස **අත්ත**නො අන්තො **අන**ත්තමාපජ්ජතෙ **හිම්**හි විභත්තිම්හි.

අත්තනෙහි, අත්තනෙභි.

අත්තන්තොති කිමත්ථං? රාජෙහි, රාජෙභි.

භිස්මින්ති කිමත්ථං? අත්තනො.

අනත්තමිතිභාවනිද්දෙසෙන අත්තසද්දස්ස සකාදෙසො හොති සබ්බාසු විභත්තීසු. සකො, සකා, සකං, සකෙ.

212, 329. **තතො ස්මිංනි.**

තතො **අත්තතො ස්මිං**වචනස්ස **නි** හොති. අත්තනි.

213, 127. **සස්ස නො.**

තතො**අත්ත**තො **සස්ස** විභත්තිස්ස **නො** හොති, අත්තනො.

214, 128. **ස්මා නා.**

තතො **අත්ත**තො **ස්මා** වචනස්ස **නා** හොති. අත්තනා.

පුන **තතොගහණෙන** තස්ස **අත්ත**නො **තකාරස්සෙව රකාරො** හොති සබ්බෙසු වචනෙසු. අත්‍රජො, අත්‍රජං.

215, 141. **ඣලතො ච.**

ඣලඉච්චෙතෙහි ස්මාවචනස්ස **නා** හොති.

අග්ගිනා, දණ්ඩිනා, භික්ඛුනා, සයම්භුනා.

ස්මාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.

216, 180. **සපතො ස්මිං යං වා.**

තස්මා **සපතො ස්මිං** වචනස්ස **යං** හොති වා.

කඤ්ඤායං, කඤ්ඤාය. රත්තියං, රත්තියා. ඉත්ථියං, ඉත්ථියා. යාගුයං, යාගුයා. වධුයං, වධුයා.

217, 199. **යොනං නි නපුංසකෙහි.**

සබ්බෙසං **යොනං නි** හොති වා නපුංසකෙහි ලිඞ්ගෙහි.

අට්ඨීනි, අට්ඨී, ආයූනි, ආයූ.

නපුංසකෙහීති කිමත්ථං? ඉත්ථියො.

218, 196. **අතො නිච්චං.**

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඞ්ගෙහි **යොනං නි** හොති නිච්චං.

යානි, යානි. තානි, තානි. කානි, කානි. භයානි, භයානි. රූපානි, රූපානි.

219, 196. **සිං.**

අකාරන්තෙහි නපුංසකලිඞ්ගෙහි **සිවචනස්ස අං** හොති නිච්චං.

සබ්බං, යං, තං, කං, රූපං.

220, 74. **සෙසතො ලොපං ගසිපි.**

තතො නිද්දිට්ඨෙහි ලිඞ්ගෙහි සෙසතො **ගසි**ඉච්චෙතෙ ලොපමාපජ්ජන්තෙ.

හොති ඉත්ථී, සා ඉත්ථී. භො දණ්ඩි, සො දණ්ඩී. භො සත්ථ, සො සත්ථා. භො රාජ, සො රාජා. **සෙසතොති** කිමත්ථං? පුරිසො ගච්ඡති.

ගසීති කිමත්ථං? ඉත්ථියා, සත්ථුස්ස.

221, 282. **සබ්බාසමාවුසො පසග්ගනිපාතාදීහි ච.**

සබ්බාසං විභත්තීනං එකවචනබහුවචනානං පඨමා දුතියාතතියා චතුත්ථී පඤ්චමී ඡට්ඨී සත්තමීනං ලොපො හොති, **ආවුසො උපසග්ග නිපාත**ඉච්චෙවමාදීහි ච,

ත්වං පනාවුසො, තුම්හෙ පනාවුසො, පදසො ධම්මං වාචෙය්‍ය, විහාරං ස්වෙ උපගච්ඡෙය්‍ය.

ප, පරා, නි, නී, උ, දු, සං, වි, අව, අනු, පරි, අධි, අභි, පති, සු, ආ, අති, අපි, අප, උප, පහාරො, පරාභවො, නිහාරො, නීහාරො, උහාරො, දුහාරො, සංහාරො, විහාරො, අවහාරො, අනුහාරො, පරිහාරො, අධිහාරො, අභිහාරො, පතිහාරො, සුහාරො, ආහාරො, අතිහාරො, අපිහාරො, අපහාරො, උපහාරො, එවං වීසති **උපසග්ගෙහි** ච.

යථා, තථා, එවං, ඛලු, ඛො, තත්‍ර, අථො, අථ, හි, තු ච, වා, වො, හං, අහං, අලං, එව, හො අහො, හෙ, අහෙ, රෙ, අරෙ, එවමාදීහි **නිපාතෙහි** ච යොජෙතබ්බානි.

වග්ගහණම වධාරණත්ථං.

222, 342. **පුමස්ස ලිඞ්ගාදීසු සමාසෙසු.**

පුමඉච්චෙතස්ස අන්තො ලොපමාපජ්ජතෙ ලිඞ්ගාදීසු පරපදෙසු සමාසෙසු.

පුල්ලිඞ්ගං, පුම්භාවො, පුඞ්කොකිලො.

පුමස්සෙති කිමත්ථං? ඉත්ථිලිඞ්ගං, නපුංසකලිඞ්ගං.

ලිඞ්ගාදීසූති කිමත්ථං? පුමිත්ථී.

සමාසෙසූති කිමත්ථං? පුමස්ස ලිඞ්ගං.

223, 188. **අං යමීතො පසඤ්ඤතො.**

අං වචනස්ස **යං** හොති වා ඊතො පසඤ්ඤතො.

ඉත්ථියං, ඉත්ථිං.

පසඤ්ඤතොති කිමත්ථං? දණ්ඩිනං, භොගිනං.

අමිති කිමත්ථං? ඉත්ථීහි.

224, 153. **නං ඣතො කතරස්සා.**

තස්මා **ඣ**තො කතරස්සා **අං** වචනස්ස **නං** හොති.

දණ්ඩිනං, භොගිනං.

ඣතොති කිමත්ථං? වෙස්සභුං.

කතරස්සාති කිමත්ථං? කුච්ඡිං.

225, 151. **යොනං නො.**

සබ්බෙසං **යොනං ඣ**තො කතරස්සා **නො** හොති.

දණ්ඩිනො භොගිනො, හෙ දණ්ඩිනො, හෙ භොගිනො.

කතරස්සාති කිමත්ථං? අග්ගයො, මුනයො, ඉසයො.

ඣතොති කිමත්ථං? සයම්භුනො.

යොනන්ති කිමත්ථං? දණ්ඩිනා, භොගිනා.

226, 154. **ස්මිංනි.**

තස්මා **ඣ**තො කතරස්සා **ස්මිං**වචනස්ස නිආදෙ සො හොති.

දණ්ඩිනි, භොගිනි.

කතරස්සාති කිමත්ථං? බ්‍යාධිම්හි.

227, 270. **කිස්ස කවෙච.**

කිම්ච්චෙතස්ස **කො** ච හොති **ව**පච්චයෙ පරෙ.

ක්ව ගතොසි ත්වං දෙවානං පියතිස්ස.

වග්ගහණෙන අවපච්චයෙ පරෙපි **කො** ච හොති. කො තංනින්දිතු මරහති, කථං බොධයිතුං ධම්මං.

වෙති කිමත්ථං? කුතො ආගතොසි ත්වං.

228, 272. **කුහිං හං සු ච.**

කිම්ච්චෙතස්ස **කු** හොති **හිං හං**ඉච්චෙතෙසු ච. කුහිං ගච්ඡසි, කුලං ගච්ඡසි.

වග්ගහණෙන හිඤ්චනංදාචනං පච්චයෙසු පරෙසු අඤ්ඤත්ථාපි **කු** හොති. කුහිඤ්චනං, කුදාචනං.

229, 226. **සෙසෙසු ච.**

කිම්ච්චෙතස්ස **කො** හොති සෙසෙසු විභත්තිපච්චයෙසු පරෙසු.

කො පකාරො කථං, කං පකාරං කථං.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

230, 262. **ත්‍රහොථෙසු ච.**

කිම්ච්චෙතස්ස **කු** හොති **ත්‍රතොථ** ඉච්චෙතෙසු ච.

කුත්‍ර, කුතො, කුත්ථ.

චග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං,

231, 263. **සබ්බස්සෙතස්ස, කාරො වා.**

සබ්බස්ස **එත**සද්දස්ස **අ**කාරො හොති වා **තොථ**ඉච්චෙතෙසු.

අතො, අත්ථ, එත්තො, එත්ථ.

232, 267. **ත්‍රෙ නිච්චං.**

සබ්බස්ස **එත**සද්දස්ස **අ**කාරො හොති නිච්චං **ත්‍ර**පච්චයෙ පරෙ.

අත්‍ර.

233, 264. **එ තොථෙසු ච.**

සබ්බස්ස **එත**සද්දස්ස එකාරො හොති වා **තොථ**ඉච්චෙතෙසු.

එත්තො, අතො, එත්ථ, අත්ථ.

234, 265. **ඉමස්සි ථං දානි හ තො ධෙසු ච.**

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව **ඉ**කාරො හොති **ථං දානිහතො ධ**ඉච්චෙතෙසු.

ඉත්ථං, ඉදානි, ඉහ, ඉතො, ඉධ.

235, 281. **අධුනාම්හි ච.**

ඉමසද්දස්ස සබ්බස්සෙව අකාරො හොති **ධුනාම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

අධුනා.

චග්ගහණමවධාරණත්ථං.

236, 280. **එත රහිම්හි.**

සබ්බස්සෙව **ඉමසද්දස්ස එතාදෙසො** හොති **රහිම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

එතරහි.

237, 176. **ඉත්ථියතො ආපච්චයො.**

ඉත්ථියං වත්තමානාය **අ**කාරතො **ආ**පච්චයො හොති.

සබ්බා, යා, සා, කා. කතරා.

238, 187. **නදාදිතො වා ඊ.**

නදාදිතො වාඅනදාදිතොවා ඉත්ථියං වත්තමානාය ඊපච්චයො හොති.

නදී, මහී, කුමාරී, තරුණී, සඛී, ඉත්ථී.

239, 190. **ණව ණික ණෙය්‍ය ණ න්තුහි.**

ණව ණික ණෙය්‍ය ණ න්තුඉච්චෙතෙහි ඉත්ථියං වත්තමානෙහි **ඊ**පච්චයො හොති.

මාණවී, පණ්ඩවී, නාවිකී, වෙනතෙය්‍යී, කුන්තෙය්‍යී, ගොතමී, ගුණවතී, සාමාවතී.

240, 193. **පති භික්ඛුරාජීකාරන්තෙහි ඉනී.**

පති භික්ඛු රාජීකාරන්තෙහි ඉත්ථියං වත්තමානෙහි **ඉනී**පච්චයො හොති.

ගහපතානී, භික්ඛුනී, රාජිනී, හත්ථිනී, දණ්ඩිනී, මෙධාවිනී, තපස්සිනී.

241, 191. **න්තුස්ස තමීකාරෙ.**

සබ්බස්සෙව **න්තු**පච්චයස්ස **ත**කාරො හොති වා **ඊ**කාරෙ පරෙ.

ගුණවතී, ගුණවන්තී, කුලවතී, කුලවන්තී, සතිමතී. සතිමන්තී, මහතී, මහන්තී, ගොත්තමතී, ගොත්තමන්තී.

242, 192. **භවතො හොතො.**

සබ්බස්සෙව **භවන්තසද්දස්ස හොතාදෙසො** හොති **ඊ**කාරෙ ඉත්ථිගතෙ පරෙ.

හොති අයො, හොති කඤ්ඤෙ, හොති බරාදියෙ.

243, 110. **හොගෙ තු.**

සබ්බස්සෙව **භවන්තසද්දස්ස හො**ආදෙසො හොති **ගෙ** පරෙ.

හො පුරිස, හො අග්ගි, හො රාජ, හො සත්ථ, හො දණ්ඩි, හො සයම්භු.

ගෙති කිමත්ථං? භවතා, භවං.

තුග්ගහණෙන අඤ්ඤස්මිම්පි වචනෙ සබ්බස්ස **භවන්තසද්දස්ස හොන්ත භන්තෙ හොන්තො භද්දෙ හොතා හො තොඉච්චෙතෙ** ආදෙසා හොන්ති.

හොන්ත, භන්තෙ, හොන්තො, භද්දෙ, හොතා, හොතො.

244, 72. **අකාරපිතාද්‍යන්තානමා.**

අකාරො ච **පිතාදීනමන්තො** ච අත්තමාපජ්ජතෙ **ගෙ** පරෙ.

හො පුරිසා, හො රාජා, හො පිතා, හො මාතා, හො සත්ථා.

245, 152. **ඣලපා රස්සං.**

ඣලපඉච්චෙතෙ රස්සමාපජ්ජන්තෙ **ගෙ** පරෙ.

හො දණ්ඩි, හො සයම්භු, හොති ඉත්ථි, හොතිවධු,

246, 73. **ආකාරො වා.**

ආකාරො රස්සමාපජ්ජතෙ වා **ගෙ** පරෙ.

හො රාජ, හො රාජා, හො අත්ත, හො අත්තා, හො සඛ, හො සඛා, හො සත්ථ, හො සත්ථා.

ඉති නාමකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

247, 261. **ත්වාදයො විභත්තිසඤ්ඤායො.**

තොආදි යෙසං පච්චයානං, තෙ හොන්ති ත්වාදයො. තෙ පච්චයා **ත්වාදයො** විභත්තිසඤ්ඤාව දට්ඨබ්බා.

සබ්බතො, යතො, තතො, කුතො, අතො, ඉතො, සබ්බදා, යදා, තදා, කදා, ඉධ, ඉදානි.

248, 260. **ක්වචි තො පඤ්චම්‍යත්ථෙ.**

ක්වචි **තො**පච්චයො හොති පඤ්චම්‍යත්ථෙ.

සබ්බතො, යතො, තතො, කුතො, අතො, ඉතො.

ක්වචීති කිමත්ථං? සබ්බස්මා, ඉමස්මා.

249, 266. **ත්‍ර ථ සත්තම්‍යා සබ්බනාමෙහි.**

ත්‍රථඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ සබ්බ නාමෙහි.

සබ්බත්‍ර, සබ්බත්ථ, යත්‍ර, යත්ථ, තත්‍ර, තත්ථ.

250, 268. **සබ්බතො ධි.**

සබ්බඉච්චෙතස්මා **ධි**පච්චයො හොති ක්වචි සත්තම්‍යත්ථෙ. සබ්බධි, සබ්බස්මිං.

251, 269. **කිං ස්මා වො.**

කිම්ඉච්චෙතස්මා **ව**පච්චයො හොති සත්තම්‍යත්ථෙ.

ක්ව ගතොසි ත්ව දෙවානංපියතිස්ස.

252, 271. **හිං හං හිඤ්චනං.**

කිම්ඉච්චෙතස්මා **හිංහංහිඤ්චනං**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ.

කුහිං, කුලං, කුහිඤ්චනං.

253, 273. **තම්හා ච.**

තම්හා ච හි හංඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ. තහිං, තහං.

වග්ගහණං හිඤ්චනග්ගහණනිවත්තනත්ථං.

254, 274. **ඉමස්මා හ ධා ච.**

ඉමස්මා හධඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ. ඉහ, ඉධ.

වග්ගහණමවධාරණත්ථං.

255, 275. **යතො හිං.**

තස්මා **යතො හිං**පච්චයො හොති සත්තම්‍යත්ථෙ. යහිං.

256, 0. **කාලෙ.**

''කාලෙ''ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

257, 279. **කිංසබ්බඤ්ඤෙකයකුහිදාදාචනං.**

කිං සබ්බඅඤ්ඤ එක ය කුඉච්චෙතෙහි **දා දාචනං**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ.

කදා, සබ්බදා, අඤ්ඤදා, එකදා, යදා, කුදාචනං.

258, 278. **තම්හා දානි ච.**

තඉච්චෙතස්මා **දානි දා**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති, කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ.

තදානි, තදා.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

259, 279. **ඉමස්මා රහි ධුනා දානි ච.**

ඉමස්මා රහි ධුනා දානිඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ.

එතරහි, අධුනා, ඉදානි.

වග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

260, 277. **සබ්බස්ස සො දාම්හි වා.**

සබ්බඉච්චෙතස්ස **සකාරාදෙසො** හොති වා **දාම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

සදා, සබ්බදා.

261, 369. **අවණ්ණො යෙ ලොපඤ්ච**.

අවණ්ණො **යෙ** පච්චයෙ පරෙ ලොපමාපජ්ජතෙ.

බාහුස්සච්චං, පණ්ඩිච්චං, වෙපුල්ලං, කාරුඤ්ඤං, කොසල්ලං, සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.

262, 391. **වුඩ්ඪස්ස ජො ඉයිට්ඨෙසු**.

සබ්බස්සෙව **වුඩ්ඪ**සද්දස්ස **ජො**ආදෙසො හොති **ඉය ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

ජෙය්‍යො, ජෙට්ඨො.

263, 392. **පසත්ථස්ස සො ච**.

සබ්බස්සෙව **පසත්ථ**සද්දස්ස **සො**ආදෙසො හොති, **ජා**දෙසො ච **ඉයඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

සෙය්‍යො, සෙට්ඨො, ජෙය්‍යො, ජෙට්ඨො.

264, 393. **අන්තිකස්ස නෙදො**.

සබ්බස්ස **අන්තික**සද්දස්ස **නෙදා**දෙසො හොති **ඉය ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

නෙදියො, නෙදිට්ඨො.

265, 394. **බාළ්හස්ස සාධො**.

සබ්බස්ස **බාළ්හ**සද්දස්ස **සාධා**දෙසො හොති **ඉය ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

සාධියො, සාධිට්ඨො.

266, 395. **අප්පස්ස කණ**.

සබ්බස්ස **අප්පසද්දස්ස** **කණ** ආදෙසො හොති **ඉය** **ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

කණියො, කණිට්ඨො.

267, 396. **යුවානඤ්ච.**

සබ්බස්ස **යුවසද්දස්ස** **කණ** ආදෙසො හොති **ඉය** **ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

කනියො, කනිට්ඨො.

චග්ගහණමනුකඩ්ඪනත්ථං.

268, 397. **වන්තුමන්තු වීනඤ්ච ලොපො.**

වන්තුමන්තුවීඉච්චෙතෙසං පච්චයානං ලොපො හොති **ඉයඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

ගුණියො, ගුණිට්ඨො, සතියො, සතිට්ඨො, මෙධියො, මෙධිට්ඨො.

269, 401. **යවතං ත ල ණ දකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි ච ල ඤ ජකාරත්තං.**

යකාරවන්තානං **ත** **ල** **ණ** දකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි **ච** **ල** **ඤ** **ජ**කාරත්තමාපජ්ජන්තෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං.

බාහුස්සච්චං, පණ්ඩිච්චං, වෙපුල්ලං, කාරුඤ්ඤං, කොසල්ලං, නෙපුඤ්ඤං, සාමඤ්ඤං, සොහජ්ජං.

ය ච තමිති කිමත්ථං? තිණදලං.

ත ල ණ දකාරානමිති කිමත්ථං? ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

බ්‍යඤ්ජනානමිති කිමත්ථං? මච්චුනා.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? **යකාරස්ස මකාරාදෙසඤාපනත්ථං**. ඔපම්මං.

270, 120. **අම්හ තුම්හන්තුරාජ බ්‍රහ්මත්ත සඛසත්ථු පිතාදීහිස්මා නාව.**

අම්හ තුම්හන්තුරාජ බ්‍රහ්ම අත්ත සඛ සත්ථු පිතුඉච්චෙවමාදීහි **ස්මා**වචනං නාව දට්ඨබ්බං.

මයා, තයා, ගුණවතා, රඤ්ඤා, බ්‍රහ්මුනා, අත්තනා, සඛිනා, සත්ථාරා, පිතරා, මාතරා, භාතරා, ධීතරා, කත්තාරා, වත්තාරා.

එතෙහීති කිමත්ථං? පුරිසා.

ඉති නාමකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො

නාමකප්පො නිට්ඨිතො.

3. කාරකකප්ප

ඡට්ඨකණ්ඩ

271, 88, 308. **යස්මා දපෙති භයමාදත්තෙ වා තදපාදානං.**

යස්මා වා අපෙති, යස්මා වා භයං ජායතෙ, යස්මා වා ආදත්තෙ, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා? ගාමා අපෙන්ති මුනයො, නගරා නිග්ගතො රාජා, චොරා භයං ජායතෙ, ආචරියුපජ්ඣායෙහි සික්ඛං ගණ්හාති සිස්සො.

අපාදානමිච්චනෙන ක්වත්ථො? අපාදානෙ පඤ්චමී.

272, 309. **ධාතුනා මානමුපසග්ගයොගාදීස්වපි ච.**

ධාතුනාමානං පයොගෙ ච උපසග්ගයොගාදීස්වපි ච තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

ධාතූනං පයොගෙ තාව **ජිඉච්චෙතස්ස** ධාතුස්ස **පරාපුබ්බස්ස** පයොගෙ යො අසහො, සො අපාදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? බුද්ධස්මා පරාජෙන්ති අඤ්ඤතිත්ථියා.

භූඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස පපුබ්බස්ස පයොගෙ යතො අච්ඡින්නප්පභවො, සො අපාදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? හිමවතා පභවන්ති පඤ්ච මහානදියො, අනවතත්තම්හා පභවන්ති මහාසරා, අචිරවතියා පභවන්ති කුන්නදියො.

නාමප්පයොගෙපි තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා? උරස්මා ජාතො පුත්තො, භූමිතො නිග්ගතො රසො, උභතො සුජාතො පුත්තො මාතිතො ච පිතිතො ච.

උපසග්ගයොගෙ තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

තං යථා? අපසාලාය ආයන්ති වාණිජා, ආබ්‍රහ්මලොකා සද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති උපරි පබ්බතා දෙවො වස්සති, බුද්ධස්මා පති සාරිපුත්තො ධම්මදෙසනාය භික්ඛූ ආලපති තෙමාසං, ඝතමස්ස තෙලස්මා පති දදාති, උප්පලමස්ස පදුමස්මා පති දදාති, කනකමස්ස හිරඤ්ඤස්මා පති දදාති.

ආදිග්ගහණෙන කාරකමජ්ඣෙපි පඤ්චමීවිභත්ති හොති. ඉතො පක්ඛස්මා විජ්ඣති මිගං ලුද්දකො, කොසා විජ්ඣති කුඤ්ජරං, මාසස්මා භුඤ්ජති භොජනං.

අපිග්ගහණෙන නිපාතපයොගෙපි පඤ්චමීවිභත්ති හොති දුතියා ච තතියා ච. රහිතා මාතුජා පුඤ්ඤං කත්වා දානං දෙති, රහිතා මාතුජං, රහිතා මාතුජෙන වා. රිතෙ සද්ධම්මා කුතො සුඛං ලභති, රිතෙ සද්ධම්මං, රිතෙ සද්ධම්මෙන වා. තෙ භික්ඛූ නානා කුලා පබ්බජිතා, විනා සද්ධම්මා නත්ථඤ්ඤො කොචි නාථො ලොකෙ විජ්ජති, විනා සද්ධම්මං, විනා සද්ධම්මෙන වා. විනා බුද්ධස්මා, විනා බුද්ධං, විනා බුද්ධෙන වා.

චග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථාපි පඤ්චමීවිභත්ති හොති. යතොහං භගිනි අරියාය ජාතියා ජාතො. යතො සරාමි අත්තානං, යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤුතං, යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාසවෙය්‍යුං.

273, 310. **රක්ඛණත්ථානමිච්ඡිතං.**

රක්ඛණත්ථානං ධාතූනං පයොගෙ යං ඉච්ඡිතං, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

කාකෙ රක්ඛන්ති තණ්ඩුලා, යවා පටිසෙධෙන්ති ගාවො.

274, 311. **යෙන වා’ දස්සනං.**

යෙන වා අදස්සනමිච්ඡිතං, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

උපජ්ඣායා අන්තරධායති සිස්සො, මාතරා ච පිතරා ච අන්තරධායති පුත්තො.

වාති කිමත්ථං? සත්තමීවිභත්‍යත්තං. ජෙතවනෙ අන්තරධායති භගවා.

275, 312. **දූරන්තිකද්ධකාලනිම්මානත්වාලොපදිසායොගවිභත්තාරප්පයොගසුද්ධප්පමොචනහෙතුවිවිත්තප්පමාණපුබ්බයොගබන්ධනගුණවචනපඤ්හකථනථොකාකත්තූසු ච.**

දූරත්ථෙ, අන්තිකත්ථෙ, අද්ධනිම්මානෙ, කාලනිම්මානෙ, ත්වාලොපෙ, දිසායොගෙ, විභත්තෙ, ආරප්පයොගෙ, සුද්ධෙ, පමොචනෙ, හෙත්වත්ථෙ, විවිත්තත්ථෙ, පමාණෙ, පුබ්බයොගෙ, බන්ධනත්ථෙ, ගුණවචනෙ, පඤ්හෙ,

කථනෙ, ථොකෙ, අකත්තරි ච ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු, පයොගෙසු ච, තං කාරකං අපාදානසඤ්ඤං හොති.

දූරත්ථෙතාව – කීව දූරො ඉතො නළකාරගාමො, දූරතො වා ගම්ම, ආරකා තෙ මොඝපුරිසා ඉමස්මා ධම්මවිනයා. දුතියා ච තතියා ච, දූරං ගාමං ආවතො, දූරෙන ගාමෙන වා ආගතො. ආරකා ඉමං ධම්මවිනයං, අනෙන ධම්මවිනයෙන වා ඉච්චෙවමාදි.

අන්තිකත්ථෙ – අන්තිකං ගාමා, ආසන්නං ගාමා, සමීපං ගාමා, සමීපං සද්ධම්මා. දුතියා ච තතියා ච, අන්තිකං ගාමං, අන්තිකං ගාමෙන වා. ආසන්නං ගාමං, ආසන්නං ගාමෙන වා. සමීපං ගාමං. සමීපං ගාමෙන වා. සමීපං සද්ධම්මං, සමීපං සද්ධම්මෙන වා ඉච්චෙවමාදි.

අද්ධනිම්මානෙ – ඉතො මථුරාය චතූසු යොජනෙසු සඞ්කස්සං නාම නගරං අත්ථි, තත්ථ බහූ ජනා වසන්ති ඉච්චෙවමාදි.

කාලනිම්මානෙ – ඉතො භික්ඛවෙ එකනවුතිකප්පෙ විපස්සී නාම භගවා ලොකෙ උදපාදි, ඉතො තිණ්ණං මාසානං අච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති ඉච්චෙවමාදි.

ත්වාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – පාසාදා සඞ්කමෙය්‍ය, පාසාදං අභිරුහිත්වා වා. පබ්බතා සඞ්කමෙය්‍ය, පබ්බතං අභිරුහිත්වා වා. හත්ථික්ඛන්ධා සඞ්කමෙය්‍ය, හත්ථික්ඛන්ධං අභිරුහිත්වා වා. ආසනා වුට්ඨහෙය්‍ය. ආසනෙ නිසීදිත්වා වා ඉච්චෙවමාදි.

දිසායොගෙ – අවීචිතො යාව උපරිභවග්ගමන්තරෙ බහූ සත්තනිකායා වසන්ති, යතො ඛෙමං තතො භයං, පුරත්ථිමතො, දක්ඛිණතො, පච්ඡිමතො, උත්තරතො අග්ගී පජ්ජලන්ති, යතො අස්සොසුං භගවන්තං, උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමත්ථකා ඉච්චෙවමාදි.

විභත්තෙ – යතො පණීතතරො වා විසිට්ඨතරො වා නත්ථි. ඡට්ඨී ච, ඡන්නවුතීනං පාසණ්ඩානං, ධම්මානං පවරං යදිදං සුගතවිනයො ඉච්චෙවමාදි.

ආරප්පයොගෙ – ගාමධම්මා වසලධම්මා අසද්ධම්මා ආරති විරති පටිවිරති, පාණාතිපාතා වෙරමණී ඉච්චෙවමාදි.

සුද්ධෙ – ලොභනියෙහි ධම්මෙහි සුද්ධො අසංසට්ඨො, මාතිතො ච පිතිතො ච සුද්ධො අසංසට්ඨො අනුපකුද්ධො අගරහිතො ඉච්චෙවමාදි.

පමොචනෙ – පරිමුත්තො දුක්ඛස්මාති වදාමි, මුත්තොස්මි මාරබන්ධනා, න තෙ මුච්චන්ති මච්චුනා ඉච්චෙවමාදි.

හෙත්වත්ථෙ – කස්මා හෙතුනා, කෙන හෙතුනා, කිස්ස හෙතුනා, කස්මා නු තුම්හං දහරා න මීයරෙ, කස්මා ඉධෙව මරණං භවිස්සති ඉච්චෙවමාදි.

විවිත්තත්ථෙ – විවිත්තො පාපකා ධම්මා, විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි ඉච්චෙවමාදි.

පමාණෙ – දීඝසො නවවිදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා පමාණිකා කාරෙතබ්බා, මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස අඩ්ඪ තෙළසහත්ථා ඉච්චෙවමාදි.

පුබ්බයොගෙ – පුබ්බෙව සම්මොධා ඉච්චෙවමාදි.

බන්ධනත්ථෙ – සතස්මා බන්ධො නරො. තතියා ච, සතෙන බන්ධො නරො රඤ්ඤා ඉණත්ථෙන ඉච්චෙවමාදි.

ගුණවචනෙ – පුඤ්ඤාය සුගතිං යන්ති, චාගාය විපුලං ධනං, පඤ්ඤාය විමුත්තිමනො, ඉස්සරියාය ජනං රක්ඛති රාජා ඉච්චෙවමාදි.

පඤ්හෙ ත්වාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – අභිධම්මා පුච්ඡන්ති, අභිධම්මං සුත්වා, අභිධම්මෙ ඨත්වා වා. විනයා පුච්ඡන්ති, විනයං සුත්වා, විනයෙ ඨත්වා වා. දුතියා ච තතියා ච, අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා. විනයං, විනයෙන වා. එව සුත්තා, ගෙයයා, ගාථාය, වෙයයාකරණා, උදානා, ඉතිවුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා ඉච්චෙවමාදි.

කථනෙ ත්වාලොපෙ කම්මාධිකරණෙසු – අභිධම්මා කථයන්ති, අභිධම්මං සුත්වා, අභිධම්මෙ ඨත්වා වා. විනයා කථයන්ති, විනයං සුත්වා, විනයෙ ඨත්වා වා. දුතියා ච තතියා ච, අභිධම්මං, අභිධම්මෙන වා. විනයං විනයෙන වා. එවං සුත්තා, ගෙයයා, ගාථාය, වෙයයාකරණා, උදානා, ඉතිවුත්තකා, ජාතකා, අබ්භුතධම්මා, වෙදල්ලා ඉච්චෙවමාදි.

ථොකෙ – ථොකා මුච්චන්ති. අප්පමත්තකා මුච්චන්ති, කිච්ඡා මුච්චන්ති. තතියා ච. ථොකෙන, අප්පමත්තකෙන, කිච්ඡෙන වා ඉච්චෙවමාදි.

අකත්තරිච – කම්මස්ස කතත්තා උපචිතත්තා උස්සන්නත්තා විපුලත්තා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං උප්පන්නං හොති ඉච්චෙවමාදි.

වග්ගහණෙන සෙසෙසුපි යෙ මයා නොපදිට්ඨා අපාදානපයොගිකා, තෙ පයොගවිචක්ඛණෙහි යථායොගං යොජෙතබ්බා.

276, 302. **යස්ස දාතුකාමො රොචතෙ ධාරයතෙ වා තං සම්පදානං.**

යස්ස වා දාතුකාමො යස්ස වාරොචතෙ, යස්ස වා ධාරයතෙ, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සමණස්ස චීවරං දදාති, සමණස්ස රොචතෙ සච්චං, දෙවදත්තස්ස සුවණ්ණච්ඡත්තං ධාරයතෙ යඤ්ඤදත්තො.

සම්පදානමිච්චනෙන ක්වත්ථො? සම්පදානෙ චතුත්ථී.

වාති විකප්පනත්ථං, ධාතුනාමානං පයොගෙ වා උපසග්ගප්පයොගෙ වා නිපාතප්පයොගෙ වා සති අත්ථවිකප්පනත්ථං **වාති** පදං පයුජ්ජති.

277, 303. **සිලාඝ හනු ඨා සප ධාර පිහ කුධ දුහිස්සොසූය රාධික්ඛ පච්චාසුණ අනුපතිගිණ පුබ්බකත්තාරොචනත්ථ තදත්ථ තුමත්ථාලමත්ථ මඤ්ඤානාදරප්පාණිනි, ගත්‍යත්ථකම්මනි, ආසීසත්ථ සම්මුති භියා සත්තම්‍යත්ථෙසු ච.**

සිලාඝ හනු ඨා සප ධාර පිහ කුධ දුහ ඉස්සඉච්චෙතෙසං ධාතූනං පයොගෙ, උසූයත්ථානඤ්ච පයොගෙ, රාධික්ඛප්පයොගෙ, පච්චාසුණඅනුපතිගිණානං පුබ්බකත්තරි, ආරොචනත්ථෙ, තදත්ථෙ, තුමත්ථෙ, අලමත්ථෙ, මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි, ගත්‍යත්ථානං ධාතූනං කම්මනි, ආසීසත්ථෙ ච සම්මුති භියා සත්තම්‍යත්ථෙසු ච, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති.

සිලාඝප්පයොගෙ තාව – බුද්ධස්ස සිලාඝතෙ, ධම්මස්ස සිලාඝතෙ, සඞ්ඝස්ස සිලාඝතෙ, සකංඋපජ්ඣායස්ස සිලාඝතෙ, තව සිලාඝතෙ මම සිලාඝතෙ ඉච්චෙවමාදි.

හනුප්පයොගෙ – හනුතෙ තුය්හමෙව, හනුතෙ මය්හමෙව ඉච්චෙවමාදි.

ඨාපයොගෙ – උපතිට්ඨෙය්‍ය සක්‍යපුත්තානං වඩ්ඪකී, භික්ඛුස්ස භුඤ්ජන්තස්ස පානීයෙන වා විධූපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍ය භික්ඛුනී ඉච්චෙවමාදි.

සපප්පයොගෙ – තුය්හං සපතෙ, මය්හං සපතෙ ඉච්චෙවමාදි.

ධාරප්පයොගෙ – සුවණ්ණං තෙ ධාරයතෙ ඉච්චෙවමාදි.

පිහප්පයොගෙ – බුද්ධස්ස අඤ්ඤතිත්ථියා පිහයන්ති, දෙවා දස්සනකාමා තෙ, යතො ඉච්ඡාමි භද්දන්තස්ස, සමිද්ධානං පිහයන්ති දලිද්දා ඉච්චෙවමාදි.

කුධදුහඉස්සඋසූයප්පයොගෙ – කොධයති දෙව දත්තස්ස, තස්ස කුජ්ඣ මහාවීර, මා රට්ඨං විනස්ස ඉදං. දුහයති දිසානං මෙඝො, තිත්ථියා සමණානං ඉස්සයන්ති ගුණගිද්ධෙන, තිත්ථියා සමණානං ඉස්සයන්ති ලාභගිද්ධෙන, දුජ්ජනා ගුණවන්තානං උසූයන්ති ගුණගිද්ධෙන, කා උසූයා විජානතං ඉච්චෙවමාදි.

රාධ ඉක්ඛ ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං පයොගෙ යස්ස අකථිතස්ස පුච්ඡනං කම්මවික්ඛ්‍යාපනත්ථඤ්ච, තං කාරකං සම්පදානසඤ්ඤං හොති, දුතියා ච.

ආරාධොහං රඤ්ඤො, ආරාධොහං රාජානං, ක්‍යාහං අය්‍යානං අපරජ්ඣාමි, ක්‍යාහං අය්‍යෙ අපරජ්ඣාමි, චක්ඛුං ජනස්ස දස්සනාය තං විය මඤ්ඤෙ, ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො උපතිස්සො, ආයස්මන්තං වා ඉච්චෙවමාදි.

පච්චාසුණ අනුපතිගිණානං පුබ්බකත්තරි සුණොතිස්ස පච්චායොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? භගවා භික්ඛූ එතදවොච.

භික්ඛූති අකථිත කම්මං, එතන්ති කථිතකම්මං. යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො'භගවා'ති ''යො කරොති ස කත්තා''ති සුත්තවචනෙන කත්තුසඤ්ඤො. එවං යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං, ආසුණන්ති බුද්ධස්ස භික්ඛූ.

ගිණස්ස අනුපතියොගෙ යස්ස කම්මුනො පුබ්බස්ස යො කත්තා, සො සම්පදානසඤ්ඤො හොති.

තං යථා? භික්ඛු ජනං ධම්මං සාවෙති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො අනුගිණාති, තස්ස භික්ඛුනො ජනො පතිගිණාති.

යො වදෙති ස'කත්තා'ති,
වුත්තං 'කම්ම'න්ති වුච්චති;

යො පටිග්ගාහකො තස්ස,
‘සම්පදානං’ විජානියා.

ඉච්චෙවමාදි.

ආරොචනත්ථෙ – ආරොචයාමි වො භික්ඛවෙ, ආමන්තයාමි වො භික්ඛවෙ, පටිවෙදයාමි වො භික්ඛවෙ, ආරොචයාමි තෙ මහාරාජ, ආමන්තයාමි තෙ මහාරාජ, පටිවෙදයාමි තෙ මහාරාජ ඉච්චෙවමාදි.

තදත්ථෙ – ඌනස්ස පාරිපූරියා තං චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං. බුද්ධස්ස අත්ථාය, ධම්මස්ස අත්ථාය, සඞ්ඝස්ස අත්ථාය, ජීවිතං පරිච්චජාමි ඉච්චෙවමාදි.

තුමත්ථෙ -ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජති. භික්ඛූනං ඵාසුවිහාරාය විනයො පඤ්ඤත්තො ඉච්චෙවමාදි.

අලමත්ථප්පයොගෙ-අලමිති අරහති පටික්ඛිත්තෙසු. අලං මෙ බුද්ධො, අලං මෙ රජ්ජං, අලං භික්ඛු පත්තස්ස, අලං මල්ලො මල්ලස්ස, අරහති මල්ලො මල්ලස්ස. **පටික්ඛිත්තෙ** අලං තෙ රූපං කරණීයං, අලං මෙ හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන ඉච්චෙවමාදි.

මඤ්ඤතිප්පයොගෙ අනාදරෙ අප්පාණිනි-කට්ඨස්ස තුවං මඤ්ඤෙ, කලිඞ්ගරස්ස තුවං මඤ්ඤෙ.

අනාදරෙති කිමත්ථං? සුවණ්ණං විය තං මඤ්ඤෙ.

අප්පාණිනීති කිමත්ථං? ගද්‍රභං තුවං මඤ්ඤෙ ඉච්චෙවමාදි.

ගත්‍යත්ථකම්මනි-ගාමස්ස පාදෙන ගතො, නගරස්ස පාදෙන ගතො, අප්පො සග්ගාය ගච්ඡති, සග්ගස්ස ගමනෙන වා, මූලාය පටිකස්සෙය්‍ය සඞ්ඝො. දුතියා ච, ගාමං පාදෙන ගතො, නගරං පාදෙන ගතො, අප්පො සග්ගං ගච්ඡති, සග්ගං ගමනෙන වා, මූලං පටිකස්සෙය්‍ය සඞ්ඝො ඉච්චෙවමාදි.

ආසීසත්ථෙ-ආයස්මතො දීඝායුකො හොතු, භද්දං භවතො හොතු, කුසලං භවතො හොතු, අනාමයං භවතො හොතු, සුඛං භවතො හොතු, ස්වාගතං භවතො හොතු, අත්ථො භවතො හොතු, හිතං භවතො හොතු ඉච්චෙවමාදි.

සම්මුතිප්පයොගෙ– අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසම්මුතියා භික්ඛුස්ස විප්පවත්ථුං න වට්ටති, සාධු සම්මුති මෙ තස්ස භගවතො දස්සනාය ඉච්චෙවමාදි.

භියාපප්පයොගෙ – භියොයාසො මත්තායං ඉච්චෙවමාදි.

සත්තමායත්ථෙ – තුය්හඤ්චස්ස ආවි කරොමි, තස්ස මෙ සක්කො පාතුරහොසි ඉච්චෙවමාදි.

අත්ථග්ගහණෙන බහූසු අක්ඛරප්පයොගෙසු දිස්සති.

තං යථා? උපමං මත කරිස්සාමි, ධම්මං වො දෙසෙස්සාමි.

සාරත්ථෙ ච – දෙසෙතු භන්තෙ භගවා ධම්මං භික්ඛූනං. තස්ස ඵාසු විහාරාය හොති, එතස්ස පහිණෙය්‍යා, යථා නො භගවා බ්‍යාකරෙය්‍ය, තථාපි තෙසං බ්‍යාකරිස්සාම, කප්පති සමණානං ආයොගො, අම්හාකං මණිනා අත්ථො, කිමත්ථො මෙ බුද්ධෙන, සෙය්‍යො මෙ අත්ථො, බහූපකාරා භන්තෙ මහාපජා පතිගොතමී භගවතො, බහූපකාරා භික්ඛවෙ මාතාපිතරො පුත්තානං ඉච්චෙවමාදි.

සෙසෙසු අක්ඛරප්පයොගෙසුපි අඤ්ඤෙපි පයොගා පයොගවිචක්ඛණෙහි යොජෙතබ්බා.

වග්ගහණං විකප්පනත්ථවාග්ගහණානුකඩ්ඪනත්ථං. යෙ කෙචි සද්දා සම්පදානප්පයොගිකා මයා නොපදිට්ඨා, තෙසං ගහණත්ථං ඉධ විකප්පීයති වාසද්දො.

තං යථා? භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පභූ අයං භගවා, දෙසස්ස පභූ අයං රාජා. ඛෙත්තස්ස පභූ අයං ගහපති, අරඤ්ඤස්ස පභූ අයං ලුද්දකො ඉච්චෙවමාදි. ක්වචි දුතියා තතියා පඤ්චමී ඡට්ඨී සත්තමායත්ථෙසු ච.

178, 320. **යොධාරො තමොකාසං.**

යො ආධාරො, තං ඔකාසසඤ්ඤං හොති. **ස්වාධාරො චතුබ්බිධො** බ්‍යාපිකො, ඔපසිලෙසිකො, වෙසයිකො සාමීපිකො චාති.

තත්ථ **බ්‍යාපිකො** තාව–ජලෙසු ඛීරං තිට්ඨති, තිලෙසු තෙලං, උච්ඡූසු රසො.

ඔපසිලෙසිකො–පරියඞ්කෙ රාජා සෙති, ආසනෙ උපවිට්ඨො සඞ්ඝො.

වෙසයිකො–භූමීසු මනුස්සා චරන්ති, අන්තලික්ඛෙ වායූ වායන්ති. ආකාසෙ සකුණා පක්ඛන්දන්ති.

සාමීපිකො–වනෙ හත්ථිනො චරන්ති, ගඞ්ගායං ඝොසො තිට්ඨති, වජෙ ගාවො දුහන්ති, සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ.

ඔකාසමිච්චනෙන ක්වත්ථො? ඔකාසෙ සත්තමී.

279, 292. **යෙන වා කයිරතෙ තං කරණං.**

යෙන වා කයිරතෙ, යෙන වා පස්සති, යෙන වා සුණාති, තං කාරකං කරණසඤ්ඤං හොති.

දත්තෙන වීහිං ලුනාති, වාසියා කට්ඨං තච්ඡති, ඵරසුනා රුක්ඛං ඡින්දති, කුදාලෙන පථවිං ඛණති, සත්ථෙන කම්මං කරොති. චක්ඛුනා රූපං පස්සති.

කරණමිච්චනෙන ක්වත්ථො? කරණෙ තතියා.

280, 285. **යං කරොති තං කම්මං.**

යං වා කරොති, යං වා පස්සති, යං වා සුණාති, තං කාරකං කම්මසඤ්ඤං හොති.

ඡත්තං කරොති, රථං කරොති, රූපං පස්සති, සද්දං සුණාති, කණ්ටකං මද්දති, විසං ගිලති.

කම්මමිච්චනෙන ක්වත්ථො? කම්මත්ථෙ දුතියා.

281, 294. **යො කරොති ස කත්තා.**

යො කරොති, සො කත්තුසඤ්ඤො හොති.

අහිනා දට්ඨො නරො, ගරුළෙන හතො නාගො. බුද්ධෙන ජිතො මාරො, උපගුත්තෙන මාරො බන්ධො.

කත්තුඉච්චනෙන ක්වත්ථො? කත්තරි ච.

282, 295. **යො කාරෙති ස හෙතු.**

යො කත්තාරං කාරෙති, සො හෙතුසඤ්ඤො හොති, කත්තා ච.

සො පුරිසො තං පුරිසං කම්මං කාරෙති සො පුරිසො තෙන පුරිසෙන කම්මං කාරෙති, සො පුරිසො තස්ස පුරිසස්ස කම්මං කාරෙති. එවං හාරෙති පාඨෙති පාචෙති, ධාරෙති.

හෙතුඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්වත්ථෙ.

283, 316. **යස්ස වා පරිග්ගහො තං සාමී.**

යස්ස වා පරිග්ගහො, තං සාමීසඤ්ඤං හොති.

තස්ස භික්ඛුනො පටිවීසො, තස්ස භික්ඛුනො පත්තො, තස්ස භික්ඛුනො චීවරං, අත්තනො මුඛං.

සාමීඉච්චනෙන ක්වත්ථො? සාමිස්මිං ඡට්ඨී.

284, 283. **ලිඞ්ගත්ථෙ පඨමා.**

ලිඞ්ගත්ථාභිධානමත්තෙ පඨමාවිභත්ති හොති.

පුරිසො, පුරිසා, එකො, ද්වෙ, ච, වා, හෙ, අහෙ, රෙ, අරෙ.

285, 70. **ආලපනෙ ච.**

ආලපනත්ථාධිකෙ ලිඞ්ගත්ථාභිධානමත්තෙ ච පඨමාවිභත්ති හොති.

භො පුරිස, භවන්තො පුරිසා, භො රාජ, භවන්තො රාජානො, හෙ සඛෙ, හෙ සඛිනො.

286, 291. **කරණෙ තතියා.**

කරණකාරකෙ තතියාවිභත්ති හොති.

අග්ගිනා කුටිං ඣාපෙති, මනසා චෙ පදුට්ඨෙන, මනසා චෙ පසන්නෙන, කායෙන කම්මං කරොති.

287, 299. **සහාදියොගෙ ච.**

සහාදියොගත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

සහාපි ගඞ්ගෙන සඞ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍ය, විනාපි ගඞ්ගෙන, මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං, සහස්සෙන සමං මිතා.

288, 293. **කත්තරි ච.**

කත්තරි ච තතියාවිභත්ති හොති.

රඤ්ඤා හතො පොසො, යක්ඛෙන දින්නො වරො, අහිනා දට්ඨො නරො.

289, 297. **හෙත්වත්ථෙ ච.**

හෙත්වත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

අන්නෙන වසති, ධම්මෙන වසති, විජ්ජාය වසති, සක්කාරෙන වසති.

290, 298. **සත්තම්‍යත්ථෙ ච.**

සත්තම්‍යත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

තෙන කාලෙන, තෙන සමයෙන. (යෙන කාලෙන, යෙන සමයෙන,) තෙන ඛො පන සමයෙන.

291, 299. **යෙනඞ්ගවිකාරො.**

යෙන බ්‍යාධිමතා අඞ්ගෙන අඞ්ගිනො විකාරො ලක්ඛීයතෙ. තත්ථ තතියාවිභත්ති හොති.

අක්ඛිනා කාණො, හත්ථෙන කුණී, කාණං පස්සති නෙත්තෙන, පාදෙන ඛඤ්ජො, පිට්ඨියා ඛුජ්ජො.

292, 300. **විසෙසනෙ ච.**

විසෙසනත්ථෙ ච තතියාවිභත්ති හොති.

ගොත්තෙන ගොතමො නාථො, සුවණ්ණෙන අභිරූපො, තපසා උත්තමො.

293, 301. **සම්පදානෙ චතුත්ථී.**

සම්පදානකාරකෙ චතුත්ථීවිභත්ති හොති.

බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා දානං දෙති, දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා.

294, 305. **නමොයොගාදීස්වපි ච.**

නමොයොගාදීස්වපි ච චතුත්ථීවිභත්ති හොති.

නමො තෙ බුද්ධ වීරත්ථු, සොත්ථි පජානං, නමො කරොහි නාගස්ස, ස්වාගතං තෙ මහාරාජ.

295, 307. **අපාදානෙ පඤ්චමී.**

අපාදානකාරකෙ පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

පාපා චිත්තං නිවාරයෙ, අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා, භයා මුච්චති සො නරො.

296, 314. **කාරණත්ථෙ ච.**

කාරණත්ථෙ ච පඤ්චමීවිභත්ති හොති.

අනනුබොධා අප්පටිවෙධා චතුන්නං අරියසච්චානං යථාභූතං අදස්සනා.

297, 284. **කම්මත්ථෙ දුතියා.**

කම්මත්ථෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

ගාවං හනති, වීහයො ලුනාති, සත්ථං කරොති, සටං කරොති, රථං කරොති, ධම්මං සුණාති, බුද්ධං පූජෙති, වාචං භාසති, තණ්ඩුලං පචති, චොරං ඝාතෙති.

298, 287. **කාලද්ධානමච්චන්තසංයොගෙ.**

කාලද්ධානං අච්චන්තසංයොගෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

මාසං මංසොදනං භුඤ්ජති, සරදං රමණීයා නදී, මාසං සජ්ඣායති, යොජනං වනරාජි, යොජනං දීඝො පබ්බතො, කොසං සජ්ඣායති.

අච්චන්තසංයොගෙති කිමත්ථං? සංවච්ඡරෙ භොජනං භුඤ්ජති.

299, 288. **කම්මප්පවචනීයයුත්තෙ.**

කම්මප්පවචනීයයුත්තෙ දුතියාවිභත්ති හොති.

තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො, පබ්බජිතමනුපබ්බජිංසු.

300, 286. **ගති බුද්ධි භුජ පඨ හර කර සයාදීනං කාරිතෙ වා.**

ගති බුද්ධි භුජ පඨ හර කර සයාදීනං පයොගෙ කාරිතෙ දුතියාවිභත්ති හොති වා.

පුරිසො පුරිසං (ගාමං) ගාමයති, පුරිසො පුරිසෙන වා, පුරිසො පුරිසස්ස වා. එවං බොධයති, භොජයති, පාඨයති, හාරයති, කාරයති, සයාපයති. එවං සබ්බත්ථ කාරිතෙ.

301, 215. **සාමිස්මිං ඡට්ඨී.**

සාමිස්මිං ඡට්ඨීවිභත්ති හොති.

තස්ස භික්ඛුනො පටිවීසො, තස්ස භික්ඛුනො පත්තො, තස්ස භික්ඛුනො චීවරං, අත්තනො මුඛං.

302, 319. **ඔකාසෙ සත්තමී.**

ඔකාසකාරකෙ සත්තමීවිභත්ති හොති.

ගම්භීරෙ ඔදකන්තිකෙ, පාපස්මිං රමති මනො, භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති කුලපුත්තො.

303, 321. **සාමිස්සරාධිපති දායාද සක්ඛීපතිභූ පසුතකුසලෙහි ච.**

සාමී ඉස්සර අධිපති දායාද සක්ඛීපතිභූ පසුතකුසල ඉච්චෙතෙහි පයොගෙ ඡට්ඨීවිභත්ති හොති, සත්තමී ච.

ගොණානං සාමී, ගොණෙසු සාමී, ගොණානං ඉස්සරො, ගොණෙසු ඉස්සරො. ගොණානං අධිපති, ගොණෙසු අධිපති. ගොණානං දායාදො, ගොණෙසු දායාදො. ගොණානං සක්ඛී, ගොණෙසු සක්ඛී, ගොණානං පතිභූ, ගොණෙසු පතිභූ. ගොණානං පසුතො, ගොණෙසු පසුතො. ගොණානං කුසලො, ගොණෙසු කුසලො.

304, 322. **නිද්ධාරණෙ ච.**

නිද්ධාරණත්ථෙ ච ඡට්ඨීවිභත්ති හොති, සත්තමී ච.

කණ්හා ගාවීනං සම්පන්නඛීරතමා, කණ්හා ගාවීසු සම්පන්නඛීරතමා. සාමා නාරීනං දස්සනීයතමා, සාමා නාරීසු දස්සනීයතමා. මනුස්සානං ඛත්තියො සූරතමො, මනුස්සෙසු ඛත්තියො සූරතමො. පථිකානං ධාවන්තො සීඝතමො, පථිකෙසු ධාවන්තො සීඝතමො.

305, 323. **අනාදරෙ ච.**

අනාදරෙ ඡට්ඨීවිභත්ති හොති, සත්තමී ච.

රුදතො දාරකස්ස පබ්බජි, රුදන්තස්මිං දාරකෙ පබ්බජි.

306, 289. **ක්වචි දුතියා ඡට්ඨීනමත්ථෙ.**

ඡට්ඨීනමත්ථෙ ක්වචි දුතියාවිභත්ති හොති.

අපිස්සු මං අග්ගිවෙස්සන තිස්සො උපමා පටිභංසු.

307, 290. **තතියාසත්තමීනඤ්ච.**

තතියාසත්තමීනං අත්ථෙ ච ක්වචි දුතියාවිභත්ති හොති.

සචෙ මං සමණො ගොතමො ආලපිස්සති, ත්වඤ්ච මං නාභිභාසසි. එවං තතියත්ථෙ.

පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා, එකං සමයං භගවා. එවං සත්තම්‍යත්ථෙ.

308, 317. **ඡට්ඨී ච.**

තතියාසත්තමීනං අත්ථෙ ච ක්වචි ඡට්ඨීවිභත්ති හොති.

කතො මෙ කල්‍යාණො, කතං මෙ පාපං. එවං තතියත්ථෙ.

කුසලා නච්චගීතස්ස සික්ඛිතා චාතුරිත්ථියො, කුසලො ත්වං රථස්ස අඞ්ගපච්චඞ්ගානං. එවං සත්තම්‍යත්ථෙ.

ක්වචීති කිමත්ථං? යො වො ආනන්ද මයා ධම්මො ච විනයො ච දෙසිතො පඤ්ඤත්තො, ආනන්දො අත්ථෙසු විචක්ඛණො.

309, 318. **දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච.**

දුතියාපඤ්චමීනඤ්ච අත්ථෙ ක්වචි ඡට්ඨීවිභත්ති හොති.

තස්ස භවන්ති වත්තාරො, සහසා කම්මස්ස කත්තාරො, එවං දුතියත්ථෙ.

අස්සවනතා ධම්මස්ස පරිහායන්ති, කින්නු ඛො අහං තස්ස සුඛස්ස භායාමි, සබ්බෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස, සබ්බෙ භායන්ති මච්චුනො, භීතො චතුන්නං ආසීවිසානං ඝොරවිසානං, භායාමි ඝොරවිසස්ස නාගස්ස. එවං පඤ්චමායත්ථෙ.

310, 324. **කම්ම කරණ නිමිත්තත්ථෙසු සත්තමී.**

කම්මකරණනිමිත්තත්ථෙසු සත්තමීවිභත්ති හොති.

සුන්දරාවුසො ඉමෙ ආජීවකා භික්ඛූසු අභිවාදෙන්ති. එවං කම්මත්ථෙ.

හත්ථෙසු පිණ්ඩාය චරන්ති, පත්තෙසු පිණ්ඩාය චරන්ති, පථෙසු ගච්ඡන්ති. එවං කරණත්ථෙ.

දීපි චම්මෙසු හඤ්ඤතෙ, කුඤ්ජරො දන්තෙසු හඤ්ඤතෙ, එවං නිමිත්තත්ථෙ.

311, 325. **සම්පදානෙ ච.**

සම්පදානෙ ච සත්තමීවිභත්ති හොති.

සඞ්ඝෙ දින්නං මහප්ඵල, සඞ්ඝෙ ගොතමී දෙහි, සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි.

312, 326. **පඤ්චමායත්ථෙ ච.**

පඤ්චමායත්ථෙ ච සත්තමීවිභත්ති හොති.

කදලීසු ගජෙ රක්ඛන්ති.

313, 327. **කාලභාවෙසු ච.**

කාලභාවෙසු ච කත්තරි පයුජ්ජමානෙ සත්තමීවිභත්ති හොති.

පුබ්බණ්හසමයෙ ගතො, සායන්හසමයෙ ආගතො. භික්ඛූසු භොජියමානෙසු ගතො, භුත්තෙසු ආගතො. ගොසුදුය්හමානෙසු ගතො, දුද්ධාසු ආගතො.

314, 328. **උප'ඤ්ඤාධිකිස්සරවචනෙ.**

උපඅධිඉච්චෙතෙසං පයොගෙ අධිකඉස්සරවචනෙ සත්තමීවිභත්ති හොති.

උප ඛාරියං දොණො, උප නික්ඛෙ කහාපණං. අධි බ්‍රහ්මදත්තෙ පඤ්චාලා, අධි නච්චෙසු ගොතමී, අධි දෙවෙසු බුද්ධො.

315, 329. **මණ්ඩිතු’ස්සුක්කෙසු තතියා.**

මණ්ඩිතඋස්සුක්කඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු තතියාවිභත්ති හොති, සත්තමී ච.

ඤාණෙන පසීදිතො, ඤාණස්මිං වා පසීදිතො, ඤාණෙන උස්සුක්කො, ඤාණස්මිං වා උස්සුක්කො තථාගතො වා තථාගතගොත්තො වා.

ඉති නාමකප්පෙ කාරකකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

කාරකකප්පො නිට්ඨිතො.

4. සමාසකප්ප

සත්තමකණ්ඩ

316, 331. **නාමානං සමාසො යුත්තත්ථො.**

තෙසං නාමානං පයුජ්ජමානපදත්ථානං යො යුත්තත්ථො, සො සමාසසඤ්ඤො හොති.

කඨිනදුස්සං, ආගන්තුකභත්තං, ජීවිතින්ද්‍රියං, සමණබ්‍රාහ්මණා, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා, බ්‍රාහ්මණ ගහපතිකා.

නාමානමිති කිමත්ථං? දෙවදත්තො පචති, යඤ්ඤදත්තො පචති.

යුත්තත්ථොති කිමත්ථං? භතො රඤ්ඤො පුත්තො දෙවදත්තස්ස.

සමාසඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ක්වචි සමාසන්තගතානමකාරන්තො.

317, 332. **තෙසං විභත්තියො ලොපා ච.**

තෙසං යුත්තත්ථානං සමාසානං විභත්තියො ලොපා ච හොන්ති.

කඨිනදුස්සං, ආගන්තුකභත්තං.

තෙසංගහණෙන සමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතකිතකානං විභත්තිපච්චයපදක්ඛරාගමා ච ලොපා හොන්ති. වාසිට්ඨො, වෙනතෙය්‍යො.

චග්ගහණ මවධාරණත්ථං, පභඞ්කරො, අමතද්දදො, මෙධඞ්කරො, දීපඞ්කරො.

318, 333. **පකති චස්ස සරන්තස්ස.**

ලුත්තාසු විභත්තීසු අස්ස සරන්තස්ස ලිඞ්ගස්ස පකතිරූපානි හොන්ති.

චක්ඛුසොතං, මුඛනාසිකං, රාජපුත්තො, රාජපුරිසො.

319, 330. **උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො අබ්‍යයීභාවො.**

උපසග්ගනිපාතපුබ්බකො සමාසො **අබ්‍යයීභාව**සඤ්ඤො හොති.

නගරස්ස සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපනගරං, දරථානං අභාවො නිද්දරථං, මකසානං අභාවො නිම්මකසං, වුඩ්ඪානං පටිපාටි යථාවුඩ්ඪං, යෙ යෙ

වුඩ්ඪා වා යථාවුඩ්ඪං, ජීවස්ස යත්තකො පරිච්ඡෙදො යාවජීවං, චිත්තමධිකිච්ච පවත්තන්ති තෙ ධම්මාති අධිචිත්තං, පබ්බතස්ස තිරො තිරොපබ්බතං, සොතස්ස පති පවත්තති නාවා ඉති පතිසොතං, පාසාදස්ස අන්තො අන්තොපාසාදං.

අබ්‍යයීභාවමිච්චනෙන ක්වත්ථො? අංවිභත්තීන මකාරන්තා අබ්‍යයීභාවා.

320, 335. **සො නපුංසකලිඞ්ගො.**

සො අබ්‍යයීභාවසමාසො නපුංසකලිඞ්ගොව දට්ඨබ්බො.

කුමාරීසු අධිකිච්ච පවත්තති කථා ඉති අධිකුමාරි, වධුයා සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපවධු, ගඞ්ගාය සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපගඞ්ගං, මණිකාය සමීපෙ පවත්තති කථා ඉති උපමණිකං.

321, 349. **දිගුස්සෙකත්තං.**

දිගුස්ස සමාසස්ස එකත්තං හොති, නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච.

තයො ලොකා තිලොකං, තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං, තීණි නයනානි තිනයනං, තයො සිඞ්ගා තිසිඞ්ගං. චතස්සො දිසා චතුද්දිසං, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චින්ද්‍රියං.

322, 359. **තථා ද්වන්දෙ පාණි තූරිය යොග්ගසෙනඞ්ගඛුද්දජන්තුක විවිධවිරුද්ධ විසභාගත්ථාදීනඤ්ච.**

තථා ද්වන්දෙ සමාසෙ **පාණි තූරිය යොග්ග සෙනඞ්ගඛුද්දජන්තුක විවිධවිරුද්ධ විසභාගත්ථ**ඉච්චෙවමාදීනං එකත්තං හොති, නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච.

තං යථා? චක්ඛු ච සොතඤ්ච චක්ඛුසොතං, මුඛඤ්ච නාසිකා ච මුඛනාසිකං, ඡවි ච මංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච ඡවිමංසලොහිතං. එවං **පාණ්‍යඞ්ගත්ථෙ.**

සඞ්ඛො ච පණවො ච සඞ්ඛපණවං, ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච ගීතවාදිතං, දද්දරි ච ඩිණ්ඩිමො ච දද්දරිඩිණ්ඩිමං. එවං **තූරියඞ්ගත්ථෙ.**

ඵාලො ච පාචනඤ්ච ඵාලපාචනං, යුගඤ්ච නඞ්ගලඤ්ච යුගනඞ්ගලං. එවං **යොග්ගඞ්ගත්ථෙ.**

අසි ච චම්මඤ්ච අසිචම්මං, ධනු ච කලාපො ච ධනුකලාපං, හත්ථී ච අස්සො ච හත්ථිඅස්සං, රථො ච පත්තිකො ච රථපත්තිකං. එවං **සෙනඞ්ගත්ථෙ.**

ඩංසා ච මකසා ච ඩංසමකසං, කුන්ථො ච කිපිල්ලිකො ච කුන්ථකිපිල්ලිකං, කීටො ච සරීසපො ච කීටසරීසපං. එවං **ඛුද්දජන්තුකත්ථෙ.**

අහි ච නකුලො ච අහිනකුලං, බිළාරො ච මූසිකො ච බිළාරමූසිකං, කාකො ච උලූකො ච කාකොලූකං. එවං **විවිධවිරුද්ධත්ථෙ.**

සීලඤ්ච පඤ්ඤාණඤ්ච සීලපඤ්ඤාණං, සමථො ච විපස්සනා ච සමථවිපස්සනං, විජ්ජා ච චරණඤ්ච විජ්ජාචරණං. එවං **විසභාගත්ථෙ.**

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? දාසී ච දාසො ච දාසිදාසං, ඉත්ථී ච පුමා ච ඉත්ථිපුමං, පත්තො ච චීවරඤ්ච පත්තචීවරං, ඡත්තඤ්ච උපාහනා ච ඡත්තුපාහනං, තිකඤ්ච චතුක්කඤ්ච තිකචතුක්කං, වෙනො ච රථකාරො ච වෙනරථකාරං, සාකුණිකො ච මාගවිකො ච සවකුණිකමාගවිකං, දීඝො ච මජ්ඣිමො ච දීඝමජ්ඣිමං ඉච්චෙවමාදි.

323, 360. **විභාසා රුක්ඛ තිණ පසුධ න ධඤ්ඤ ජනපදාදීනඤ්ච.**

රුක්ඛතිණ පසු ධන ධඤ්ඤ ජනපදඉච්චෙවමාදීනං විභාසා එකත්තං හොති, නපුංසකලිඞ්ගත්තඤ්ච ද්වන්දෙ සමාසෙ. අස්සත්ථො ච කපීතනො ච අස්සත්ථකපීතනං, අස්සත්ථකපීතනා වා. උසීරඤ්ච බීරණඤ්ච උසීරබීරණං, උසීරබීරණා වා. අජො ච එළකො ච අජෙළකං, අජෙළකා වා. හිරඤ්ඤඤ්ච සුවණ්ණඤ්ච හිරඤ්ඤසුවණ්ණං, හිරඤ්ඤසුවණ්ණා වා. සාලි ච යවො ච සාලියවං, සාලියවා වා. කාසී ච කොසලා ච කාසිකොසලං, කාසිකොසලා වා.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? සාවජ්ජඤ්ච අනවජ්ජඤ්ච සාවජ්ජානවජ්ජං, සාවජ්ජා නවජ්ජා වා. හීනඤ්ච පණීතඤ්ච හීනපණීතං. හීනපණීතා වා. කණ්හො ච සුක්කො ච කණ්හසුක්කං, කණ්හසුක්කා වා.

324, 339. **ද්විපදෙ තුල්‍යාධිකරණෙ කම්මධාරයො.**

ද්වෙ පදානි තුල්‍යාධිකරණානි යදා සමස්‍යන්තෙ, තදා සො සමාසො **කම්මධාරයසඤ්ඤො** හොති.

මහන්තො ච සො පුරිසො චාති මහාපුරිසො, කණ්හො ච සො සප්පො චාති කණ්හසප්පො, නීලඤ්ච තං උප්පලඤ්චාති නීලුප්පලං, ලොහිතඤ්ච තං චන්දනඤ්චාති ලොහිතචන්දනං, බ්‍රාහ්මණී ච සා දාරිකා චාති බ්‍රාහ්මණදාරිකා, ඛත්තියා ච සා කඤ්ඤා චාති ඛත්තියකඤ්ඤා.

කම්මධාරයඉච්චනෙන ක්වත්ථො? කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච.

325, 348. **සඞ්ඛ්‍යාපුබ්බො දිගු.**

සඞ්ඛ්‍යාපුබ්බො කම්මධාරයසමාසො **දිගුසඤ්ඤො** හොති.

තීණි මලානි තිමලං, තීණි ඵලානි තිඵලං, තයො ලොකා තිලොකං, තයො දණ්ඩා තිදණ්ඩං, චතස්සො දිසා චතුද්දිසං, පඤ්ච ඉන්ද්‍රියානි පඤ්චින්ද්‍රියං, සත්ත ගොදාවරියො සත්තගොදාවරං.

දිගුඉච්චනෙන ක්වත්ථො? දිගුස්සෙ කත්තං.

326, 341. **උභෙ තප්පුරිසා.**

උභෙ දිගුකම්මධාරයසමාසා **තප්පුරිසසඤ්ඤා** හොන්ති.

න බ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො, න වසලො අවසලො, න භික්ඛු අභික්ඛු, න පඤ්චවස්සං අපඤ්චවස්සං, න පඤ්චපූලී අපඤ්චපූලී, න සත්තගොදාවරංඅසත්තගොදාවරං, න දසගවං අදසගවං, න පඤ්චගවං අපඤ්චගවං.

තප්පුරිසඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අත්තං නස්ස තප්පුරිසෙ.

327, 351. **අමාදයො පරපදෙභි.**

තා අමාදයො නාමෙහි පරපදෙහි යදා සමස්‍යන්තෙ, තදා සො සමාසො **තප්පුරිසසඤ්ඤො** හොති.

භූමිං ගතො භූමිගතො, සබ්බරත්තිං සොභණො සබ්බරත්තිසොභණො. අපායං ගතො අපායගතො, ඉස්සරෙන කතං ඉස්සරකතං, සල්ලෙන විද්ධො සල්ලවිද්ධො, කඨිනස්ස දුස්සං කඨිනදුස්සං, ආගන්තුකස්ස භත්තං ආගන්තුකභත්තං, මෙථුනා අපෙතො මෙථුනාපෙතො, චොරා භයං චොරභයං, රඤ්ඤො පුත්තො රාජපුත්තො, ධඤ්ඤානං රාසි ධඤ්ඤරාසි, රූපෙ සඤ්ඤා රූපසඤ්ඤා, සංසාරෙ දුක්ඛං සංසාරදුක්ඛං.

328, 352. **අඤ්ඤපදත්ථෙසු බහුබ්බීහි.**

අඤ්ඤෙසං පදානං අත්ථෙසු ද්වෙ නාමානි බහූනි නාමානි යදා සමස්‍යන්තෙ, තදා සො සමාසො **බහුබ්බීහි** සඤ්ඤො හොති.

ආගතා සමණා ඉමං සඞ්ඝාරාමං සොයං ආගතසමණො, සඞ්ඝාරාමො. ජිතානි ඉන්ද්‍රියානි අනෙන සමණෙන සොයං ජිතින්ද්‍රියො, සමණො. දින්නො

සුඞ්කො යස්ස රඤ්ඤො සොයං දින්නසුඞ්කො, රාජා. නිග්ගතා ජනා අස්මා ගාමා සොයං නිග්ගතජනො, ගාමො. ඡින්නො හත්ථො යස්ස පුරිසස්ස සොයං ඡින්නහත්ථො, පුරිසො. සම්පන්නානි සස්සානි යස්මිං ජනපදෙ සොයං සම්පන්නසස්සො, ජනපදො.

නිග්‍රොධස්ස පරිමණ්ඩලො නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො, නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො ඉව පරිමණ්ඩලො යො රාජකුමාරො සොයං නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො. අථ වා නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො ඉව පරිමණ්ඩලො යස්ස රාජකුමාරස්ස සොයං නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො, රාජකුමාරො.

චක්ඛුනො භූතො චක්ඛුභූතො, චක්ඛුභූතො ඉව භූතො යො භගවා සොයං චක්ඛුභූතො, භගවා.

සුවණ්ණස්ස වණ්ණො සුවණ්ණවණ්ණො, සුවණ්ණවණ්ණො විය වණ්ණො යස්ස භගවතො සොයං සුවණ්ණවණ්ණො, භගවා.

බ්‍රහ්මුනො සරො බ්‍රහ්මස්සරො, බ්‍රහ්මස්සරො විය සරො යස්ස භගවතො සොයං බ්‍රහ්මස්සරො, භගවා.

සයං පතිත පණ්ණ පුප්ඵඵලවායුතොයාහාරාති පණ්ණඤ්ච පුප්ඵඤ්ච ඵලඤ්ච පණ්ණපුප්ඵඵලානි, සයමෙව පතිතානි සයංපතිතානි, සයංපතිතානි ච තානි පණ්ණපුප්ඵඵලානි චෙති සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලානි වායු ච තොයඤ්ච වායුතොයානි, සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලානි ච වායුතොයානි ච සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයානි. සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයානි ආහාරා යෙසං තෙ සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයාහාරා, ඉසයො. යමෙත්ථ වත්තබ්බං, තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයගබ්භො තුල්‍යාධිකරණපහුබ්බීහි.

අථ වා – සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයෙහි ආහාරා යෙසං තෙ සයංපතිතපණ්ණපුප්ඵඵලවායුතොයාහාරා. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

නානා දුමපතිත පුප්ඵවාසිත සානූති නානාපකාරා දුමා නානාදුමා, නානාදුමෙහි පතිතානි නානාදුමපති තානි, නානාදුමපතිතානි ච තානි පුප්ඵානි චෙති නානාදුමපතිතපුප්ඵානි, නානාදුමපතිතපුප්ඵෙහි වාසිතා නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතා, නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතා සානූ යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතසානු, පබ්බතරාජා. අයං පන කම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථ වා – වාසිතා සානූ වාසිතසානූ, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. නානාදුමපතිතපුප්ඵෙහි වාසිතසානූ යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාදුමපතිතපුප්ඵවාසිතසානූ, පබ්බතරාජා. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දුචුම්බිතකූටොති අම්බුං ධාරෙතීති අම්බුධරො, කො සො? පජ්ජුන්නො. විවිධා ආලම්බො බ්‍යාලම්බො, බ්‍යාලම්බො ච සො අම්බුධරො චාති බ්‍යාලම්බම්බුධරො, බ්‍යාලම්බම්බුධරස්ස බින්දූ බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දූ, බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දූහි චුම්බිතො බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දුචුම්බිතො, බ්‍යාලම්බම්බුරෙබින්දුචුම්බිතො කූටො යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දුචුම්බිතකූටො. අයං පන කම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථ වා – චුම්බිතො කූටො චුම්බිතකූටො, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දූහි චුම්බිතකූටො යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං බ්‍යාලම්බම්බුධරබින්දුචුම්බිතකූටො. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

අමිත බල පරක්කමජුතීති න මිතා අමිතා, බලඤ්ච පරක්කමො ච ජුති ච බලපරක්කමජුතියො, අමිතා බලපරක්කමජුතියො යස්ස සොයං අමිතබලපරක්කමජුති, අයං පන කම්මධාරයද්වන්දගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

පීණොරක්ඛංස බාහූති උරො ච අක්ඛඤ්ච අංසො ච බාහු ච උරක්ඛංසබාහවො, පීණා උරක්ඛංසබාහවො යස්ස භගවතො සොයං පීණොරක්ඛංසබාහු. අයං පන ද්වන්දවබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

පීණ ගණ්ඩ වදන ථනූරුජඝනාති ගණ්ඩො ච වදනඤ්ච ථනො ච ඌරු ච ජඝනඤ්ච ගණ්ඩවදනථනූරුජඝනා, පීණා ගණ්ඩවදනථනූරුජඝනා යස්සා සායං පීණගණ්ඩවදනථනූරුජඝනා. අයම්පි ද්වන්දගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

පවර සුරාසුර ගරුඩ මනුජ භුජග ගන්ධබ්බ මකුට කූට චුම්බිත සෙලසඞ්ඝට්ටිත චරණොති සුරා ච අසුරා ච ගරුඩා ච මනුජා ච භුජගා ච ගන්ධබ්බා ච සුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බා, පවරා ච තෙ සුරාසුරගරුඩමනුජභුජග ගන්ධබ්බා චෙති පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බා, පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බානං මකුටානි පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටානි, පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටානං කූටානි පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටානි,

පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටෙසු චුම්බිතා පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතා, පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතා ච තෙ සෙලා චාති පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලා, පවරසුරාසුර ගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලෙහි සඞ්ඝට්ටිතා පවරසුරාසුර ගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලසඞ්ඝට්ටිතා, පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලසඞ්ඝට්ටිතා චරණා යස්ස තථාගතස්ස සොයං පවරසුරාසුරගරුඩමනුජභුජගගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලසඞ්ඝට්ටිතචරණො, තථාගතො, අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථ වා–සඞ්ඝට්ටිතා චරණා සඞ්ඝට්ටිතචරණා, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. පවරසුරාසුර ගරුඩමනුජභුජග ගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලෙහි සඞ්ඝට්ටිතචරණා යස්ස තථාගතස්ස සොයං පවරසුරාසුරගරුඩ මනුජභුජග ගන්ධබ්බමකුටකූටචුම්බිතසෙලසඞ්ඝට්ටිත චරණො. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

චතුද්දිසොති චතස්සො දිසා යස්ස සොයං චතුද්දිසො, භගවා.

පඤ්චචක්ඛූති පඤ්ච චක්ඛූනි යස්ස තථාගතස්ස සොයං පඤ්චචක්ඛු, තථාගතො.

දසබලොති දස බලානි යස්ස සොයං දසබලො, භගවා.

අනන්තඤාණොති නස්ස අන්තො අනන්තං, අනන්තං ඤාණං යස්ස තථාගතස්ස සොයං අනන්තඤාණො, තථාගතො.

අමිත ඝන සරීරොති න මිතං අමිතං, ඝනං එව සරීරං ඝනසරීරං, අමිතං ඝනසරීරං යස්ස තථාගතස්ස සොයං අමිතඝනසරීරො, තථාගතො.

අමිත බල පරක්කම පත්තොති න මිතා අමිතා, බලඤ්ච පරක්කමො ච බලපරක්කමා, අමිතා එව බලපරක්කමා අමිතබලපරක්කමා, අමිතබලපරක්කමා පත්තා යෙන සොයං අමිතබලපරක්කමපත්තො, භගවා. අයං පන කම්මධාරයද්වන්දගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

මත්ත භමර ගණ චුම්බිත විකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොභිත කන්දරොති මත්තා එව භමරා මත්තභමරා, මත්තභමරානං ගණා මත්තභමරගණා, මත්තභමරගණෙහි චුම්බිතානි මත්තභමරණචුම්බිතානි,

විකසිතානි එව පුප්ඵානි විකසිතපුප්ඵානි, මත්තභමරගණචුම්බිතානි විකසිතපුප්ඵානි යෙසං තෙහි මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵා, වල්ලි ච නාගරුක්ඛො ච මල්ලිනාගරුක්ඛා, මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵා ච තෙ වල්ලිනාගරුක්ඛා චෙති මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛා, මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛෙහි උපසොභිතානි මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොභිතානි, මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොභිතානි කන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵ වල්ලිනාගරුක්ඛො පසො භිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථ වා–උපසොභිතානි කන්දරානි උපසොභිතකන්දරානි, සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො. මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛෙහි උපසොභිතකන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං මත්තභමරගණචුම්බිතවිකසිතපුප්ඵවල්ලිනාගරුක්ඛො පසොභිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

නානා රුක්ඛ තිණ පතිත පුප්ඵොපසොභිත කන්දරොති රුක්ඛො ච තිණඤ්ච රුක්ඛතිණානි, නානා පකාරානි එව රුක්ඛතිණානි නානාරුක්ඛතිණානි, නානාරුක්ඛතිණෙහි පතිතානි නානාරුක්ඛතිණපතිතානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතානි ච තානි පුප්ඵානි චෙති නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵෙහි උපසොභිතානි නානාරුක්ඛතිණපතිත පුප්ඵොපසොභිතානි, නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොභිතානි කන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොභිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයතප්පුරිසගබ්භො තුල්‍යාධිකරණබහුබ්බීහි.

අථ වා–උපසොභිතානි එව කන්දරානි උපසොභිතකන්දරානි, (සාපෙක්ඛත්තෙ සතිපි ගමකත්තා සමාසො.) නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵෙහි උපසොභිතකන්දරානි යස්ස පබ්බතරාජස්ස සොයං නානාරුක්ඛතිණපතිතපුප්ඵොපසොභිතකන්දරො, පබ්බතරාජා. අයං පන භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

නානා මුසල ඵාල පබ්බත තරු කලිඞ්ගර සර ධනුගදාසි තොමරහත්ථාති මුසලො ච ඵාලො ච පබ්බතො ච තරු ච කලිඞ්ගරො ච සරො ච ධනු ච ගදා චඅසි ච තොමරො, ච මුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඞ්ගරසරධනුගදාසිතොමරා, නානා පකාරා එව මුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඞ්ගරසරධනුගදාසිතොමරා

නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඞ්ගරසරධනුගදාසිතොමරා, නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඞ්ගරසරධනුගදාසිතොමරා හත්ථෙසු යෙසං තෙ නානාමුසලඵාලපබ්බතතරුකලිඞ්ගර සරධනුගදාසිතොමරහත්ථා. අයං පන ද්වන්දකම්මධාරයගබ්භො භින්නාධිකරණබහුබ්බීහි.

බහුබ්බීහි ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? බහුබ්බීහිම්හි ච.

329, 357. **නාමානං සමුච්චයො ද්වන්දො.**

නාමානං එකවිභත්තිකානං යො සමුච්චයො, සො ද්වන්දසඤ්ඤො හොති.

චන්දිමා ච සූරියො ච චන්දිමසූරියා, සමණො ච බ්‍රාහ්මණො ච සමණබ්‍රාහ්මණා, සාරිපුත්තො ච මොග්ගල්ලානො ච සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා, බ්‍රාහ්මණො ච ගහපතිකො ච බ්‍රාහ්මණගහපතිකා, යමො ච වරුණො ච යමවරුණා, කුවෙරො ච වාසවො ච කුවෙරවාසවා.

ද්වන්දඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ද්වන්දට්ඨා වා.

330, 340. **මහතං මහා තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.**

තෙසං **මහන්ත**සද්දානං **මහා**ආදෙසො හොති තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ.

මහන්තො ච සො පුරිසො චාති මහාපුරිසො, මහන්තී ච සා දෙවී චාති මහාදෙවී, මහන්තඤ්ච තං බලඤ්චාති මහාබලං, මහන්තො ච සො නාගො චාති මහානාගො, මහන්තො ච සො යසො චාති මහායසො, මහන්තඤ්ච තං පදුමවනඤ්චාති මහාපදුමවනං, මහන්තී ච සා නදී චාති මහානදී, මහන්තො ච සො මණි චාති මහාමණි, මහන්තො ච සො ගහපතිකො චාති මහාගහපතිකො, මහන්තඤ්ච තං ධනඤ්චාති මහාධනං, මහන්තො ච සො පුඤ්ඤො චාති මහාපුඤ්ඤො.

බහුවචනග්ගහණෙන ක්වචි **මහන්ත** සද්දස්ස **මහා**දෙසො හොති. මහන්තඤ්ච තං ඵලඤ්චාති මහප්ඵලං, මහබ්බලං, එවං මහද්ධනං, මහබ්භයං.

331, 353. **ඉත්ථියං භාසිතපුමිත්ථී පුමාව චෙ.**

ඉත්ථියං තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ චෙ භාසිතපුමිත්ථී පුමාව දට්ඨබ්බා.

දීඝා ජඞ්ඝා යස්ස සොයං දීඝජඞ්ඝො, කල්‍යාණභරියො, පහූතපඤ්ඤො.

භාසිතපුපෙති කිමත්ථං? බ්‍රාහ්මණබන්ධු ච සා භරියා චාතිබ්‍රාහ්මණබන්ධුභරියා.

332, 343. **කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච.**

කම්මධාරයසඤ්ඤෙ ච සමාසෙ ඉත්ථියං තුල්‍යාධිකරණෙ පදෙ පුබ්බෙ භාසිතපුමිත්ථී චෙ, පුමාව දට්ඨබ්බා. බ්‍රාහ්මණදාරිකා, ඛත්තියකඤ්ඤා, ඛත්තියකුමාරිකා.

භාසිතපුමෙති කිමත්ථං? ඛත්තියබන්ධුදාරිකා, බ්‍රාහ්මණබන්ධුදාරිකා.

333, 344. **අත්තං නස්ස තප්පුරිසෙ.**

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ උත්තරපදෙ අත්තං හොති.

නබ්‍රාහ්මණො අබ්‍රාහ්මණො, අවසලො, අභික්ඛු, අපඤ්චවස්සං, අපඤ්චගවං.

334, 345. **සරෙ අන.**

නස්ස පදස්ස තප්පුරිසෙ **අන** ආදෙසො හොති සරෙ පරෙ.

න අස්සො අනස්සො, අනිස්සරො, අනරියො.

335, 346. **කද කුස්ස.**

කුඉච්චෙතස්ස කද හොති සරෙ පරෙ.

කුච්ඡිතං අන්නං කදන්නං, කුච්ඡිතං අසනං කදස්සනං.

සරෙති කිමත්ථං? කුච්ඡිතා දාරා යෙසං (අපුඤ්ඤකාරානං) තෙ හොන්තීති කුදාරා, කුජනා. එවං කුපුත්තා, කුගෙහා, කුවත්ථා, කුදාසා.

336, 347. **කා’ප්පත්ථෙසු ච.**

කුඉච්චෙතස්ස කා හොති අප්පත්ථෙසු ච.

කාලවණං, කාපුප්ඵං.

බහුවචනග්ගහණං කිමත්ථං? **කුඉච්චෙතස්ස** අනප්පතත්ථෙසුපි ක්වචි **කා** හොති, කාපුරිසා.

337, 350. **ක්වචි සමාසන්තගතානමකාරන්තො.**

සමාසන්තගතානං නාමානමන්තො සරො ක්වචි අකාරො හොති.

දෙවානං රාජා දෙවරාජො, දෙවරාජා, දෙවානං සඛා දෙවසඛො, දෙවසඛා, පඤ්ච අහානි පඤ්චාහං, සත්තාහං, පඤ්චගවං, ඡත්තුපාහනං, උපසරදං, විසාලක්ඛො, විමුඛො.

කාරග්ගහණං කිමත්ථං? ආකාරන්ත ඉකාරන්තා ච හොන්ති, පච්චක්ඛා ධම්මා යස්ස සොයන්ති පච්චක්ඛධම්මා, සුරභිනො ගන්ධො සුරභිගන්ධි, සුන්දරො ගන්ධො සුගන්ධි, පූතිනො ගන්ධො පූතිගන්ධි, කුච්ඡිතො ගන්ධො කුගන්ධි, දුට්ඨු ගන්ධො යස්ස සොයන්ති දුගන්ධි, පූති එව ගන්ධො පූතිගන්ධි.

නදීඅන්තා ච **කත්තු**අන්තා ච **ක**පච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

බහූ නදියො යස්මිං සොයං බහුනදිකො, ජනපදො. බහවො කත්තාරො යස්ස සොයං බහුකත්තුකො, පුරිසො.

338, 356. **නදිම්හා ච.**

නදිම්හා ච **ක**පච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

බහූ නදියො යස්මිං සොයන්ති බහුනදිකො. බහූ කන්තියො යස්ස සොයන්ති බහුකන්තිකො. බහුනාරිකො.

339, 358. **ජායාය තුදං ජානි පතිම්හි.**

ජායාඉච්චෙතාය **තුදං ජානි**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති **පති**ම්හි පරෙ.

තුදංපතී, ජානිපතී.

340, 355. **ධනුම්හා ච.**

ධනුම්හා ච **ආ**පච්චයො හොති සමාසන්තෙ.

ගාණ්ඩීවො ධනු යස්ස සොයං ගාණ්ඩීවධන්වා.

341, 336. **අං විභත්තීනමකාරන්තා අබ්‍යයීභාවා.**

තස්මා අකාරන්තා අබ්‍යයීභාවසමාසා පරාසං විභත්තීනං ක්වචි **අං** හොති.

අධිචිත්තං, යථාවුඩ්ඪං, උපකුම්භං, යාවජීවං, තිරොපබ්බතං, තිරොපාකාරං, තිරොකුට්ටං, අන්තොපාසාදං.

ක්වචීති කිමත්ථං? අධිචිත්තස්ස භික්ඛුනො.

342, 337. **සරො රස්සො නපුංසකෙ.**

නපුංසකෙ වත්තමානස්ස අබ්‍යයීභාවසමාසස්ස ලිඞ්ගස්ස සරො රස්සො හොති.

කුමාරීසු අධිකිච්ච පවත්තති කථා ඉති අධිකුමාරි. උපවධු, උපගඞ්ගං, උපමණිකං.

343, 338. **අඤ්ඤස්මා ලොපො ච.**

අඤ්ඤස්මා අබ්‍යයීභාවසමාසා අනකාරන්තා පරාසං විභත්තීනං ලොපො ච හොති.

අධිත්ථි, අධිකුමාරි, උපවධු.

ඉති නාමකප්පෙ සමාසකප්පො සත්තමො කණ්ඩො.

සමාසකප්පො නිට්ඨිතො.

5. තද්ධිතකප්ප

අට්ඨමකණ්ඩ

344, 361. **වාණ’පච්චෙ.**

ණපච්චයො හොති වා ‘‘තස්සාපච්ච’’ මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨො, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වා, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨී, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨං. එවං භාරද්වාජො, භාරද්වාජී, භාරද්වාජං. ගොතමො, ගොතමී, ගොතමං. වාසුදෙවො, වාසුදෙවී, වාසුදෙවං. බාලදෙවො, බාලදෙවී, බාලදෙවං. වෙසාමිත්තො, වෙසාමිත්තී වෙසාමිත්තං.

345, 366. **ණායන ණාන වච්ඡාදිතො.**

තස්මා **වච්ඡා**දිතො ගොත්තගණතො **ණායනණාන**පච්චයා හොන්ති වා ‘‘තස්සාපච්ච’’මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

වච්ඡස්ස අපච්චංවච්ඡායනො, වච්ඡානො, වච්ඡස්ස අපච්චං වා, වච්ඡස්ස අපච්චං වච්ඡායනී, වච්ඡානී, වච්ඡස්ස අපච්චං වච්ඡායනං, වච්ඡානං. සකටස්ස අපච්චං සාකටායනො, සාකටානො, සකටස්ස අපච්චං වා, සාකටායනී, සා කටානී, සාකටායනං, සාකටානං. එවං කණ්හායනො, කණ්හානො, කණ්හස්ස අපච්චං වා. කණ්හායනී, කණ්හානී, කණ්හායනං, කණ්හානං. අග්ගිවෙස්සායනො, අග්ගිවෙස්සානො, අග්ගිවෙස්සායනී, අග්ගිවෙස්සානී, අග්ගිවෙස්සායනං, අග්ගිවෙස්සානං. ගච්ඡායනො, ගච්ඡානො, ගච්ඡායනී, ගච්ඡානී, ගච්ඡායනං, ගච්ඡානං. කප්පායනො, කප්පානො, කප්පායනී, කප්පානී, කප්පායනං, කප්පානං. මොග්ගල්ලායනො, මොග්ගල්ලානො, මොග්ගල්ලායනී, මොග්ගල්ලානී, මොග්ගල්ලායනං, මොග්ගල්ලානං. මුඤ්ජායනො, මුඤ්ජානො, මුඤ්ජායනී, මුඤ්ජානී, මුඤ්ජායනං, මුඤ්ජානං. සඞ්ඛායනො, සඞ්ඛානො, සඞ්ඛායනී, සඞ්ඛානී, සඞ්ඛායනං, සඞ්ඛානං. ලොමායනො, ලොමානො, ලොමායනී, ලොමානී, ලොමායනං, ලොමානං, සාකමායනො, සාකමානො, සාකමායනී, සාකමානී, සාකමායනං, සාකමානං. නාරායනො, නාරානො, නාරායනී, නාරානී, නාරායනං, නාරානං. චොරායනොචොරානො, චොරායනී, චොරානී, චොරායනං, චොරානං, ආවසාලායනො, ආවසාලානො, ආවසාලායනී, ආවසාලානී, ආවසාලායනං, ආවසාලානං. ද්වෙපායනො, ද්වෙපානො, ද්වෙපායනී, ද්වෙපානී, ද්වෙපායනං, ද්වෙපානං. කුඤ්ජායනො, කුඤ්ජානො, කුඤ්ජායනී, කුඤ්ජානී, කුඤ්ජායනං, කුඤ්ජානං. කච්චායනො, කච්චානො, කච්චායනී, කච්චානී, කච්චායනං, කච්චානං.

346, 367. **ණෙය්‍යො කත්තිකාදීහි.**

තෙහි ගොත්තගණෙහි **කත්තිකාදීහි ණෙය්‍ය**පච්චයො හොති වා ''තස්සාපච්ච''මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

කත්තිකාය අපච්චං කත්තිකෙය්‍යො, කත්තිකාය අපච්චං වා. එවං වෙනතෙය්‍යො, රොහිණෙය්‍යො, ගඞ්ගෙය්‍යො, කද්දමෙය්‍යො, නාදෙය්‍යො, ආලෙය්‍යො, ආහෙයො, කාමෙය්‍යො, සුචියා අපච්චං සොචෙය්‍යො, සාලෙය්‍යො, බාලෙය්‍යො, මාලෙය්‍යො, කාලෙය්‍යො.

347, 368. **අතො ණි වා.**

තස්මා **අ**කාරතො **ණි**පච්චයො හොති වා ''තස්සාපච්ච''මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

දක්ඛස්ස අපච්චං දක්ඛි, දක්ඛස්ස අපච්චං වා. දුණස්ස අපච්චං දොණි, දුණස්ස අපච්චං වා, එවං වාසවි, සක්‍යපුත්ති, නාටපුත්ති, දාසපුත්ති, දාසවි, වාරුණි, ගණ්ඩි, බාලදෙවි, පාවකි, ජෙනදත්ති, බුද්ධි, ධම්මි, සඞ්ඝි, කප්පි, අනුරුද්ධි.

වාති විකප්පනත්ථෙන ණිකපච්චයො හොති ''තස්සාපච්ච''මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ. සක්‍යපුත්තස්ස අපච්චං සක්‍යපුත්තිකො. එවං නාටපුත්තිකො, ජෙනදත්තිකො.

148, 371. **ණවො' පක්වාදීහි.**

උපකුඉච්චෙවමාදීහි **ණව**පච්චයො හොති වා ''තස්සාපච්ච''මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

උපකුස්ස අපච්චං ඔපකවො, උපකුස්ස අපච්චං වා. මනුනො අපච්චං මානවො, මනුනො අපච්චං වා. භග්ගුස්ස අපච්චං භග්ගවො, භග්ගුස්ස අපච්චං වා, පණ්ඩුස්ස අපච්චං පණ්ඩවො, පණ්ඩුස්ස අපච්චං වා, බහුස්ස අපච්චං බාහවො, බහුස්ස අපච්චං වා.

349, 372. **ණෙර විධවාදිතො.**

තස්මා **විධවාදිතො ණෙර**පච්චයො හොති වා ''තස්සාපච්ච''මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

විධවාය අපච්චං වෙධවෙරො, විධවාය අපච්චං වා. බන්ධුකියා අපච්චං බන්ධුකෙරො, බන්ධුකියා අපච්චං වා. සමණස්ස අපච්චං සාමණෙරො, සමණස්ස අපච්චං වා. එවං සාමණෙරී, සාමණෙරං, නාළිකෙරො, නාළිකෙරී, නාළිකෙරං.

350, 373. **යෙන වා සංසට්ඨං තරති චරති වහති ණිකො.**

යෙන වා සංසට්ඨං, යෙන වා තරති, යෙන වා චරති, යෙන වා වහති ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු **ණික**පච්චයො හොති වා.

තිලෙන සංසට්ඨං භොජනං තෙලිකං, තිලෙන සංසට්ඨං වා. එවං ගොළිකං, ඝාතිකං.

නාවාය තරතීති නාවිකො, නාවාය තරති වා. එවං ඔළුම්පිකො.

සකටෙන චරතීති සාකටිකො, සකටෙන චරති වා. එවං පත්තිකො, දණ්ඩිකො, ධම්මිකො, පාදිකො.

සීසෙන වහතීති සීසිකො, සීසෙන වහති වා. අංසෙන වහතීති අංසිකො, අංසෙන වහති වා. එවං ඛන්ධිකො, අඞ්ගුලිකො.

වාති විකප්පනත්ථෙන අඤ්ඤෙසුපි **ණික**පච්චයො හොති. රාජගහෙ වසතීති රාජගහිකො, රාජගහෙ වසති වා. රාජගහෙ ජාතො රාජගහිකො, රාජගහෙ ජාතො වා. එවං මාගධිකො, සාවත්ථිකො, කාපිල වත්ථිකො, පාටලිපුත්තිකො, වෙසාලිකො.

351, 374. **තමධීතෙ තෙනකතාදි සන්නිධාන නියොග සිප්ප භණ්ඩ ජීවිකත්ථෙසු ච.**

තමධීතෙ, තෙනකතාදිඅත්ථෙ, තම්හි සන්නිධානො, තත්ථ නියුත්තො, තමස්ස සිප්පං, තමස්ස භණ්ඩං, තමස්ස ජීවිකං ඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු ච **ණික**පච්චයො හොති වා.

විනයමධීතෙ වෙනයිකො, විනයමධීතෙ වා. එවං සුත්තන්තිකො, ආභිධම්මිකො, වෙයාකරණිකො.

කායෙන කතං කම්මං කායිකං, කායෙන කතං කම්මං වා. එවං වාචසිකං, මානසිකං.

සරීරෙ සන්නිධානා වෙදනා සාරීරිකා, සරීරෙ සන්නිධානා වා, එවං මානසිකා.

ද්වාරෙ නියුත්තො දොවාරිකො, ද්වාරෙ නියුත්තො වා. එවං භණ්ඩාගාරිකො, නාගරිකො, නාවකම්මිකො.

වීණා අස්ස සිප්පං වෙණිකො, වීණා අස්ස සිප්පං වා. එවං පාණවිකො, මොදිඞ්ගිකො, වංසිකො.

ගන්ධො අස්ස භණ්ඩං ගන්ධිකො, ගන්ධො අස්ස භණ්ඩං වා. එවං තෙලිකො, ගොළිකො.

උරබ්භං හන්ත්වා ජීවතීති ඔරබ්භිකො, උරබ්භං හන්ත්වා ජීවති වා. මගං හන්ත්වා ජීවතීති මාගවිකො, මගං හන්ත්වා ජීවති වා. එවං සොකරිකො, සාකුණිකො.

ආදිග්ගහණෙන අඤ්ඤත්ථාපි **ණික** පච්චයො යොජෙතබ්බො. ජාලෙන හතො ජාලිකො, ජාලෙන හතො වා.

සුත්තෙන බන්ධො සුත්තිකො, සුත්තෙන බන්ධො වා.

චාපො අස්ස ආවුධො චාපිකො, චාපො අස්ස ආවුධො වා. එවං තොමරිකො, මුග්ගරිකො, මොසලිකො.

වාතො අස්ස ආබාධො වාතිකො, වාතො අස්ස ආබාධො වා. එවං සෙම්හිකො, පිත්තිකො.

බුද්ධෙ පසන්නො බුද්ධිකො, බුද්ධෙ පසන්නො වා. එවං ධම්මිකො, සඞ්ඝිකො.

බුද්ධස්ස සන්තකං බුද්ධිකං, බුද්ධස්ස සන්තකං වා. එවං ධම්මිකං, සඞ්ඝිකං.

වත්ථෙන කීතං භණ්ඩං වත්ථිකං, වත්ථෙන කීතං භණ්ඩං වා. එවං කුම්භිකං, ඵාලිකං, කිං කණිකං, සොවණ්ණිකං.

කුම්භො අස්ස පරිමාණං කුම්භිකං, කුම්භො අස්ස පරිමාණං වා.

කුම්භස්ස රාසි කුම්භිකං, කුම්භස්ස රාසි වා.

කුම්භං අරහතීති කුම්භිකො, කුම්භං අරහති වා.

අක්ඛෙන දිබ්බතීති අක්ඛිකො, අක්ඛෙන දිබ්බති වා. එවං සාලාකිකො, තින්දුකිකො, අම්බඵලිකො. කපිට්ඨඵලිකො, නාළිකෙරිකො ඉච්චෙවමාදි.

352, 376. **ණ රාගා තස්සෙ දමඤ්ඤත්ථෙසු ච.**

ණපච්චයො හොති වා රාගම්හා ''තෙන රත්තං'' ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ, ''තස්සෙදං'' අඤ්ඤත්ථෙසු ච.

කසාවෙන රත්තං වත්ථං කාසාවං, කසාවෙන රත්තං වත්ථං වා. එවං කොසුම්භං, හාලිද්දං, පාටඞ්ගං, රත්තඞ්ග, මඤ්ජිට්ඨං, කුඞ්කුමං.

සූකරස්ස ඉදං මංසං සොකරං, සූකරස්ස ඉදං මංසං වා. එවං මාහිසං.

උදුම්බරස්ස අවිදූරෙ පවත්තං විමානං ඔදුම්බරං, උදුම්බරස්ස අවිදූරෙ පවත්තං විමානං වා.

විදිසාය අවිදූරෙ නිවාසො වෙදිසො, විදිසාය අවිදූරෙ නිවාසො වා.

මථුරාය ජාතො මාථුරො, මථුරාය ජාතො වා.

මථුරාය ආගතො මාථුරො, මථුරාය ආගතො වා.

කත්තිකාය නියුත්තො මාසො කත්තිකො, කත්තිකාය නියුත්තො මාසො වා. එවං මාගසිරො, ඵුස්සො, මාසො, ඵග්ගුනො, චිත්තො, වෙසාඛො, ජෙට්ඨො, ආසළ්හො, සාවණො, භද්දො, අස්සයුජො.

න වුද්ධි නීලපීතාදො, පච්චයෙ සණකාරකෙ.

එකාරො **ඵුස්ස**සද්දස්ස, ''සිරො''ති සිරසං වදෙ.

සික්ඛානං සමූහො සික්ඛො, භික්ඛානං සමූහො භික්ඛො. එවං කාපොතො, මායූරො, කොකිලො.

බුද්ධො, අස්ස දෙවතා බුද්ධො. එවං භද්දො, මාරො, මාහින්දො, වෙස්සවණො, යාමො, සොමො, නාරායණො.

සංවච්ඡරමධීතෙ සංවච්ඡරො. එවං මොහුත්තො, නෙමිත්තො, අඞ්ගවිජ්ජො, වෙයාාකරණො, ඡන්දො, භාස්සො, චන්දො.

වසාදානං විසයො දෙසො වාසාදො. එවං කුම්භො, සාකුන්තො, ආතිසාරො.

උදුම්බරා අස්මිං පදෙසෙ සන්තීති ඔදුම්බරො. සාගරෙහි නිබ්බත්තො සාගරො. සාගලමස්ස නිවාසො සාගලො. මථුරා අස්ස නිවාසො මාථුරො. මථුරාය ඉස්සරො මාථුරො. ඉච්චෙවමාදයො යොජෙතබ්බා.

353, 378. **ජාතාදීනමිමියා ච.**

ජාතඉච්චෙවමාදීනමත්ථෙ **ඉමඉය**පච්චයා හොන්ති.

පච්ඡා ජාතො පච්ඡිමො. එවං අන්තිමො, මජ්ඣිමො, පුරිමො, උපරිමො, හෙට්ඨිමො, ගොප්ඵිමො. බොධිසත්තජාතියා ජාතො බොධිසත්තජාතියො, එවං අස්සජාතියො, හත්ථිජාතියො, මනුස්සජාතියො.

ආදිග්ගහණෙන නියුත්තත්ථාදිතොපි තදස්සත්ථාදිතොපි **ඉම ඉය ඉක** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති. අන්තො නියුත්තො අන්තිමො. එවං අන්තියො, අන්තිකො.

පුත්තො අස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති පුත්තිමො. එවං පුත්තියෙව, පුත්තිකො, කප්පිමො, කප්පියො, කප්පිකො.

චග්ගහණෙන කියපච්චයො හොති නියුත්තත්ථෙ. ජාතියං නියුත්තො ජාතිකියො, අන්ධෙ නියුත්තො අන්ධකියො, ජාතියා අන්ධො ජච්චන්ධො, ජච්චන්ධෙ නියුත්තො ජච්චන්ධකියො.

354, 379. **සමූහත්ථෙ කණ ණා.**

සමූහත්ථෙ **කණ ණ**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

රාජපුත්තානං සමූහො රාජපුත්තකො. එවං රාජපුත්තො, මානුස්සකො, මානුස්සො, මායූරකො, මායූරො, මාහිංසකො, මාහිංසො.

355, 380. **ගාම ජන බන්ධු සහායාදීහිතා.**

ගාම ජන බන්ධු සහායඉච්චෙවමාදීහි **තා**පච්චයො හොති සමූහත්ථෙ.

ගාමානං සමූහො ගාමතා. එවං ජනතා, බන්ධුතා, සහායතා, නගරතා.

356, 381. **තදස්ස ඨානමියො ච.**

‘‘තදස්ස ඨාන’’ මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ **ඉය**පච්චයො හොති.

මදනස්ස ඨානං මදනියං, බන්ධනස්ස ඨානං බන්ධනියං, මුච්ඡනස්ස ඨානං මුච්ඡනියං, එවං රජනියං, කමනියං, ගමනියං, දුස්සනියං, දස්සනියං.

357, 382. **උපමත්ථායිතත්තං.**

උපමත්ථෙ **ආයිතත්ත**පච්චයො හොති.

ධූමො විය දිස්සති අදුං වනං තදිදං ධූමායිතත්තං, තිමිරං විය දිස්සති අදුං වනං තදිදං තිමිරායිතත්තං.

358, 383. **තන්නිස්සිතත්ථෙ ලො.**

‘‘තන්නිස්සිතත්ථෙ, තදස්ස ඨාන’’මිච්චෙතස්මිං අත්ථෙ ච **ල**පච්චයො හොති.

දුට්ඨු නිස්සිතං දුට්ඨුල්ලං, වෙදං නිස්සිතං වෙදල්ලං, දුට්ඨු ඨානං දුට්ඨුල්ලං, වෙදස්ස ඨානං වෙදල්ලං.

359, 384. **ආලු තබ්බහුලෙ.**

ආලුපච්චයො හොති තබ්බහුලත්ථෙ.

අභිජ්ඣා අස්ස පකති අභිජ්ඣාලු, අභිජ්ඣා අස්ස බහුලා වා අභිජ්ඣාලු. එවං සීතාලු, ධජාලු, දයාලු.

360, 387. **ණ්‍ය ත්ත තා භාවෙ තු.**

ණ්‍යත්තතාඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භාවත්ථෙ.

අලසස්ස භාවො ආලස්‍යං, අරොගස්ස භාවො ආරොග්‍යං. පංසුකූලිකස්ස භාවො පංසුකූලිකත්තං, අනොදරිකස්ස භාවො අනොදරිකත්තං. සඞ්ගණිකාරාමස්ස භාවො සඞ්ගණිකාරාමතා, නිද්දාරාමස්ස භාවො නිද්දාරාමතා.

තුග්ගහණෙන ත්තනපච්චයො හොති. පුථුජ්ජනත්තනං, වෙදනත්තනං.

361, 388. **ණ විසමාදීහි.**

ණපච්චයො හොති **විසමාදීහි** ''තස්ස භාවො''ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

විසමස්ස භාවො වෙසමං, සුචිස්ස භාවො සොචං.

362, 389. **රමණීයාදිතො කණ.**

රමණීයඉච්චෙවමාදිතො **කණ** පච්චයො හොති ''තස්ස භාවො''ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

රමණීයස්ස භාවො රාමණීයකං, මනුඤ්ඤස්ස භාවො මානුඤ්ඤකං.

363, 390. **විසෙසෙ තරතමිසිකියිට්ඨා.**

විසෙසත්ථෙ **තර තම ඉසික ඉය ඉට්ඨ**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

සබ්බෙ ඉමෙ පාපා, අයමිමෙසං විසෙසෙන පාපොති පාපතරො. එවං පාපතමො, පාපිසිකො, පාපියො, පාපිට්ඨො.

364, 398. **තදස්සත්ථීති වී ච.**

''තදස්සත්ථී''ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ **වී**පච්චයො හොති.

මෙධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීතිමෙධාවී. එවං මායාවී.

චග්ගහණෙන සොපච්චයො හොති. සුමෙධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති සුමෙධසො.

365, 399. **තපාදිතො සී.**

තපාදිතො සීපච්චයො හොති ''තදස්සත්ථී''ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

තපො යස්ස අත්ථි තස්මිං වා විජ්ජතීති තපස්සී. එවං යසස්සී, තෙජස්සී.

266, 400. **දණ්ඩාදිතො ඉකඊ.**

දණ්ඩාදිතො ඉක ඊඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති ''තදස්සත්ථී''ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

දණ්ඩො යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති දණ්ඩිකො, දණ්ඩී. එවං මාලිකො, මාලී.

367, 401. **මධ්වාදිතො රො.**

මධුඉච්චෙවමාදිතො රපච්චයො හොති ‘‘තදස්සත්ථි’’ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

මධු යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති මධුරො. එවං කුඤ්ජරො, මුග්ගරො, මුඛරො, සුසිරො, (සීසරො, සුකරො, සුඩ්ඪකරො), සුභරො, සුචිරො, රුචිරො.

368, 402. **ගුණාදිතො වන්තු.**

ගුණඉච්චෙවමාදිතො වන්තුපච්චයො හොති ‘‘තදස්සත්ථි’’ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

ගුණො යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති ගුණවා. එවං යසවා, ධනවා, පඤ්ඤවා, බලවා, භගවා.

369, 403. **සත්‍යාදීහි මන්තු.**

සතිඉච්චෙවමාදීහි මන්තුපච්චයොහොති ‘‘තදස්සත්ථි’’ ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සති යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති සතිමා, එවං ජුතිමා, රුචිමා, ධුතිමා, ධිතිමා, මතිමා, භාණුමා.

370, 405. **සද්ධාදිතොණ.**

සද්ධාඉච්චෙවමාදිතො ණ පච්චයො හොති ‘‘තදස්සත්ථි’’ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ.

සද්ධා යස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති සද්ධො, එවං පඤ්ඤො, අමච්ඡරො.

371, 404. **ආයුස්සුකාරාස මන්තුම්හි.**

ආයුස්ස අන්තො උකාරො **අසාදෙසො** හොති**මන්තුම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

ආයු අස්ස අත්ථි, තස්මිං වා විජ්ජතීති ආයස්මා.

372, 385. **තප්පකතිවචනෙ මයො.**

තප්පකතිවචනත්ථෙ **මයපච්චයො** හොති.

සුවණ්ණෙන පකතං කම්මං සොවණ්ණමයං. එවං රූපියමයං ජතුමයං, රජතමයං, ඉට්ඨකමයං, අයොමයං, මත්තිකා මයං, දාරුමයං, ගොමයං.

373, 406. **සඞ්ඛ්‍යාපූරණෙ මො.**

සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ මපච්චයො හොති.

පඤ්චන්නං පූරණො පඤ්චමො, එවං සත්තමො, අට්ඨමො, නවමො, දසමො.

374, 408. **ස ඡස්සවා.**

ඡස්ස සකාරාදෙසො හොති වා සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

ඡන්නං පූරණො සට්ඨො, ඡට්ඨො වා.

375, 412. **එකාදිතො දසස්සී.**

එකාදිතො දසස්ස අන්තෙ ඊපච්චයො හොති වා සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

එකො ච දස ච එකාදස, එකාදසන්නං පූරණී එකාදසී. පඤ්චච දස ච පඤ්චදස, පඤ්චදසන්නං පූරණී පඤ්චදසී. චත්තාරො ච දස ච චතුද්දස, චතුද්දසන්නං පූරණී චාතුද්දසී.

පූරණෙති කිමත්ථං? එකාදස, පඤ්චදස.

376, 257. **දසෙ සො නිච්චඤ්ච.**

දසසද්දෙ පරෙ නිච්චං **ඡස්ස සො** හොති.

සොළස.

377, 0. **අන්තෙ නිග්ගහිතඤ්ච.**

තාසං සඞ්ඛ්‍යානං අන්තෙ නිග්ගහිතාගමො හොති.

පඤ්චදසි, චාතුද්දසි.

378, 414. **ති ච.**

තාසං සඞ්ඛ්‍යානං අන්තෙ **ති**කාරාගමො හොති. වීසති, තිංසති.

379, 258. **ල දරානං.**

දකාර රකාරානං සඞ්ඛ්‍යානං ලකාරාදෙසො හොති. සොළස, චත්තාලීසං.

380, 255. **වීසති දසෙසු බා ද්විස්ස තු.**

වීසති දසඉච්චෙතෙසු **ද්විස්ස බා** හොති.

බාවීසතින්ද්‍රියානි, බාරස මනුස්සා.

තුග්ගහණෙන ද්විස්ස දු දි දො ආදෙසා ච හොන්ති. දුරත්තං, දිරත්තං, දිගුණං, දොහළිනී.

381, 254. **එකාදිතො දස්ස ර සඞ්ඛ්‍යානෙ.**

එකාදිතො දසස්ස **ද**කාරස්ස **ර**කාරො හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.

එකාරස, එකාදස, බාරස, ද්වාදස.

සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? ද්වාදසායතනානි.

382, 259. **අට්ඨාදිතො ච.**

අට්ඨඉච්චෙවමාදිතො ච **දසසද්දස්ස දකාරස්ස රකාරාදෙසො** හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.

අට්ඨාරස, අට්ඨදස.

අට්ඨාදිතොති කිමත්ථං? පඤ්චදස, සොළස.

සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? අට්ඨදසිකො.

383, 253. **ද්වෙකට්ඨානමාකාරො වා.**

ද්වි එක අට්ඨඉච්චෙතෙසමන්තො **ආකාරො** හොති වා සඞ්ඛ්‍යානෙ.

ද්වාදස, එකාදස, අට්ඨාරස.

සඞ්ඛ්‍යානෙති කිමත්ථං? ද්විදන්තො, එකදන්තො, එකච්ඡන්නො, අට්ඨත්ථම්භො.

384, 407. **චතුච්ඡෙහි ථ ඨා.**

චතු ඡඉච්චෙතෙහි **ථ ඨ**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

චතුත්ථො, ඡට්ඨො.

385, 409. **ද්විතීහි තියො.**

ද්වි තිඉච්චෙතෙහි **තිය**පච්චයො හොති සඞ්ඛ්‍යාපූරණත්ථෙ.

දුතියො, තතියො.

386, 410. **තියෙ දුතාපි ච.**

ද්වි තිඉච්චෙතෙසං **දු ත**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති **තිය**පච්චයෙ පරෙ.

දුතියො, තතියො.

අපිග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසුපි **ද්වි**ඉච්චෙතස්ස **දු**ආදෙසො හොති. දුරත්තං.

චග්ගහණෙන ද්විඉච්චෙතස්ස **දි**කාරො හොති. දිරත්තං, දිගුණං සඞ්ඝාටිං පාරුපෙත්වා.

387, 411. **තෙසමඩ්ඪූපපදෙන අඩ්ඪුඩ්ඪ දිවඩ්ඪ දියඩ්ඪඩ්ඪතියා.**

තෙසං **චතුත්ථ දුතිය තතියානං** අඩ්ඪූපපදානං **අඩ්ඪඩ්ඪුදිවඩ්ඪ දියඩ්ඪ අඩ්ඪතියා**දෙසා හොන්ති, **අඩ්ඪූ**පපදෙන සහනිප්පජ්ජන්තෙ.

අඩ්ඪෙන චතුත්ථො අඩ්ඪුඩ්ඪො, අඩ්ඪෙන දුතියො දිවඩ්ඪො, අඩ්ඪෙන දුතියො දියඩ්ඪො, අඩ්ඪෙන තතියො අඩ්ඪතියො.

388, 68. **සරූපානමෙකසෙස්වසකිං.**

සරූපානං පදබ්‍යඤ්ජනානං එකසෙසො හොති අසකිං. පුරිසො ච පුරිසො ච පුරිසා.

සරූපානමිති කිමත්ථං? හත්ථී ච අස්සො ච රථො ච පත්තිකො ච හත්ථිඅස්සරථපත්තිකා,

අසකින්ති කිමත්ථං? පුරිසො.

389, 413. **ගණනෙ දසස්ස ද්විතිචතුපඤ්චඡසත්තඅට්ඨනවකානං වී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්තාසනවා යොසු, යොනඤ්චීසමාසං ඨී රි තී තුති.**

ගණනෙ **දසස්ස** ද්වික තික චතුක්ක පඤ්චක ඡක්ක සත්තකඅට්ඨක නවකානං සරූපානං කතෙකසෙසානං යථාසඞ්ඛ්‍යං **වී ති චත්තාර පඤ්ඤා ඡ සත්ත අස නව**ඉච්චාදෙසා හොන්ති අසකිං **යොසු, යොනඤ්ච ඊසං ආසං ඨී රි ති ඊති උති**ඉච්චාදෙසා හොන්ති. පච්ඡා පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

වීසං, තිංසං, චත්තාලීසං, පඤ්ඤාසං, සට්ඨි, සත්තරි, සත්තති, අසීති, නවුති.

අසකින්ති කිමත්ථං? දස.

ගණනෙති කිමත්ථං? දසදසකා පුරිසා.

390, 256. **චතූපපදස්ස ලොපො තුත්තරපදාදිචස්ස චුචොපි නවා.**

චතූපපදස්ස ගණනෙ පරියාපන්නස්ස **තු**කාරස්ස **ලොපො** හොති, උත්තරපදාදිචකාරස්ස **චුචොපි** ආදෙසා හොන්ති නවා.

චුද්දස, චොද්දස, චතුද්දස.

අපිග්ගහණෙන අනුපපදස්සාපි පදාදිචකාරස්ස. ලොපොහොති නවා, චස්ස චුචොපි හොන්ති. තාලීසං, චත්තාලීසං, චුත්තාලීසං, චොත්තාලීසං.

391, 423. **යදනුපපන්නා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.**

යෙ සද්දා අනිද්දිට්ඨලක්ඛණා, අක්ඛරපදබ්‍යඤ්ජනතො, ඉත්ථිපුමනපුංසකලිඞ්ගතො, නාමුපසග්ගනිපාතතො, අබ්‍යයීභාවසමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතතො, ගණනසඞ්ඛ්‍යාකාලකාරකප්පයොගසඤ්ඤාතො, සන්ධිපකතිවුද්ධිලොපාගමවිකාරවිපරිතතො, විභත්තිවිභජනතො ච, තෙ නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

392, 418. **ද්වාදිතො කො’නෙකත්ථෙච.**

ද්විඉච්චෙවමාදිතො **ක**පච්චයො හොති අනෙකත්ථෙ ච, නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සතස්ස ද්විකං ද්විසතං, සතස්ස තිකං තිසතං, සතස්ස චතුක්කං චතුසතං, සතස්ස පඤ්චකං පඤ්චසතං, සතස්ස ඡක්කං ඡසතං, සතස්ස සත්තකං සත්තසතං, සතස්ස අට්ඨකං අට්ඨසතං, සතස්ස නවකං නවසතං, සතස්ස දසකං දසසතං, සහස්සං හොති.

393, 415. **දසදසකං සතං දසකානං සතං සහස්සඤ්ච යොම්හි.**

ගණනෙ පරියාපන්නස්ස **දසදසකස්ස සතං** හොති, **සතදසකස්ස සහස්සං** හොති **යොම්හි** පරෙ.

සතං, සහස්සං.

ද්විකාදීනං තදුත්තරපදානඤ්ච නිප්පජ්ජන්තෙ යථාසඞ්ඛ්‍යං. සතස්ස ද්විකං (තදිදං හොති) ද්විසතං, එවං තිසතං, චතුසතං, පඤ්චසතං, ඡසතං, සත්තසතං, අට්ඨසතං, නවසතං, දසසතං, සහස්සං හොති.

394, 416. **යාව තදුත්තරි දසගුණිතඤ්ච.**

යාව තාසං සඞ්ඛ්‍යානං උත්තරි දසගුණිතඤ්ච කාතබ්බං.

තං යථා? දසස්ස ගණනස්ස දසගුණිතං කත්වා සතං හොති, සතස්ස දසගුණිතං කත්වා සහස්සං හොති, සහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වා දසසහස්සං හොති, දසසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වාසතසහස්සං හොති, සතසහස්සස්ස දසගුණිතං කත්වාදසසතසහස්සං හොති, දසසතසහස්සස්සදසගුණිතං කත්වා කොටි හොති, කොටිසතසහස්සස්ස සතගුණිතං කත්වා පකොටි හොති. එවං සෙසාපි යොජෙතබ්බා.

වග්ගහණං විසෙසනත්ථං.

395, 417. **සකනාමෙහි.**

යාසං පන සඞ්ඛ්‍යානං අනිද්දිට්ඨනාමධෙය්‍යානං සකෙහි සකෙහි නාමෙහි නිප්පජ්ජන්තෙ.

සතසහස්සානං සතං කොටි, කොටිසතසහස්සානං සතං පකොටි, පකොටිසතසහස්සානං සතං කොටිපකොටි, කොටිපකොටිසතසහස්සානං සතං නහුතං, නහුතසතසහස්සානං සතං නින්නහුතං, නින්නහුතසතසහස්සානං සතං අක්ඛොභිණී. තථා බින්දු, අබ්බුදං, නිරබ්බුදං, අහහං, අබබං, අටටං,

සොගන්ධිකං, උප්පලං, කුමුදං, පදුමං, පුණ්ඩරිකං, කථානං, මහාකථානං, අසඞ්ඛෙය්‍යයාං.

396, 363. **තෙසං ණො ලොපං.**

තෙසං පච්චයානං **ණො** ලොපමාපජ්ජතෙ.

ගොතමස්ස අපච්චං ගොතමො. එවං වාසිට්ඨො. වෙනතෙය්‍යො, ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

397, 420. **විභාගෙ ධා ච.**

විභාගත්ථෙ ච ධාපච්චයො හොති.

එකෙන විභාගෙන එකධා. එවං ද්විධා, තිධා, චතුධා, පඤ්චධා, ඡධා.

චෙති කිමත්ථං? සොපච්චයො හොති. සුත්තසො, බ්‍යඤ්ජනසො, පදසො.

398, 421. **සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙ තු ථා.**

සබ්බනාමෙහි පකාරවචනත්ථෙ ථාපච්චයො හොති.

සො පකාරො තථා, තං පකාරං තථා, තෙන පකාරෙන තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මා පකාරා තථා, තස්ස පකාරස්ස තථා, තස්මිං පකාරෙ තථා. එවං යථා, සබ්බථා, අඤ්ඤථා, ඉතරථා.

තුග්ගහණං කිමත්ථං? **ත්ථා**පච්චයො හොති. සො පකාරො තථත්ථා. එවං යථත්ථා. සබ්බථත්ථා, අඤ්ඤථත්ථා, ඉතරථත්ථා.

399, 422. **කිමිමෙහි ථං.**

කිං ඉමඉච්චෙතෙහි ථංපච්චයො හොති පකාරවචනත්ථෙ.

කො පකාරො කථං, කං පකාරං කථං, කෙන පකාරෙන කථං, කස්ස පකාරස්ස කථං, කස්මා පකාරා කථං. කස්ස පකාරස්ස කථං, කස්මිං පකාරෙ කථං, අයං පකාරො ඉත්ථං, ඉමං පකාරං ඉත්ථං, ඉමිනා පකාරෙන ඉත්ථං, ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං, ඉමස්මා පකාරා ඉත්ථං, ඉමස්ස පකාරස්ස ඉත්ථං, ඉමස්මිං පකාරෙ ඉත්ථං.

400, 364. **වුද්ධාදිසරස්ස වා'සංයොගන්තස්ස සණෙ ච.**

ආදිසරස්ස වා අසංයොගන්තස්ස ආදිබ්‍යඤ්ජනස්ස වා සරස්ස වුද්ධි හොති ණකාරකෙ පච්චයෙ පරෙ.

ආභිධම්මිකො, වෙනතෙයො, වාසිට්ඨො, ආලස්‍යං, ආරොග්‍යං.

අසංයොගන්තස්සෙති කිමත්ථං? භග්ගවො, මන්තෙයො, කුන්තෙයො.

401, 375. **මායූනමාගමො ඨානෙ.**

ඉඋඉච්චෙතෙසං ආදිභූතානං මා වුද්ධි හොති. තෙසු ච **එ ඔ** වුද්ධාගමො හොති ඨානෙ.

බ්‍යාකරණමධීතෙ වෙයාකරණිකො, න්‍යායමධීතෙ නෙයායිකො, බ්‍යාවච්ඡස්ස අපච්චං වෙය්‍යාවච්ඡො, ද්වාරෙ නියුත්තො දොවාරිකො.

402, 377. **ආත්තඤ්ච.**

ඉඋඉච්චෙතෙසං ආත්තඤ්ච හොති, **රි**කාරාගමො ච ඨානෙ.

ඉසිස්ස භාවො ආරිස්‍යං, ඉණස්ස භාවො ආණ්‍යං, උසභස්ස භාවො ආසභං, උජුනො භාවො අජ්ජවං, ඉච්චෙවමාදී යොජෙතබ්බා.

යූනමිති කිමත්ථං? අපායෙසු ජාතො ආපායි කො.

ඨානෙති කිමත්ථං? වෙමතිකො, ඔපනයිකො, ඔපමායිකො, ඔපායිකො.

403, 354. **ක්වචාදිමජ්ඣුත්තරානං දීඝරස්සා පච්චයෙසු ච.**

ක්වචි ආදිමජ්ඣඋත්තරඉච්චෙතෙසං දීඝරස්සා හොන්ති පච්චයෙසු ච අපච්චයෙසු ච.

ආදිදීඝො තාව – පාකාරො, නීවාරො, පාසාදො, පාකටො, පාතිමොක්ඛො, පාටිකඞ්ඛො ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙදීඝො තාව – අඞ්ගමාගධිකො, ඔරබ්භමාගවිකො ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරදීඝො තාව – ඛන්තී පරමං තපො තිතික්ඛා, අඤ්ජනා ගිරි, කොටරා වනං, අඞ්ගුලී ඉච්චෙවමාදි.

ආදිරස්සො තාව – පගෙව ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙරස්සො තාව – සුමෙධසො සුවණ්ණධරෙහි ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරරස්සො තාව – භොවාදි නාම සො හොති, යථාභාවි ගුණෙන සො ඉච්චෙවමාදි. අඤ්ඤෙපි යථාජිනවචනානුපරොධෙන යොජෙතබ්බා.

වග්ගහණෙන අපච්චයෙසු චාති අත්ථං සමුච්චෙති,

404, 370. **තෙසු වුද්ධිලොපාගමවිකාරවිපරීතාදෙසා ච.**

තෙසු ආදිමජ්ඣුත්තරෙසු යථාජිනවචනානුපරොධෙන ක්වචි වුද්ධි හොති, ක්වචි ලොපො හොති, ක්වචි ආගමො හොති, ක්වචි විකාරො හොති, ක්වචි විපරීතො හොති, ක්වචි ආදෙසො හොති.

ආදිවුද්ධි තාව – ආභිධම්මිකො, වෙනතෙය්‍යො ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවුද්ධි තාව – සුඛසෙය්‍යං, සුඛකාරි දානං, සුඛකාරි සීලං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවුද්ධි තාව – කාලිඞ්ගො, මාගධිකො, පච්චක්ඛධම්මා ඉච්චෙවමාදි.

ආදිලොපො තාව – තාලීසං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙලොපො තාව – කත්තුකාමො, කුම්භකාරපුත්තො, වෙදල්ලං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරලොපො තාව – භික්ඛු, භික්ඛුනී ඉච්චෙවමාදි.

ආදිආගමො තාව – වුත්තො භගවතා ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙආගමො තාව – සසීලවා, සපඤ්ඤවාඉච්චෙවමාදි.

උත්තරආගමො තාව – වෙදල්ලං ඉච්චෙවමාදි.

ආදිවිකාරො තාව – ආරිස්‍යං, ආණ්‍යං, ආසභං, අජ්ජවං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවිකාරො තාව – වරාරිස්‍යං, පරාරිස්‍යං ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිකාරො තාව – යානි, තානි, සුඛානි ඉච්චෙවමාදි.

ආදිවිපරීතො තාව – උග්ගතෙ සූරියෙ උග්ගච්ඡති ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙවිපරීතො තාව – සමුග්ගච්ඡති, සමුග්ගතෙ සූරියෙ ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරවිපරීතො තාව – දිගු, දිගුණං ඉච්චෙවමාදි.

ආදිආදෙසො තාව – යූනං ඉච්චෙවමාදි.

මජ්ඣෙආදෙසො තාව – න්‍යායොගා ඉච්චෙවමාදි.

උත්තරආදෙසො තාව – සබ්බසෙය්‍යො, සබ්බසෙට්ඨො, චිත්තං ඉච්චෙවමාදි. එවං යථාජිනවචනානුපරොධෙන සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

405, 365. **අයුවණ්ණානඤ්චායො වුද්ධි.**

අ ඉති අකාරො, **ඉ ඊ**ඉති ඉවණ්ණො, **උ ඌ**ඉති උවණ්ණො, තෙසං අකාරඉවණ්ණුවණ්ණානං **ආ එ ඔ**වුද්ධියො හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං, **ආ ඊ ඌ**වුද්ධි ච.

ආභිධම්මිකො, වෙනතෙය්‍යො, ඔළුම්පිකො.

පුන **වුද්ධිග්ගහණං** කිමත්ථං? උත්තරපදවුද්ධිභාවත්ථං, අඞ්ගමගධෙහි ආගතාති අඞ්ගමාගධිකා. නිගමජනපදෙසු ජාතාති නෙගමජානපදා. පුරිමජනපදෙසු ජාතාති පොරිමජානපදා. සත්තාහෙ නියුත්තොති සත්තාහිකා, චතුවිජ්ජෙ නියුත්තොති චාතුවිජ්ජිකා. ඉච්චෙවමාදී යොජෙතබ්බා.

වුද්ධිඉච්චනෙන ක්වත්ථො? වුද්ධාදිසරස්ස වා'සංයොගන්තස්ස සණෙ ච.

ඉති නාමකප්පෙ තද්ධිතකප්පො අට්ඨමො කණ්ඩො.

තද්ධිතකප්පො නිට්ඨිතො.

6. ආඛ්‍යාතකප්ප

පඨමකණ්ඩ

(ක)

ආඛ්‍යාතසාගරමථජ්ජතනීතරඞ්ගං,
ධාතුජ්ජලං විකරණාගමකාලමීනං;
ලොපානුබන්ධරියමත්ථවිභාගතීරං,
ධීරා තරන්ති කවිනො පුථුබුද්ධිනාවා.

(ඛ)

විචිත්තසඞ්ඛාරපරික්ඛිතං ඉමං,
ආඛ්‍යාතසද්දං විපුලං අසෙසතො;
පණම්‍ය සම්බුද්ධමනන්තගොචරං,
සුගොචරං යං වදතො සුණාථ මෙ.

(ග)

අධිකාරෙ මඞ්ගලෙ චෙව, නිප්ඵන්නෙ චාවධාරණෙ;
අනන්තරෙ ච පාදානෙ, අථසද්දො පවත්තති.

416, 429. අථ **පුබ්බානි විභත්තීනං ඡ පරස්සපදානි**.

අථ සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පුබ්බකානි **ඡ** පදානි, තානි තානි **පරස්සපදසඤ්ඤානි** හොන්ති.

තං යථා? **ති අන්ති, සි ථ, මි ම**.

පරස්සපදමිච්චනෙන ක්වත්ථො? කත්තරි පරස්සපදං.

407, 439. **පරාණ්‍යත්තනොපදානි**.

සබ්බාසං විභත්තීනං යානි යානි පරානි **ඡ** පදානි. තානි තානි **අත්තනොපදසඤ්ඤානි** හොන්ති.

තං යථා? **තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ**.

අත්තනොපදමිච්චනෙන ක්වත්ථො? අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි.

408, 431. **ද්වෙ ද්වෙ පඨම මජ්ඣිමුත්තමපුරිසා.**

තාසං සබ්බාසං විභත්තීනං පරස්සපදානං, අත්තනොපදානඤ්ච **ද්වෙ ද්වෙ** පදානි **පඨමමජ්ඣිමුත්තමපුරිසසඤ්ඤානි** හොන්ති.

තං යථා? **ති අන්ති** ඉති පඨමපුරිසා, **සි ථ** ඉති මජ්ඣිමපුරිසා, **මි ම** ඉති උත්තමපුරිසා. අත්තනොපදානම්පි **තෙ අන්තෙ** ඉති පඨමපුරිසා, **සෙ ව්හෙ** ඉති මජ්ඣිමපුරිසා, **එ ම්හෙ** ඉති උත්තමපුරිසා. එවං සබ්බත්ථ.

පඨමමජ්ඣිමුත්තමපුරිසමිච්චනෙන ක්වත්ථො? නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො, තුම්හෙ මජ්ඣිමො, අම්හෙ උත්තමො.

409, 441. **සබ්බෙසමෙකාභිධානෙ පරො පුරිසො.**

සබ්බෙසං තිණ්ණං පඨමමජ්ඣිමුත්තම පුරිසානං එකාභිධානෙ **පරො පුරිසො** ගහෙතබ්බො.

සො ච පඨති, ත්වඤ්ච පඨසි, **තුම්හෙ පඨථ**. සො ච පචති, ත්වඤ්ච පචසි. **තුම්හෙ පචථ**. එවං සෙසාසු විභත්තීසු **පරො පුරිසො** යොජෙතබ්බො.

410, 432. **නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ පඨමො.**

නාමම්හි පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ **පඨමපුරිසො** හොති.

සො ගච්ඡති, තෙ ගච්ඡන්ති.

අප්පයුජ්ජමානෙපි – ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්ථං? තෙන හඤ්ඤසෙ ත්වං දෙවදත්තෙන.

411, 436. **තුම්හෙ මජ්ඣිමො.**

තුම්හෙ පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ **මජ්ඣිමපුරිසො** හොති.

ත්වං යාසි, තුම්හෙ යාථ.

අප්පයුජ්ජමානෙපි – යාසි, යාථ.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්ථං? තයා පච්චතෙ ඔදනො.

412, 437. **අම්හෙ උත්තමො.**

අම්හෙ පයුජ්ජමානෙපි අප්පයුජ්ජමානෙපි තුල්‍යාධිකරණෙ **උත්තමපුරිසො** හොති.

අහං යජාමි, මයං යජාම.

අප්පයුජ්ජමානෙපි – යජාමි, යජාම.

තුල්‍යාධිකරණෙති කිමත්ථං? මයා ඉජ්ජතෙ බුද්ධො.

413, 427. **කාලෙ.**

''කාලෙ'' ඉච්චෙතං අධිකාරත්ථං වෙදිතබ්බං.

414, 428. **වත්තමානා පච්චුප්පන්නෙ.**

පච්චුප්පන්නෙ කාලෙ **වත්තමානා**විභත්ති හොති.

පාටලිපුත්තං ගච්ඡති, සාවත්ථිං පවිසති.

415, 451. **ආණත්‍යා සිට්ඨයෙ'නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.**

ආණත්‍යත්ථෙ ච **ආසීසත්ථෙ** ච අනුත්තකාලෙ **පඤ්චමී** විභත්ති හොති.

කරොතු කුසලං, සුඛං තෙ හොතු.

416, 454. **අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී.**

අනුමත්‍යත්ථෙ ච **පරිකප්පත්ථෙ** ච අනුත්තකාලෙ **සත්තමී** විභත්ති හොති.

ත්වං ගච්ඡෙය්‍යාසි, කිමහං කරෙය්‍යාමි.

417, 460. **අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ.**

අපච්චක්ඛෙ අතීතෙ කාලෙ **පරොක්ඛා**විභත්ති හොති.

සුපිනෙ කිලමාහ, එවං කිල පොරාණාහු.

418, 456. **හියොත්තනී පච්චක්ඛෙ හියත්තනී.**

හියොපභුති **අතීතෙ** කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා **හියත්තනී** විභත්ති හොති.

සො අගමා මග්ගං, තෙ අගමූ මග්ගං.

419, 469. **සමීපෙ'ජ්ජතනී.**

අජ්ජප්පභුති **අතීතෙ** කාලෙ පච්චක්ඛෙ වා අපච්චක්ඛෙ වා සමීපෙ **අජ්ජතනී**විභත්ති හොති.

සො මග්ගං අගමී, තෙ මග්ගං අගමුං.

420, 471. **මායොගෙ සබ්බකාලෙ ච.**

හියත්තනීඅජ්ජතනීඉච්චෙතා විභත්තියො යදා **මායොගා**, තදා **සබ්බකාලෙ** ච හොන්ති.

මා ගමා, මා වචා, මා ගමී, මා වචී.

චග්ගහණෙන පඤ්චමීවිභත්තිපි හොති. මා ගච්ඡාහි.

421, 473. **අනාගතෙ භවිස්සන්තී.**

අනාගතෙ කාලෙ **භවිස්සන්තී විභත්ති** හොති.

සො ගච්ඡිස්සති, කරිස්සති. තෙ ගච්ඡිස්සන්ති, කරිස්සන්ති.

422, 475. **ක්‍රියාතිපන්නෙ'තීතෙ කාලාතිපත්ති.**

ක්‍රියාතිපන්නමත්තෙ අතීතෙ කාලෙ **කාලාතිපත්ති** විභත්ති හොති.

සො චෙ තං යානං අලභිස්සා, අගච්ඡිස්සා. තෙ චෙ තං යානං අලභිස්සංසු, අගච්ඡිස්සංසු.

423, 426. **වත්තමානා ති අන්ති, සි ථ, මි ම, තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ.**

වත්තමානා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ති අන්ති, සි ථ, මි ම, තෙ අන්තෙ, සෙ ව්හෙ, එ ම්හෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

වත්තමානා ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? වත්තමානා පච්චුප්පන්නෙ.

424, 450. **පඤ්චමී තු අන්තු, හිථ, මිම, තං අන්තං, ස්සු ව්හො, එ ආමසෙ.**

පඤ්චමීඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති තු අන්තු, හි ථ, මිම, තං අන්තං, ස්සු ව්හො, එ ආමසෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

පඤ්චමීඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ආණත්‍යාසිට්ඨෙ, නුත්තකාලෙ පඤ්චමී.

425, 453. **සත්තමී එය්‍ය එය්‍යුං, එය්‍යාසි එය්‍යාථ, එය්‍යාමි එය්‍යාම, එථ එරං, එථො එය්‍යාව්හො, එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ.**

සත්තමී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති එය්‍ය එය්‍යුං, එය්‍යාසි එය්‍යාථ, එය්‍යාමි එය්‍යාම, එථ එරං, එථො, එය්‍යාව්හො, එය්‍යං එය්‍යාම්හෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

සත්තමී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අනුමතිපරිකප්පත්ථෙසු සත්තමී.

426, 459. **පරොක්ඛා අඋ එත්ථ, අංම්හ, ත්ථරෙ, ත්ථො ව්හො, ඉං ම්හෙ.**

පරොක්ඛා ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති අ උ, එත්ථ, අං ම්හ, ත්ථ රෙ ත්ථො ව්හො, ඉං ම්හෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

පරොක්ඛා ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අපච්චක්ඛෙ පරොක්ඛාතීතෙ.

427, 455. **හිය්‍යත්තනී ආඌ, ඔත්ථ, අංම්හා, ත්ථත්ථුං, සෙ ව්හං, ඉං ම්හසෙ.**

හිය්‍යත්තනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ආ ඌ, ඔ ත්ථ, අං ම්හා, ත්ථ ත්ථුං, සෙ ව්හං, ඉං ම්හසෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

හිය්‍යත්තනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? හිය්‍යොපභුති පච්චක්ඛෙ හිය්‍යත්තනී.

428, 468. **අජ්ජතනී ඊ උං, ඔ ත්ථ, ඉං ම්හා, ආ ඌ, සෙ ව්හං, අං ම්හෙ.**

අජ්ජතනී ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ඊ උං, ඔ ත්ථ, ඉංම්හා, ආ ඌ, සෙව්හං, අං ම්හෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

අජ්ජතනී ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? සමීපෙජ්ජතනී.

429, 472. **භවිස්සන්ති ස්සති ස්සන්ති, ස්සසි ස්සථ, ස්සාමි ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සං ස්සාම්හෙ.**

භවිස්සන්ති ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ස්සති ස්සන්ති, ස්සසි ස්සථ, ස්සාමි ස්සාම, ස්සතෙ ස්සන්තෙ, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සං ස්සාම්හෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

භවිස්සන්ති ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? අනාගතෙ භවිස්සන්ති.

430, 373. **කාලාතිපත්ති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාම්හා, ස්සථ සිස්සු, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සිං ස්සාම්හසෙ.**

කාලාතිපත්ති ඉච්චෙසා සඤ්ඤා හොති ස්සා ස්සංසු, ස්සෙ ස්සථ, ස්සං ස්සාම්හා, ස්සථ ස්සිසු, ස්සසෙ ස්සව්හෙ, ස්සිං ස්සාම්හසෙ ඉච්චෙතෙසං **ද්වාදසන්නං** පදානං.

කාලාතිපත්ති ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ක්‍රියාතිපන්නෙ’ තීතෙ කාලාතිපත්ති.

431, 458. **හියත්තනී සත්තමී පඤ්චමී වත්තමානා සබ්බධාතුකං.**

හියත්තනාදයො චතස්සො විභත්තියො **සබ්බධාතුක** සඤ්ඤා හොන්ති.

අගමා, ගච්ඡෙය්‍ය, ගච්ඡතු, ගච්ඡති.

සබ්බධාතුක ඉච්චනෙන ක්වත්ථො? ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකම්හි.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

දුතියකණ්ඩ

432, 362. **ධාතුලිඞ්ගෙහි පරා පච්චයා.**

ධාතුලිඞ්ගඉච්චෙතෙහි පරා පච්චයා හොන්ති.

කරොති, ගච්ඡති. යො කොචි කරොති, තං අඤ්ඤො ‘‘කරොහි කරොහි’’ ඉච්චෙවං බ්‍රවීති, අථ වා කරොන්තං පයොජයති = කාරෙති. සඞ්ඝො පබ්බතමිව අත්තානමාචරති = පබ්බතායති. තළාකං සමුද්දමිව අත්තානමාචරති = සමුද්දායති, සද්දො චිච්චිටමිව අත්තානමාචරති = චිච්චිටායති, වසිට්ඨස්ස අපච්චං වාසිට්ඨො. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

433, 528. **තිජ ගුප කිත මානෙ හි ඛ ඡ සා වා.**

තිජ ගුප කිත මානු ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි **ඛ ඡ ස** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, වීමංසති.

වාති කිමත්ථං? තෙජති, ගොපති, මානෙති.

434, 534. **භුජ ඝස හර සු පාදීහි තුමිච්ඡත්ථෙසු.**

භුජ ඝස හර සු පාඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තුමිච්ඡත්ථෙසු ඛ ඡ ස**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

භොත්තුමිච්ඡති=බුභුක්ඛති, ඝසිතුමිච්ඡති=ජිඝච්ඡති, හරිතුමිච්ඡති=ජිගීසති, සොතුමිච්ඡති=සුස්සූසති, පාතුමිච්ඡති=පිවාසති.

වාති කිමත්ථං? භොත්තුමිච්ඡති.

තුමිච්ඡත්ථෙසූති කිමත්ථං? භුඤ්ජති.

435, 536. **ආය නාමතො කත්තූපමානාදාචාරෙ.**

නාමතො කත්තූපමානා ආචාරත්ථෙ **ආය**පච්චයො හොති.

සඞ්ඝො පබ්බතමිව අත්තානමාචරති = පබ්බතායති, තළාකං සමුද්දමිව අත්තානමාචරති = සමුද්දායති, සද්දො චිච්චිටමිව අත්තානමාචරති = චිච්චිටායති. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

436, 537. **ඊයූපමානා ච.**

නාමතො උපමානා ආචාරත්ථෙ ච **ඊය**පච්චයො හොති.

අඡත්තං ඡත්තමිව ආචරති =ඡත්තීයති, අපුත්තං පුත්තමිව ආචරති=පුත්තීයති.

උපමානාති කිමත්ථං? ධම්මං ආචරති.

ආචාරෙති කිමත්ථං? අඡත්තං ඡත්තමිව රක්ඛති. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

437, 538. **නාමම්හා'ත්තිච්ඡත්ථෙ.**

නාමම්හා අත්තනො ඉච්ඡත්ථෙ **ඊය**පච්චයො හොති.

අත්තනො පත්තමිච්ඡති = පත්තීයති. එවං වත්ථීයති, පරික්ඛාරීයති, චීවරීයති, ධනීයති, ඝටීයති.

අත්තිච්ඡත්ථෙති කිමත්ථං? අඤ්ඤස්ස පත්තමිච්ඡති. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

438, 540. **ධාතූහි ණෙ ණය ණාපෙ ණාපයා කාරිතානි හෙත්වත්ථෙ.**

සබ්බෙහි ධාතූහි **ණෙණය ණාපෙ ණාපය**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති **කාරිත**සඤ්ඤා ච හෙත්වත්ථෙ.

යො කොචි කරොති, තං අඤ්ඤො ''කරොහි කරොහි'' ඉච්චෙවං බ්‍රවීති, අථ වා කරොන්තං පයොජයති = කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරා පයති. යෙ කෙචි කරොන්ති, තෙ අඤ්ඤෙ ''කරොථ කරොථ'' ඉච්චෙවං බ්‍රූවන්ති = කාරෙන්ති, කාරයන්ති, කාරාපෙන්ති, කාරාපයන්ති. යො කොචි පචති, තං අඤ්ඤො ''පචාහි පචාහි''ඉච්චෙවං බ්‍රවීති, අථ වා පචන්තං පයොජයති = පාචෙති, පාචයති, පාචාපෙති, පාචාපයති. යෙ කෙචි පචන්ති, තෙ අඤ්ඤෙ ''පචථ පචථ'' ඉච්චෙවං බ්‍රූවන්ති = පාචෙන්ති, පාචයන්ති, පාචාපෙන්ති. පාචාපයන්ති. එවං භණෙති, භණයති, භණාපෙති, භණාපයති. භණෙන්ති, භණයන්ති, භණාපෙන්ති, භණාපයන්ති. තථරිව අඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

හෙත්වත්ථෙති කිමත්ථං? කරොති, පචති.

අත්ථග්ගහණෙන අලපච්චයො හොති, ජොතලති.

439, 539. **ධාතුරූපෙ නාමස්මා ණයො ච.**

තස්මා නාමස්මා **ණය**පච්චයො හොති **කාරිත**සඤ්ඤො ච ධාතුරූපෙ සති.

හත්ථිනා අතික්කමති මග්ගං = අතිහත්ථයති, වීණාය උපගායති ගීතං = උපවීණයති, දළ්හං කරොති වීරියං = දළ්හයති, විසුද්ධා හොති රත්ති = විසුද්ධයති.

චග්ගහණෙන ආර ආලඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති. සන්තං කරොති = සන්තාරති, උපක්කමං කරොති = උපක්කමාලති.

440, 445. **භාවකම්මෙසු යො.**

සබ්බෙහි ධාතූහි භාවකම්මෙසු **ය**පච්චයො හොති.

ධීයතෙ, බුජ්ඣතෙ, පච්චතෙ, ලබ්භතෙ, කරීයතෙ, යුජ්ජතෙ, උච්චතෙ.

භාවකම්මෙසූති කිමත්ථං? කරොති, පචති, පඨති.

441, 447. **තස්ස චවග්ගයකාරවකාරත්තං සධාත්වන්තස්ස.**

තස්ස **ය**පච්චයස්ස චවග්ගයකාරවකාරත්තං හොති ධාතූනං අන්තෙන සහ යථාසම්භවං.

වුච්චතෙ, වුච්චන්තෙ, උච්චතෙ, උච්චන්තෙ, පච්චතෙ, පච්චන්තෙ. මජ්ජතෙ, මජ්ජන්තෙ, යුජ්ජතෙ, යුජ්ජන්තෙ. බුජ්ඣතෙ, බුජ්ඣන්තෙ, කුජ්ඣතෙ, කුජ්ඣන්තෙ, උජ්ඣතෙ, උජ්ඣන්තෙ. හඤ්ඤතෙ, හඤ්ඤන්තෙ. කය්‍යතෙ, කය්‍යන්තෙ. දිබ්බතෙ, දිබ්බන්තෙ.

442, 448. **ඉවණ්ණාගමො වා.**

සබ්බෙහි ධාතූහි **ය**ම්හි පච්චයෙ, පරෙ ඉවණ්ණාගමො හොති වා.

කරීයතෙ, කරීයති, ගච්ඡීයතෙ, ගච්ඡීයති.

වාති කිමත්ථං? කය්‍යතෙ.

443, 449. **පුබ්බරූපඤ්ච.**

සබ්බෙහි ධාතූහි **ය**පච්චයො පුබ්බරූපමාපජ්ජතෙ වා.

වුඩ්ඪතෙ, වල්ලතෙ, දම්මතෙ, සක්කතෙ, ලබ්භතෙ, දිස්සතෙ.

444, 501. **තථා කත්තරි ච.**

යථා හෙට්ඨා භාවකම්මෙසු **ය**පච්චයස්ස ආදෙසො හොති තථා කත්තරිපි **ය**පච්චයස්ස ආදෙසො කාතබ්බො.

බුජ්ඣති, විජ්ඣති, මඤ්ඤති, සිබ්බති.

445, 433. **භූවාදිතො අ.**

භූඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **අ**පච්චයො හොති කත්තරි.

භවති, පයති, පචති, ජයති.

446, 509. **රුධාදිතො නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.**

රුධඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **අ**පච්චයො හොති කත්තරි, පුබ්බෙ නිග්ගහිතාගමො හොති.

රුන්ධති, ඡින්දති, භින්දති.

චග්ගහණෙන ඉ ඊ එ ඔඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති නිග්ගහිතපුබ්බඤ්ච.

රුන්ධිති, රුන්ධීති, රුන්ධෙති, රුන්ධොති, සුම්භොති, පරිසුම්භොති.

447, 510. **දිවාදිතො යො.**

දිවුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **ය**පච්චයො හොති කත්තරි.

දිබ්බති, සිබ්බති, යුජ්ඣති, විජ්ඣති, බුජ්ඣති.

448, 512. **ස්වාදිතො ණු ණා උණා ච.**

සුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **ණු ණා උ ණා**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

අභිසුණොති, අභිසුණාති, සංවුණොති, සංවුණාති, ආවුණොති, ආවුණාති, පාපුණොති, පාපුණාති.

449, 513. **කියාදිතො නා.**

කීඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **නා**පච්චයො හොති කත්තරි.

කිණාති, ජිනාති, ධුනාති, මුනාති, ලුනාති, පුනාති.

450, 517. **ගහාදිතො ප්ප ණ්හා.**

ගහඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **ප්පණ්හා**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

ඝෙප්පති, ගණ්හාති.

451, 520. **තනාදිතො ඔයිරා.**

තනුඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **ඔ යිර**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි.

තනොති, තනොහි, කරොති, කරොහි, කයි රති, කයිරාහි.

452, 525. **චුරාදිතො, ණෙ ණයා.**

චුරඉච්චෙවමාදිතො ධාතුගණතො **ණෙ ණය**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති කත්තරි, කාරිතසඤ්ඤා ච.

චොරෙති, චොරයති, චින්තෙති, චින්තයති, මන්තෙති, මන්තයති.

453, 444. **අත්තනොපදානි භාවෙ ච කම්මනි**.

භාවෙ ච කම්මනි ච අත්තනොපදානි හොන්ති.

උච්චතෙ, උච්චන්තෙ, මජ්ජතෙ, මජ්ජන්තෙ, යුජ්ජතෙ, යුජ්ජන්තෙ, කුජ්ඣතෙ, කුජ්ඣන්තෙ, ලබ්භතෙ, ලබ්භන්තෙ, කයාතෙ, කයාන්තෙ.

454, 440. **කත්තරි ච**.

කත්තරි ච අත්තනොපදානි හොන්ති.

මඤ්ඤතෙ, රොචතෙ, සොචතෙ, බුජ්ඣතෙ, ජායතෙ.

455, 530. **ධාතුප්පච්චයෙහි විභත්තියො.**

ධාතුනිද්දිට්ඨෙහි පච්චයෙහි **ඛාදිකාරිත**න්තෙහි විභත්තියො හොන්ති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, වීමංසති, සමුද්දායති, පුත්තීයති, කාරෙති, පාචෙති.

456, 430. **කත්තරි පරස්සපදං.**

කත්තරි පරස්සපදං හොති.

කරොති, පචති, පඨති, ගච්ඡති.

457, 424. **භූවාදයො ධාතවො.**

භූඉච්චෙවමාදයො යෙ සද්දගණා, තෙ ධාතුසඤ්ඤා හොන්ති.

භවති, භවන්ති, චරති, චරන්ති, පචති, පචන්ති, චින්තයති, චින්තයන්ති, හොති, හොන්ති, ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තතියකණ්ඩ

458, 461. **ක්වචාදිවණ්ණානමෙකස්සරානං ද්වෙභාවො.**

ආදිභූතානං වණ්ණානං එකස්සරානං ක්වචි ද්වෙභාවො හොති.

තිතික්ඛති, ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, වීමංසති, බුභුක්ඛති, පිවාසති, දද්දල්ලති, දදාති, ජහාති, චඞ්කමති.

ක්වචීති කිමත්ථං? කම්පති, චලති.

459, 462. **පුබ්බො’බ්භාසො.**

ද්වෙභූතස්ස ධාතුස්ස යො පුබ්බො, සො **අබ්භාසසඤ්ඤො** හොති.

දධාති, දදාති, බභූව.

460, 506. **රස්සො.**

අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස සරස්ස රස්සො හොති. දධාති, ජහාති.

461, 464. **දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා.**

අබ්භාසගතානං දුතියචතුත්ථානං පඨමතතියා හොන්ති.

චිච්ඡෙද, බුභුක්ඛති, බභූව, දධාති.

462, 476. **කවග්ගස්ස චවග්ගො.**

අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස **කවග්ගස්ස** **ච** වග්ගො හොති.

චිකිච්ඡති, ජිගුච්ඡති, ජිඝච්ඡති, ජිගීසති, ජඞ්ගමති, චඞ්කමති.

463, 532. **මානකිතානං වතත්තං වා.**

මානකිතඉච්චෙතෙසං ධාතූනං අබ්භාසගතානං **වකාර තකාරත්තං** හොති වා යථාසඞ්ඛ්‍යං.

වීමංසති, තිකිච්ඡති.

වාති කිමත්ථං? විකිච්ඡති.

464, 504. **හස්ස ජො.**

අබ්භාසෙ වත්තමානස්ස **හකාරස්ස ජො** හොති.

ජහාති, ජුහ්වති, ජුහොති, ජහාර.

465, 463. **අන්තස්සිවණ්ණාකාරො වා.**

අබ්භාසස්ස අන්තස්ස ඉවණ්ණො හොති, අකාරො වා.

ජිගුච්ඡති, පිවාසති, වීමංසති, ජිඝච්ඡති, බභූව, දධාති.

වාති කිමත්ථං? බුභුක්ඛති.

466, 489. **නිග්ගහිතඤ්ච.**

අබ්භාසස්ස අන්තෙ නිග්ගහිතාගමො හොති වා.

චඞ්කමති, චඤ්චලති, ජඞ්ගමති.

වාති කිමත්ථං? පිවාසති, දද්දල්ලති.

467, 533. **තතො පාමානානං වා මං සෙසු.**

තතො අබ්භාසතො **පාමාන**ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **වාමං**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **සපච්චයෙ** පරෙ.

පිවාසති, වීමංසති.

468, 462. **ඨා තිට්ඨො.**

ඨාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **තිට්ඨා**දෙසො හොති වා.

තිට්ඨති, තිට්ඨතු, තිට්ඨෙය්‍ය, තිට්ඨෙය්‍යුං.

වාති කිමත්ථං? යාති.

469, 494. **පා පිවො.**

පාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **පිව**ාදෙසො හොති වා.

පිවති, පිවතු, පිවෙය්‍ය, පිවෙය්‍යුං.

වාති කිමත්ථං? පාති.

470, 514. **ඤාස්ස ජා ජං නා.**

ඤාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **ජා ජං නා**ආදෙසා හොන්ති වා.

ජානාති, ජානෙය්‍ය, ජානියා, ජඤ්ඤා, නායති.

471, 483. **දිසස්ස පස්ස දිස්ස දක්ඛා වා.**

දිසඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **පස්ස දිස්ස දක්ඛ**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති වා.

පස්සති, දිස්සති, දක්ඛති, අදක්ඛ.

වාති කිමත්ථං? අද්දස.

472, 531. **බ්‍යඤ්ජනන්තස්ස චො ඡපච්චයෙසු ච.**

බ්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස **චො** හොති **ඡ**පච්චයෙසු පරෙසු.

ජිගුච්ඡති, තිකිච්ඡති, ජිඝච්ඡති.

473, 529. **කො ඛෙ ච.**

බ්‍යඤ්ජනන්තස්ස ධාතුස්ස **කො** හොති **ඛ**පච්චයෙ පරෙ.

තිතික්ඛති, බුභුක්ඛති.

474, 535. **හරස්ස ගීසෙ.**

හරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්සෙව **ගී**ආදෙසො හොති **ස**පච්චයෙ පරෙ.

ජිගීසති.

475, 565. **බ්‍රූභූනමාහභූවා පරොක්ඛායං.**

බ්‍රූභූඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **ආහභූව**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං පරොක්ඛායං විභත්තියං.

ආහ, ආහු, බභූව, බභූවු.

පරොක්ඛායමිති කිමත්ථං? අබ්‍රවුං.

476, 442. **ගමිස්සන්තො ච්ඡො වා සබ්බාසු.**

ගමුඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තො **ම**කාරො **ච්ඡො** හොති වා සබ්බාසු පච්චයවිභත්තීසු.

ගච්ඡමානො, ගච්ඡන්තො. ගච්ඡති, ගමෙති. ගච්ඡතු, ගමෙතු. ගච්ඡෙය්‍ය. ගමෙය්‍ය. අගච්ඡා, අගමා. අගච්ඡී, අගමී. ගච්ඡිස්සති, ගමිස්සති. අගච්ඡිස්සා, අගමිස්සා.

ගමිස්සෙති කිමත්ථං? ඉච්ඡති.

477, 479. **වචස්සජ්ජතනිම්හි මකාරො ඔ.**

වචඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **අ**කාරො **ඔ**ත්තමාපජ්ජතෙ අජ්ජතනිම්හි විභත්තිම්හි.

අවොච. අවොචුං.

අජ්ජතනිම්හීති කිමත්ථං? අවච, අවචූ.

478, 438. **අකාරො දීඝං හි මි මෙසු.**

අකාරො දීඝමාපජ්ජතෙ **හිමිම**ඉච්චෙතෙසු විභත්තීසු.

ගච්ඡාහි, ගච්ඡාමි, ගච්ඡාම, ගච්ඡාම්හෙ.

මිකාරග්ගහණෙන හිවිභත්තිම්හි අකාරො ක්වචි න දීඝමාපජ්ජතෙ. ගච්ඡහි.

479, 452. **හ ලොපං වා.**

හිවිභත්ති ලොපමාපජ්ජතෙ වා.

ගච්ඡ, ගච්ඡාහි, ගම, ගමාහි, ගමය, ගමයාහි.

භීති කිමත්ථං? ගච්ඡති, ගමයති.

480, 490. **හොතිස්සරෙහොහෙ භවිස්සන්තිම්හිස්සස්ස ච**.

හූඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සරො **එ හ ඔහ එ**ත්තමාපජ්ජ තෙ භවිස්සන්තිම්හි, **ස්සස්ස** ච ලොපො හොති වා.

හෙහිති, හෙහින්ති, හොහිති, හොහින්ති, හෙති, හෙන්ති, හෙහිස්සති, හෙහිස්සන්ති, හොහිස්සති, හොහිස්සන්ති, හෙස්සති, හෙස්සන්ති.

හූති කිමත්ථං? භවිස්සති, භවිස්සන්ති.

භවිස්සන්තිම්හීති කිමත්ථං? හොති.

481, 524. **කරස්ස සපච්චයස්ස කාහො**.

කරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සපච්චයස්ස **කාහා**දෙසො හොති වා භවිස්සන්තිම්හි විභත්තිම්හි, **සස්ස** ච නිච්චං ලොපො හොති.

කාහති, කාහිති, කාහසි, කාහිසි, කාහාමි, කාහාම.

වාති කිමත්ථං? කරිස්සති, කරිස්සන්ති.

සපච්චයග්ගහණෙන අඤ්ඤෙහිපි භවිස්සන්තියා විභත්තියා **ඛාමි ඛාම ඡාමි ඡාම**ඉච්චාදයො ආදෙසා හොන්ති. වක්ඛාමි, වක්ඛාම, වච්ඡාමි, වච්ඡාම.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

චතුත්ථකණ්ඩ

482, 508. **දාදන්තස්සං මි මෙසු**.

දාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස **අං** හොති **මිම**ඉච්චෙතෙසු.

දම්මි, දම්ම.

483, 527. **අසංයොගන්තස්ස වුද්ධි කාරිතෙ**.

අසංයොගන්තස්ස ධාතුස්ස කාරිතෙ වුද්ධි හොති.

කාරෙති, කාරෙන්ති, කාරයති, කාරයන්ති, කාරාපෙති, කාරාපෙන්ති, කාරාපයති, කාරාපයන්ති.

අසංයොගන්තස්සෙති කිමත්ථං? චින්තයති, මන්තයති.

484, 542. **සටාදීනං වා.**

සටාදීනං ධාතූනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති වා කාරිතෙ.

සාටෙති, සටෙති, සාටයති, සටයති, සාටාපෙති, සටාපෙති, සාටාපයති, සටාපයති, ගාමෙති, ගමෙති, ගාමයති, ගමයති, ගාමාපෙති, ගමාපෙති. ගාමාපයති, ගමාපයති.

සටාදීනමිති කිමත්ථං? කාරෙති.

485, 434. **අඤ්ඤෙසු ච.**

අඤ්ඤෙසු ච පච්චයෙසු සබ්බෙසං ධාතූනං අසංයොගන්තානං වුද්ධි හොති.

ජයති, හොති, භවති.

චග්ගහණෙන ණුපච්චයස්සාපි වුද්ධි හොති. අභිසුණොති.

486, 543. **ගුහ දුසානං දීඝං.**

ගුහ දුසඉච්චෙතෙසං ධාතූනං සරො දීඝමාපජ්ජතෙ කාරිතෙ.

ගූහයති, දූසයති.

487, 478. **වච වස වහාදීනමුකාරො වස්ස යෙ.**

වච වස වහඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං වකාරස්ස උකාරො හොති **යපච්චයෙ** පරෙ.

උච්චතෙ, වුච්චති, ගුස්සති, වුය්හති.

488, 481. **හ විපරියයො ලො වා.**

හකාරස්ස විපරියයො හොති **යපච්චයෙ** පරෙ, **යපච්චයස්ස** ච **ලො** හොති වා.

වුල්හති, වුය්හති.

489, 519. **ගහස්ස සෙ ප්පෙ.**

ගහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **සෙ**කාරො හොති ප්පපච්චයෙ පරෙ.

සෙප්පති.

490, 518. **හලොපො ණ්හාම්හි.**

ගහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **හ**කාරස්ස ලොපො හොති **ණ්හා**ම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ගණ්හාති.

491, 523. **කරස්ස කාසත්තමජ්ජතනිම්හි.**

කරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **කාස**ත්තං හොති වා අජ්ජතනිම්හි විභත්තිම්හි.

අකාසි, අකාසුං. අකරි, අකරුං.

කාසත්තමිතිභාවනිද්දෙසෙන අඤ්ඤත්ථාපි **සා**ගමො හොති. අහොසි, අදාසි.

492, 499. **අසස්මා මිමානං ම්හිම්හා' න්තලොපො ච.**

අසඉච්චෙතාය ධාතුයා **මිම**ඉච්චෙතෙසං විභත්තීනං **ම්හිම්හා**දෙසා හොන්ති වා, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අම්හි, අම්හ, අස්මි, අස්ම.

493, 498. **ථස්ස ත්ථත්තං.**

අසඉච්චෙතාය ධාතුයා **ථ**ස්ස විභත්තිස්ස **ත්ථ**ත්තං හොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අත්ථ.

494, 495. **තිස්ස ත්ථිත්තං.**

අසඉච්චෙතාය ධාතුයා **තිස්ස** විභත්තිස්ස **ත්ථිත්තං** හොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අත්ථි.

495, 500. **තුස්ස ත්ථුත්තං.**

අසඉච්චෙතාය ධාතුයා **තුස්ස** විභත්තිස්ස **ත්ථුත්තං** හොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අත්ථු.

496, 497. **සිම්හි ච.**

අසස්සෙව ධාතුස්ස **සිම්හි** විභත්තිම්හි අන්තස්ස ලොපො ච හොති.

කො නු ත්වමසි මාරිස.

497, 477. **ලභස්මා ඊ ඉංනං ත්ථ ත්ථං.**

ලභඉච්චෙතාය ධාතුයා ඊ ඉංනං විභත්තීනං **ත්ථ ත්ථං**ආදෙසා හොන්ති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අලත්ථ, අලත්ථං.

498, 480. **කුසස්මා දී ච්ඡි.**

කුසඉච්චෙතාය ධාතුයා **ඊ**විභත්තිස්ස **ච්ඡි**හොති, ධාත්වන්තස්ස ලොපො ච.

අක්කොච්ඡි.

499, 507. **දාධාතුස්ස දජ්ජං.**

දාඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **දජ්ජා**දෙසො හොති වා.

දජ්ජාමි, දජ්ජෙය්‍ය, දදාමි, දදෙය්‍ය.

500, 486. **වදස්ස වජ්ජං.**

වදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **වජ්ජා**දෙසො හොති වා.

වජ්ජාමි, වජ්ජෙය්‍ය, වදාමි, වදෙය්‍ය.

501, 443. **ගමිස්ස සම්මං.**

ගමුඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **සම්මා**දෙසො හොති වා.

සම්මතු. සම්මාහි, සම්මාමි.

වාති කිමත්ථං? ගච්ඡතු, ගච්ඡාහි, ගච්ඡාමි.

502, 493. **යම්හි දා ධා මා ඨා හා පා මහමථාදීනමී.**

යම්හි පච්චයෙ පරෙ **දා ධා මා ඨා හා පා මහ මථ** ඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො **ඊ**කාරමාපජ්ජතෙ.

දීයති, ධීයති, මීයති, ඨීයති, හීයති, පීයති, මහීයති, මථීයති.

503, 485. **යජස්සාදිස්සි.**

යජඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස **ඉ**කාරාදෙසො හොති **ය**පච්චයෙ පරෙ.

ඉජ්ජතෙ මයා බුද්ධො.

504, 470. **සබ්බතො උං ඉංසු.**

සබ්බෙහි ධාතූහි උංවිභත්තිස්ස ඉංසුආදෙසො හොති.

උපසඞ්කමිංසු, නිසීදිංසු.

505, 482. **ජර මරානං ජීර ජීය්‍ය මිය්‍යා වා.**

ජර මර ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **ජීර ජීය්‍ය මිය්‍යා**දෙසා හොන්ති වා.

ජීරති, ජීරන්ති, ජීය්‍යති, ජීය්‍යන්ති, මිය්‍යති, මිය්‍යන්ති, මරති, මරන්ති.

506, 496. **සබ්බත්ථා' සස්සාදිලොපො ච.**

සබ්බත්ථ විභත්තිපච්චයෙසු **අස**ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ආදිස්ස ලොපො හොති වා.

සියා, සන්ති, සන්තෙ, සමානො.

වාති කිමත්ථං? අසි.

507, 501. **අසබ්බධාතුකෙ භූ.**

අසස්සෙව ධාතුස්ස **භූ**හොති වා අසබ්බධාතුකෙ.

භවිස්සති. භවිස්සන්ති.

වාති කිමත්ථං? ආසුං.

508, 515. **එයාස්ස ඤාතො ඉයා ඤා.**

එයාස්ස විභත්තිස්ස **ඤා**ඉච්චෙතාය ධාතුයා පරස්ස **ඉයා ඤා**ආදෙසා හොන්ති වා.

ජානියා, ජඤ්ඤා.

වාති කිමත්ථං? ජානෙයා.

509, 516. **නාස්ස ලොපො යකාරත්තං.**

ඤාඉච්චෙතාය ධාතුයා පරස්ස **නා**පච්චයස්ස ලොපො හොති වා, **ය**කාරත්තඤ්ච.

ජඤ්ඤා, නායති.

වාති කිමත්ථං? ජානාති.

510, 487. **ලොපඤ්චෙත්තමකාරො.**

අකාරපච්චයො ලොපමාපජ්ජතෙ, එත්තඤ්ච හොති වා.

වජ්ජෙමි, වදෙමි, වජ්ජාමි, වදාමි.

511, 521. **උත්තමොකාරො.**

ඔකාරපච්චයො උත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කුරුතෙ, කරොති.

ඔකාරොති කිමත්ථං? හොති.

512, 522. **කරස්සාකාරො ච.**

කරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **අකාරො උ**ත්තමාපජ්ජතෙ වා.

කුරුතෙ, තරොති, තුබ්බන්ති, කයිරති.

කරස්සෙති කිමත්ථං? සරති, මරති.

513, 435. **ඔ අව සරෙ.**

ඔකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ **අවා**දෙසො හොති.

චවති. භවති.

ඔති කිමත්ථං? ජයති.

514, 491. **එ අය.**

එකාරස්ස ධාත්වන්තස්ස සරෙ පරෙ **අයා**දෙසො හොති.

නයති, ජයති.

515, 541. **තෙ ආවායා කාරිතෙ.**

තෙ ඔ එඉච්චෙතෙ **ආව ආයා**දෙසෙ පාපුණන්ති කාරිතෙ.

ලාවෙති, නායෙති.

යොගවිභාගෙන අඤ්ඤස්මිම්පි **එ**කාරස්ස **ආයා**දෙසො හොති. ගායති, ගායන්ති.

516, 466. **ඉකාරාගමො අසබ්බධාතුකම්හි.**

සබ්බස්මිං අසබ්බධාතුකම්හි **ඉ**කාරාගමො හොති.

ගමිස්සති, කරිස්සති, ලභිස්සති, පචිස්සති.

අසබ්බධාතුකම්හීති කිමත්ථං? ගච්ඡති, කරොති, ලභති, පචති.

517, 488. **ක්වචි ධාතුවිභත්තිපච්චයානං දීඝ විපරීතාදෙසලොපාගමා ච.**

ඉධ ආඛ්‍යාතෙ අනිද්දිට්ඨෙසු සාධනෙසු ක්වචි ධාතුවිභත්තිපච්චයානං දීඝවිපරීතාදෙසලොපාගමඉච්චෙතානි කාරියානි ජිනවචනානුරූපානි කාතබ්බානි.

ජායති, කරෙය්‍ය, ජානියා, සියා, කරෙ, ගච්ඡෙ, ජඤ්ඤා, වක්ඛෙථ, දක්ඛෙථ, දිච්ඡති, අගච්ඡී, අගච්ඡුං, අහොසි, අහෙසුං ඉච්චෙවමාදීනි අඤ්ඤානිපි සාධනානි යොජෙතබ්බානි.

518, 446. **අත්තනොපදානි පරස්සපදත්තං**.

අත්තනොපදානි ක්වචි පරස්සපදත්තමාපජ්ජන්තෙ.

වුච්චති, ලබ්භති, පච්චති.

ක්වචීති කිමත්ථං? කරීයතෙ, ලබ්භතෙ, පච්චතෙ.

519, 457. **අකාරාගමො හිය්‍යත්තනීඅජ්ජතනීකාලාතිපත්තීසු**.

ක්වචි අකාරාගමො හොති **හිය්‍යත්තනී අජ්ජතනීකාලාතිපත්ති**ඉච්චෙතාසු විභත්තීසු.

අගමා, අගමී, අගමිස්සා.

ක්වචීති කිමත්ථං? ගමා, ගමී, ගමිස්සා.

520, 502. **බ්‍රූතො ඊ තිම්හි**.

බ්‍රූඉච්චෙතාය ධාතුයා **ඊ**කාරාගමො හොති **ති**ම්හි විභත්තිම්හි.

බ්‍රවීති.

521, 425. **ධාතුස්සන්තො ලොපො’නෙකසරස්ස**.

ධාතුස්ස අන්තො ක්වචි ලොපො හොති අනෙකසරස්ස.

ගච්ඡති, සරති, මරති.

අනෙකසරස්සෙති කිමත්ථං? පාති, යාති, වාති.

ක්වචීති කිමත්ථං? මහීයති, මථීයති.

522, 476. **ඉසුයමූනමන්තො ච්ඡො වා.**

ඉසු යමු ඉච්චෙතෙසං ධාතූනං අන්තො **ච්ඡො** හොති වා. ඉච්ඡති, නියච්ඡති.

වාති කිමත්ථං? එසති, නියමති.

523, 526. **කාරිතානං ණො ලොපං.**

කාරිතඉච්චෙතෙසං පච්චයානං **ණො** ලොපමාපජ්ජතෙ.

කාරෙති, කාරයති, කාරාපෙති, කාරාපයති.

සාසනත්ථං සමුද්දිට්ඨං, මයාඛ්‍යාතං සමාසතො;
සකං බුද්ධිවිසෙසෙන, චින්තයන්තු විචක්ඛණා.

ඉති ආඛ්‍යාතකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

ආඛ්‍යාතකප්පො නිට්ඨිතො.

7. කිබ්බිධානකප්ප

පඨමකණ්ඩ

(ක)

බුද්ධං ඤාණසමුද්දං, සබ්බඤ්ඤුං ලොකහෙතු'බ්භණමතිං;
වන්දිත්වා පුබ්බමහං, වක්ඛාමි සසාධනං හි කිතකප්පං.

(ඛ)

සාධනමූලං හි පයොගං,
ආහු පයොගමූලමත්ථඤ්ච;
අත්ථෙසු විසාරදමතයො,
සාසනස්සුධරා ජිනස්ස මතා.

(ග)

අන්ධො දෙසකවිකලො,
ඝතමධුතෙලානි භාජනෙන විනා;
නට්ඨො නට්ඨානි යථා,
පයොගවිකලො තථා අත්ථො.

(ඝ)

තස්මා සංරක්ඛණත්ථං, මුනිවචනත්ථස්ස දුල්ලභස්සාහං;
වක්ඛාමි සිස්සකහිතං, කිතකප්පං සාධනෙන යුතං.

524, 561. **ධාතුයා කම්මාදිම්හි ණො.**

ධාතුයා කම්මාදිම්හි **ණ**පච්චයො හොති.

කම්මං කරොතීති කම්මකාරො, එවං කුම්භකාරො, මාලාකාරො, කට්ඨකාරො, රථකාරො, රජතකාරො, සුවණ්ණකාරො, පත්තග්ගාහො, තන්තවායො, ධඤ්ඤමායො, ධම්මකාමො, ධම්මචාරො.

525, 565. **සඤ්ඤායමනු.**

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං ධාතුයා කම්මාදිම්හි අකාරපච්චයො හොති, නාමම්හි ච **නු**කාරාගමො හොති.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො, රාජා. වෙස්සං තරතීති වෙස්සන්තරො, රාජා. තණ්හං කරොතීති තණ්හඞ්කරො, භගවා. මෙධං කරොතීති මෙධඞ්කරො, භගවා. සරණං කරොතීති සරණඞ්කරො, භගවා. දීපං කරොතීති දීපඞ්කරො, භගවා.

526, 567. **පුරෙ දදා ච ඉං.**

පුරසද්දෙ ආදිම්හි **දද**ඉච්චෙතාය ධාතුයා **අ**කාරපච්චයො හොති, **පුර**සද්දස්ස අකාරස්ස ච ඉං හොති.

පුරෙ දානං අදාසීති පුරින්දදො දෙවරාජා.

527, 568. **සබ්බතො ණ්වු ත්වාවී වා.**

සබ්බතො ධාතුතො කම්මාදිම්හි වා අකම්මාදිම්හි වා අකාර **ණ්වු තු ආවී**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

තං කරොතීති තක්කරො, හිතං කරොතීති හිතකරො, විනෙති එත්ථ, එතෙනාති වා විනයො නිස්සාය නං වසතීති නිස්සයො.

ණ්වුම්හි – රථං කරොතීති රථකාරකො, අන්නං, දදාතීති අන්නදායකො, විනෙති සත්තෙති විනායකො, කරොතීති කාරකො, දදාතීති දායකො, නෙතීති නායකො.

තුම්හි – තං කරොතීති තක්කත්තා, තස්ස කත්තාති වා තක්කත්තා. භොජනං දදාතීති භොජනදාතා, භොජනස්ස දාතාති වා භොජනදාතා. කරොතීති කත්තා. සරතීති සරිතා.

ආවීම්හි – භයං පස්සතීති භයදස්සාවී ඉච්චෙවමාදි.

528, 577. **විස රුජ පදාදිතො ණ.**

විස රුජ පදඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ණ** පච්චයො හොති.

පවිසතීති පවෙසො, රුජතීති රොගො, උප්පජ්ජතීති උප්පාදො, ඵුසතීති ඵස්සො, උචතීති ඔකො, භවතීති භාවො, අයතීති ආයො, සම්මා බුජ්ඣතීති සම්බොධො, විහරතීති විහාරො.

529, 580. **භාවෙ ච.**

භාවත්ථාභිධෙය්‍යො සබ්බධාතූහි **ණ**පච්චයො හොති.

පච්චතෙ, පචනං වා පාතො, චජතෙ, චජනං වා චාගො, එවං යාගො, යොගො, භාගො, පරිදාහො.

530, 584. **ක්වි ච.**

සබ්බධාතූහි **ක්වි**පච්චයො හොති.

සම්භවතීති සම්භූ, විසෙසෙන භවතීති විභූ, භුජෙන ගච්ඡතීති භුජගො, සං අත්තානං ඛනති, සං සට්ඨු ඛනතීති වා සඞ්ඛො.

531, 589. **ධරාදීහි රම්මො.**

ධරඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **රම්ම**පච්චයො හොති.

ධරති තෙනාති ධම්මො, කරීයතෙ තන්ති කම්මං.

532, 590. **තස්සීලාදීසු ණීත්වාවී ච.**

සබ්බෙහි ධාතූහි **තස්සීලාදීස්වත්ථෙසු ණී තු ආවී** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

පියං පසංසිතුං සීලං යස්ස රඤ්ඤො, සො හොති රාජා පියපසංසී, බ්‍රහ්මං චරිතුං සීලං යස්ස පුග්ගලස්ස සො හොති පුග්ගලො බ්‍රහ්මචාරී, පසය්හ පවත්තිතුං සීලං යස්ස රඤ්ඤො, සො හොති රාජා පසය්හපවත්ථා, භයං පස්සිතුං සීලං යස්ස සමණස්ස, සො හොති සමණො භයදස්සාවී ඉච්චෙවමාදි.

533, 591. **සද්ද කු ධ චල මණ්ඩත්ථරුධාදීහියු.**

සද්ද කුධ චල මණ්ඩත්ථෙහි ච **රුචාදීහි** ච ධාතූහි **යු**පච්චයො හොති **තස්සීලාදීස්වත්ථෙසු**.

සොසනසීලො සොසනො, භාසනසීලො භාසනො. එවං විග්ගහො කාතබ්බො. කොධනො, දොසනො, චලනො, කම්පනො, ඵන්දනො, මණ්ඩනො, විභූසනො, රොචනො, ජොතනො, වඩ්ඪනො.

534, 562. **පාරාදිගමිම්හා රූ.**

ගමුඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා **පාරසද්දාදිම්හා** **රූපච්චයො** හොති **තස්සීලාදීස්වත්ථෙසු**.

භවස්ස පාරං භවපාරං, භවපාරං ගන්තුං සීලං යස්ස පුරිසස්ස, සො හොති පුරිසො භවපාරගූ.

තස්සීලාදීස්වීති කිමත්ථං? පාරඞ්ගතො.

පාරාදිගම්මිහාති කිමත්ථං? අනුගාමී.

535, 593. **භික්ඛාදිතො ච.**

භික්ඛඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි රූපච්චයො හොති **තස්සීලාදීස්වත්ථෙසු**.

භික්ඛනසීලො යාචනසීලො භික්ඛු, විජානනසීලො විඤ්ඤූ.

536, 594. **හනත්‍යාදීනං ණුකො.**

හනත්‍යාදීනං ධාතූනං අන්තෙ **ණුකපච්චයො** හොති **තස්සීලාදීස්වත්ථෙසු**.

ආහනනසීලො ආඝාතුකො, කරණසීලො කාරුකො.

537, 566. **නු නිග්ගහිතං පදන්තෙ.**

පදන්තෙ **නු**කාරාගමො නිග්ගහිතමාපජ්ජතෙ.

අරිං දමෙතීති අරින්දමො, රාජා. වෙස්සං තරතීති වෙස්සන්තරො, රාජා. පභං කරොතීති පභඞ්කරො, භගවා.

538, 595. **සංහනාඤ්ඤාය වා රො ඝො.**

සංපුබ්බාය **හනඉච්චෙතාය** ධාතුයා, අඤ්ඤාය වා ධාතුයා **රපච්චයො**, **හනස්ස ච ඝො** හොති.

සමග්ගං කම්මං සමුපගච්ඡතීති සඞ්ඝො, සමන්තතො නගරස්ස මාහිරෙ ඛඤ්ඤතීති පරිඛා, අන්තං කරොතීති අන්තකො.

සංඉති කිමත්ථං? උපහනනං උපඝාතො.

539, 558. **රම්හි රන්තො රාදිනො.**

රම්හි පච්චයෙ පරෙ සබ්බො ධාත්වන්තො රකාරාදි ලොපො හොති.

අන්තකො, පාරගූ, සත්ථා, දිට්ඨයො ඉච්චෙවමාදි.

540, 545. **භාවකම්මෙසු තබ්බානීයා.**

භාවකම්මඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු **තබ්බ අනීය**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සබ්බධාතූහි.

භවිතබ්බං, භවනීයං, ආසිතබ්බං, ආසනීයං, පජ්ජිතබ්බං, පජ්ජනීයං, කත්තබ්බං, කරණීයං, ගන්තබ්බං, ගමනීයං.

541, 552. **ණ්‍යො ච.**

භාවකම්මෙසු සබ්බධාතූහි ණ්‍යපච්චයො හොති.

කත්තබ්බං කාරියං, ජෙතබ්බං ජෙය්‍යං, නෙතබ්බං නෙය්‍යං, ඉච්චෙවමාදි.

චග්ගහණෙන තෙය්‍යපච්චයො හොති. ඤාතබ්බං ඤාතෙය්‍යං, දට්ඨෙය්‍යං, පත්තෙය්‍යං ඉච්චෙවමාදි.

542, 557. **කරම්හා රිච්ච.**

කරඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා **රිච්ච**පච්චයො හොති **භාවකම්මෙසු**.

කත්තබ්බං කිච්චං.

543, 555. **භූතො'බ්බ.**

භූඉච්චෙතාය ධාතුයා **ණ්‍ය**පච්චයස්ස **ඌ**කාරෙන සහ **අබ්බා**දෙසො හොති **භාවකම්මෙසු**.

භවිතබ්බො භබ්බො, භවිතබ්බං භබ්බං.

544, 556. **වද මද ගමු යුජ ගරහාකාරාදීහි ජ්ජ ම්ම ග්ග ය්හෙය්‍යා ගාරො වා.**

වද මද ගමු යුජ ගරහාකාරන්තඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ණ්‍ය**පච්චයස්ස යථාසඞ්ඛ්‍යං **ජ්ජ ම්ම ග්ග ය්හ එය්‍යා**දෙසා හොන්ති වා ධාත්වන්තෙන සහ, **ගරස්සං** ච **ගාරො** හොති භාවකම්මෙසු.

වත්තබ්බං වජ්ජං, මදනීයං මජ්ජං, ගමනීයං ගම්මං, යොජනීයං යොග්ගං, ගරහිතබ්බං ගාරය්හං, දාතබ්බං දෙය්‍යං, පාතබ්බං පෙය්‍යං, හාතබ්බං හෙය්‍යං, මාතබ්බං මෙය්‍යං, ඤාතබ්බං ඤෙය්‍යං, ඉච්චෙවමාදි.

545, 548. **තෙ කිච්චා.**

යෙ පච්චයා **තබ්බාදයො රිච්චන්තා,** තෙ **කිච්චසඤ්ඤාති** වෙදිතබ්බා.

කිච්චසඤ්ඤාය කිංපයොජනං? භාවකම්මෙසු කිච්චත්තඛත්ථා.

546, 562. **අඤ්ඤෙ කිත.**

අඤ්ඤෙ පච්චයා **කිත** එව සඤ්ඤා හොන්ති.

කිත සඤ්ඤාය කිංපයොජනං? කත්තරි කිත.

547, 596. **නන්දාදීහි යු.**

නන්දාදීහි ධාතූහි **යු**පච්චයො හොති **භාවකම්මෙසු.**

නන්දීයතෙ නන්දනං, නින්දිතබ්බං වා නන්දනං, ගහණීයං ගහණං, චරිතබ්බං චරණං, එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

548, 597. **කත්තුකරණපදෙසෙසු ච.**

කත්තුකරණපදෙසඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු ච **යු**පච්චයො හොති.

කත්තරි තාව – රජං හරතීති රජොහරණං තොයං.

කරණෙ තාව – කරොති තෙනාති කරණං.

පදෙසෙ තාව – තිට්ඨන්ති තස්මින්ති ඨානං. එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

549, 550. **රහාදිතො ණ.**

රකාරහකාරාද්‍යන්තෙහි ධාතූහි **අනාදෙසස්ස නස්ස ණො** හොති.

කරොති තෙනාති කරණං, පූරෙති තෙනාති පූරණං. ගහණීයං තෙනාති ගහණං. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඨමො කණ්ඩො.

550, 546. **ණාදයො තෙකාලිකා.**

ණාදයො පච්චයා **යු**පච්චයන්තා **තෙකාලිකා**ති වෙදිතබ්බා.

කුම්භං කරොති අකාසි කරිස්සතීති කුම්භකාරො, කරොති අකාසි කරිස්සති තෙනාති කරණං. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

551, 598. **සඤ්ඤායං දා ධාතො ඉ.**

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං **දා ධා**තො **ඉ**පච්චයො හොති.

පඨමං ආදීයතීති ආදි, උදකං දධාතීති උදධි, මහොදකානි දධාතීති මහොදධි, වාලානි දධාති තස්මින්ති වාලධි, සම්මා ධීයතීති සන්ධි.

552, 609. **ති කිත චාසිට්ඨෙ.**

සඤ්ඤායමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි තිපච්චයො හොති, **කිත** ච ආසිට්ඨෙ.

ජිනො ජනං බුජ්ඣතූති ජිනබුද්ධි, ධනං අස්ස භවතූති ධනභූති, භවතූති භූතො, භවතූති භාවො, ධම්මො ජනං දදාතූති ධම්මදින්නො, වඩ්ඪතූති වඩ්ඪමානො. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

553, 599. **ඉත්ථියමතියවො වා.**

ඉත්ථියමභිධෙය්‍යායං සබ්බධාතූහි **අ**කාර **ති යු** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

ජීරතීති ජරා, මඤ්ඤතීති මති, චෙතයතීති චෙතනා, වෙදයතීති වෙදනා. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

554, 601. **කරතො රිරිය.**

කරතො ඉත්ථියමනිත්ථියං වා අභිධෙය්‍යායං **රිරිය**පච්චයො හොති වා.

කත්තබ්බා කිරියා, කරණීයං කිරියං.

555, 612. **අතීතෙ තතවන්තුතාවී.**

අතීතෙ කාලෙ සබ්බධාතූහි **තතවන්තුතාවී**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

හුතො, හුතවා, හුතාවී. වුසිතො, වුසිතවා, වුසිතාවී. භුත්තො, භුත්තවා, භුත්තාවී.

556, 622. **භාවකම්මෙසු ත.**

භාවකම්මෙසු අතීතෙ කාලෙ **ත**පච්චයො හොති සබ්බධාතූහි.

භාවෙ තාව – තස්ස ගීතං, නච්චං, නට්ටං, හසිතං.

කම්මනි තාව – තෙන භාසිතං, දෙසිතං.

557, 606. **බුධගමාදිත්ථෙ කත්තරි.**

බුධගමුඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි තදත්ථෙ ගම්‍යමානෙ **ත**පච්චයො හොති කත්තරි සබ්බකාලෙ.

සබ්බෙ සඞ්ඛතාසඞ්ඛතෙ ධම්මෙ බුජ්ඣති අබුජ්ඣි බුජ්ඣිස්සතීති බුද්ධො, සරණඞ්ගතො, සමථඞ්ගතො, අමතඞ්ගතො, ජානාති අජානි ජානිස්සතීති ඤාතො, ඉච්චෙවමාදි.

558, 602. **ජිතො ඉන සබ්බත්ථ.**

ජිඉච්චෙතාය ධාතුයා **ඉන**පච්චයො හොති සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ ජිනාති අජිනි ජිනිස්සතීති ජිනො.

556, 603. **සුපතො ච.**

සුපඉච්චෙතාය ධාතුයා **ඉන**පච්චයො හොති කත්තරි, භාවෙ ච.

සුපතීති සුපිනං, සුපීයතෙ සුපිනං.

560, 604. **ඊසංදුසූහි ඛ.**

ඊසංදුසුසද්දාදීහි සබ්බධාතූහි **ඛ**පච්චයො හොති.

ඊසස්සයො, දුස්සයො, සුස්සයො භවතා, ඊසක්කරං, දුක්කරං, සුකරං, භවතා.

561, 636. **ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු තවෙ තුං වා.**

ඉච්ඡත්ථෙසු සමානකත්තුකෙසු සබ්බධාතූහි**තවෙතුං**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති සබ්බකාලෙ කත්තරි.

පුඤ්ඤානි කාතවෙ, සද්ධම්මං සොතු මිච්ඡති.

562, 638. **අරහසක්කාදීසු ච.**

අරහසක්කාදීසු ච අත්ථෙසු සබ්බධාතූහි **තුං**පච්චයො හොති.

කො තං නින්දිතුමරහති, සක්කා ජෙතුං ධනෙන වා. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

563, 639. **පත්තවචනෙ අලමත්ථෙසු ච.**

පත්තවචනෙ **අලමත්ථෙසු** සබ්බධාතූහි **තුං**පච්චයො හොති.

අලමෙව දානානි දාතුං, අලමෙව පුඤ්ඤානි කාතුං.

564, 640. **පුබ්බකාලෙ’ කකත්තුකානං තුන ත්වාන ත්වාවා.**

පුබ්බකාලෙ එකකත්තුකානං ධාතූනං **තුනත්වාන ත්වා**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති වා.

කාතුන කම්මං ගච්ඡති, අකාතුන පුඤ්ඤං කිලිස්සති, සත්වා සුත්වාන ධම්මං මොදන්ති, රිපුං ජිත්වාන වසති, ධම්මං සුත්වාන’ස්ස එතදහොසි, ඉතො සුත්වාන අමුත්‍ර කථයන්ති, සුත්වා ජානිස්සාම. එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

565, 646. **වත්තමානෙ මානන්තා.**

වත්තමානෙ කාලෙ සබ්බධාතූහි **මානඅන්ත**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

සරමානො රොදති. ගච්ඡන්තො ගණ්හාති.

566, 574. **සාසාදීහි රත්ථු.**

සාසඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **රත්ථු**පච්චයො හොති.

සාසතීති සත්ථා, සාසති හිංසතීති වා සත්ථා.

567, 575. **පාතිතොරිතු.**

පාඉච්චෙතාය ධාතුයා **රිතුපච්චයො** හොති.

පාති පුත්තන්ති පිතා.

568, 576. **මානාදීහි රාතු.**

මානඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **රාතුපච්චයො** හොති, **රිතු** පච්චයො ච.

ධම්මෙන පුත්තං මානෙතීති මාතා, පුබ්බෙ භාසතීති භාතා, මාතාපිතූහි ධාරීයතීති ධීතා.

569, 610. **ආගමා තුකො.**

ආඉච්චාදිම්හා ගමිතො තුකපච්චයො හොති.

ආගච්ඡතීති ආගන්තුකො, භික්ඛු.

570, 611. **භබ්බෙ ඉක.**

ගමුඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා **ඉකපච්චයො** හොති භබ්බෙ. ගමිස්සති ගන්තුං භබ්බොති ගමිකො, භික්ඛු.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ දුතියො කණ්ඩො.

තතියකණ්ඩ

571, 624. **පච්චයාදනිට්ඨා නිපාතනා සිජ්ඣන්ති,**

සඞ්ඛ්‍යානාමසමාසතද්ධිතාඛ්‍යාතකිතකප්පම්හි සප්පච්චයා යෙ සද්දා අනිට්ඨඞ්ගතා, තෙ සාධනෙන නිරක්ඛිත්වා සකෙහි සකෙහි නාමෙහි නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

සඞ්ඛ්‍යායං තාව – **එකස්ස එතා** හොති, **දසස්ස** ච **දකාරස්ස රකාරාදෙසො** හොති. එකො ච දස ච එකාරස.

ද්විස්ස බා හොති, **දසස්ස** ච **දකාරස්ස රකාරාදෙසො** හොති, ද්වෙ ච දස ච බාරස.

ද්විස්ස බා හොති, **දසස්ස** ච **වීසං** හොති. ද්වෙ ච වීසඤ්ච බාවීසං.

ඡස්ස සො හොති, **දසස්ස** ච **දකාරස්ස ළො** හොති, ඡ ච දස ච සොළස.

ඡආයතනම්හි **ඡස්ස සළො** හොති, සළායතනං. එවං සෙසා සඞ්ඛ්‍යා කාතබ්බා.

නාමිකෙ තාව-**ඉම සමාන අපරඉ**ච්චෙතෙහි ජ්ජජ්ජු පච්චයා හොන්ති, **ඉම සමාන**සද්දානඤ්ච **අකාරස**කාරාදෙසා හොන්ති. ඉමස්මිං කාලෙ අජ්ජ, අජ්ජු, සමානෙ කාලෙ සජ්ජ, සජ්ජු, අපරස්මිං කාලෙ අපරජ්ජ, අපරජ්ජු.

සමාසෙ තාව – භූමිගතො, අපායගතො, ඉස්සරකතං. සල්ලවිද්ධො, කඨිනදුස්සං, චොරභයං, ධඤ්ඤරාසි, සංසාරදුක්ඛං, පුබ්බාපරං.

තද්ධිතෙ තාව – වාසිට්ඨො, භාරද්වාජො, භග්ගවො, පණ්ඩවො, කාලෙය්‍යො.

ආඛ්‍යාතෙ තාව – ''අස භාවෙ''ති ධාතුතො වත්තමානෙසු එකවචනබහුවචනෙසු එකවචනස්ස **තිස්ස ස්සො** හොති අන්තෙන සහ, බහුවචනස්ස **අන්තිස්ස ස්සු** හොති අන්තෙන සහ. එවමස්ස වචනීයො, එවමස්සු වචනීයා.

ආණත්තියං **හිස්ස ස්සු** හොති වා, ගච්ඡස්සු, ගච්ඡාහි.

කිතකෙ තාව – **වද හන**ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ක**පච්චයො හොති, **වදස්ස** ච **වාදො** හොති, **හනස්ස** ච **ඝාතො** හොති. වාදකො, ඝාතකො.

නටධාතුතො **ත**පඤ්චයස්ස **ච්ච ට්ටා**දෙසා හොන්ති අන්තෙන සහ. නච්චං, නට්ටං. ඉච්චෙවමාදයො නිපාතනා සිජ්ඣන්ති.

572, 625. **සාස දිසතො තස්ස රිට්ඨො** ච.

සාස දිසඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ත**පච්චයස්ස **රිට්ඨා**දෙසො හොති ඨානෙ.

අනුසිට්ඨො සො මයා, දිට්ඨං මෙ රූපං.

වග්ගභඤ්ඤෙන කිච්චතකාරස්ස ච **තුං** පච්චයස්ස ච **රට්ඨරට්ඨුං**ආදෙසා හොන්ති. දස්සනීයං දට්ඨබ්බං. දට්ඨුං විහාරං ගච්ඡන්ති සමණානං.

573, 626. **සාදිසන්ත පුච්ඡ භන්ජ හන්සාදීහිට්ඨො.**

සකාරන්ත **පුච්ඡ** භන්ජ හන්ස ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ත**පච්චයස්ස සහාදිබ්‍යඤ්ජනෙන **ට්ඨා**දෙසො හොති ඨානෙ.

තුට්ඨො, අහිනා දට්ඨො නරො, මයා පුට්ඨො, හට්ඨො, පහට්ඨො, හට්ඨො, පහට්ඨො, යිට්ඨො. එවමඤ්ඤෙපි ධාතවො සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බා.

574, 613. **වසතො උට්ඨ.**

වසඉච්චෙතම්හා ධාතුම්හා **තකාරපච්චයස්ස** සහාදිබ්‍යඤ්ජනෙන **උට්ඨා**දෙසො හොති ඨානෙ.

වස්සංවුට්ඨො.

575, 614. **වස්ස වා වු.**

වසස්සෙව ධාතුස්ස **තපච්චයෙ** පරෙ **වකාරස්ස උ**කාරාදෙසො හොති වා.

වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, උට්ඨො. වුට්ඨො වා.

576, 607. **ධ ඪ භ හෙ හි ධ ඪා ච.**

ධ ඪ භ හඉච්චෙවමන්තෙහි ධාතූහි **තකාරපච්චයස්ස** යථාක්කමං **ධ ඪා**දෙසා හොන්ති.

යථා? බුද්ධො භගවා, වඩ්ඪො භික්ඛු, ලද්ධං මෙ පත්තචීවරං, අග්ගිනා දඩ්ඪං වනං.

577, 628. **භඤ්ජතො ග්ගො ච.**

භඤ්ජතො ධාතුම්හා **තකාරපච්චයස්ස ග්ගො** ආදෙසො හොති සහාදිබ්‍යඤ්ජනෙන.

භග්ගො.

578, 560. **භුජාදීනමන්තො නො ද්වි ච.**

භුජඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො නො හොති, **තපච්චයස්ස ච ද්වි**තාවො හොති.

භුත්තො, භුත්තාවී, චත්තො, සත්තො, රත්තො, යුත්තො, විවිත්තො.

579, 629. **වච වාවු.**

වචඉච්චෙතස්ස ධාත්වස්ස වකාරස්ස **උ**කාරාදෙසො හොති අන්තො **ච**කාරො නො හොති, **තප**ච්චයස්ස ච ද්වෙභාවො හොති වා.

වුත්තං භගවතා, උත්තං වා.

580, 630. **ගුපාදීනඤ්ච**.

ගුපඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති, **තප**ච්චයස්ස ච ද්වෙභාවො හොති.

සුගුත්තො, චත්තො, ලිත්තො, සන්තත්තො, උත්තො, විවිත්තො, සිත්තො. එවමඤ්ඤෙපි යොජෙතබ්බා.

581, 616. **තරාදීහි ඉණ්ණො**.

තරඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තප**ච්චයස්ස **ඉණ්ණ**ාදෙසො හොති, අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

තරතීති තිණ්ණො, උත්තරතීති උත්තිණ්ණො, සංපූරතීති සම්පුණ්ණො, තුරතීති තුණ්ණො, පරිජීරතීති පරිජිණ්ණො, ආකිරතීති ආකිණ්ණො.

582, 631. **භිදාදිතො ඉන්න අන්න ඊණා වා**.

භිදිඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තප**ච්චයස්ස **ඉන්න අන්න ඊණ**ාදෙසා හොන්ති වා, අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

භින්දිතබ්බොති භින්නො, ඡින්දීයතීති ඡින්නො, උච්ඡින්දීයිත්ථාති උච්ඡින්නො, දීයතීති දින්නො, නිසීදතීති නිසින්නො, සුට්ඨු ඡාදීයතීති සුඡන්නො, ඛිදතීති ඛින්නො, රොදතීති රුන්නො, ඛීණා ජාති.

වාති කිමත්ථං? භිජ්ජතීති භිත්ති.

583, 617. **සුස පච සකතො ක්ඛ ක්කා ච**.

සුස පච සකඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තප**ච්චයස්ස **ක්ඛක්කා**දෙසා හොන්ති, අන්තො ච බ්‍යඤ්ජනො නො හොති.

සුස්සතීති සුක්ඛං, කට්ඨං, පච්චතීති පක්කං, ඵලං. සකති සමත්ථෙති, පූජෙතීති වා සක්කො, සුජම්පති.

584, 618. **පක්කමාදීහි න්තො ච.**

පක්කමඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ත**පච්චයස්ස **න්තො**ආදෙසො හොති, අන්තො ච නො හොති.

පක්කමතීති පක්කන්තො, විබ්භමතීති විබ්භන්තො, සඞ්කන්තො, ඛන්තො, සන්තො, දන්තො, වන්තො.

චග්ගහණං කිමත්ථං? තෙහෙව ධාතූහි **ත**පච්චයස්සන්ති හොති. අන්තො ච නො හොති. කන්ති, ඛන්ති. එවං සබ්බත්ථ.

585, 619. **ජනාදීනමා තිම්හි ච.**

ජනඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස **ආ**ත්තං හොති **ත**පච්චයෙ පරෙ, **ති**ම්හි ච.

අජනීති ජාතො, ජනනං ජාති.

තිම්හීති කිමත්ථං? අඤ්ඤස්මිම්පි පච්චයෙ පරෙ **ආකාරනිවත්තනත්ථං**. ජනිත්වා, ජනිතා, ජනිතුං, ජනිතබ්බං ඉච්චෙවමාදි.

586, 600. **ගම ඛන හන රමාදීනමන්තො.**

ගම ඛන හන රමුඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තො බ්‍යඤ්ජනො නො හොති වා **ත**පච්චයෙ පරෙ **ති**ම්හි ච.

සුන්දරං නිබ්බානං ගච්ඡතීති සුගතො. සුන්දරං නිබ්බානං ගච්ඡතීති සුගති, ඛතං, ඛති. උපහතං, උපහති. රතො, රති, මතො, මති.

වාති කිමත්ථං? රමතො, රමති.

587, 632. **රකාරො ච.**

රකාරො ච ධාතූනමන්තභූතො නො හොති **ත**පච්චයෙ, පරෙ **ති**ම්හි ච.

පකාරෙන කරීයතීති පකතො, පඨමං කරීයතීති පකති, විසරීයතීති විසතො, විසති.

588, 620. **ඨාපානමි ඊ ච.**

ඨා පාඉච්චෙතෙසං ධාතූනං අන්තස්ස **ආකාරස්ස ඉ**කාර **ඊ**කාරාදෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **තපච්චයෙ** පරෙ, **තිම්හි** ච.

යත්‍ර ඨිතො, ඨිති, පීතො, පීති.

589, 621. **හන්තෙහි හො හස්ස ළො වා අදහනහානං.**

හකාරන්තෙහි ධාතූහි **තපච්චයස්ස හකාරාදෙසො** හොති, **හකාරස්ස** ධාත්වන්තස්ස **ළො** හොති වා **අදහනහානං.**

ආරුහිත්ථාති ආරුළ්හො. ගාළ්හො, බාළ්හො. මූළ්හො.

අදහනහානමිති කිමත්ථං? දය්හතීති දඩ්ඪො, සංසුට්ඨු නය්හතීති සන්නද්ධො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ තතියො කණ්ඩො.

චතුත්ථකණ්ඩ

590, 579. **ණම්හිරන්ජස්ස ජො භාවකරණෙසු.**

ණම්හි පච්චයෙ පරෙ රන්ජඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තභූතස්ස න්ජකාරස්ස **ජො**ආදෙසො හොති **භාවකරණෙසු.**

රඤ්ජනං රාගො, රන්ජන්ති එතෙනාති රාගො.

භාවකරණෙසූති කිමත්ථං? රන්ජතීති රඞ්ගො.

591, 544. **හනස්ස ඝාතො.**

හනඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **ඝාතා**දෙසො හොති **ණම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

උපහනතීති උපඝාතො, ගාවො හනතීති ගොඝාතකො.

592, 503. **වධො වා සබ්බත්ථ.**

හනඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **වධා**දෙසො හොති වා සබ්බත්ථ ඨානෙසු.

හනතීති වධො, වධකො, අවධි, අහනි වා.

593, 564. **ආකාරන්තානමායො.**

ආකාරන්තානං ධාතූනං අන්තස්ස **ආකාරස්ස ආයාදෙසො** හොති **ණම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

දදාතීති දායකො, දානං දාතුං සීලං යස්සාති දානදායී, මජ්ජං දාතුං සීලං යස්සාති මජ්ජදායී, නගරං යාතුං සීලං යස්සාති නගරයායී.

564, 582. **පුර සමුප පරීහි කරොතිස්ස ඛ ඛරා වා තපච්චයෙසුච.**

පුර සං උප පරිඉච්චෙතෙහි කරොතිස්ස ධාතුස්ස **ඛ ඛරා**දෙසා හොන්ති වා **තපච්චයෙ** පරෙ, **ණම්හි** ච.

පුරෙ කරීයතීති පුරක්ඛතො, සම්මා කරීයතීති සඞ්ඛතො, උපගන්ත්වා කරීයතීති උපක්ඛතො, පරිසමන්තතො කරොතීති පරික්ඛාරො, සංකරීයතීති සඞ්ඛාරො.

වාති කිමත්ථං? උපගන්ත්වා කරොතීති උපකාරො.

595, 637. **තවෙ තුනාදීසු කා.**

තවෙ තුනඉච්චෙවමාදීසු පච්චයෙසු කරොතිස්ස ධාතුස්ස **කා**ආදෙසො හොති වා.

කාතවෙ, කාතුං, කත්තුං වා, කාතුන, කත්තුන වා.

596, 551. **ගම ඛන හනාදීනං තුං තබ්බාදීසු න.**

ගම ඛන හනඉච්චෙවමාදීනං ධාතූනං අන්තස්ස **න**කාරො හොති වා **තුං තබ්බාදීසු** පච්චයෙසු.

ගන්තුං, ගමිතුං, ගන්තබ්බං, ගමිතබ්බං. ඛන්තුං. ඛනිතුං, ඛන්තබ්බං, ඛනිතබ්බං. හන්තුං, හනිතුං, හන්තබ්බං. හනිතබ්බං. මන්තුං, මනිතුං, මන්තබ්බං, මනිතබ්බං.

ආදිග්ගහණං කිමත්ථං? **තුනග්ගහණත්ථං**. ගන්තුන, ඛන්තුන, හන්තුන, මන්තුන.

597, 641. **සබ්බෙහි තුනාදීනං යො.**

සබ්බෙහි ධාතූහි **තුනාදීනං** පච්චයානං **යකාරාදෙසො** හොති වා.

අභිවන්දිය, අභිවන්දිත්වා, ඔහාය, ඔහිත්වා, උපනීය, උපනෙත්වා, පස්සිය, පස්සිත්වා, උද්දිස්ස, උද්දිසිත්වා, ආදාය, ආදියිත්වා.

598, 643. **චනන්තෙහි රච්චං**.

චකාරනකාරන්තෙහි ධාතූහි **තුනාදීනං** පච්චයානං **රච්චාදෙසො** හොති වා.

විවිච්ච, ආහච්ච, උහච්ච.

වාති කිමත්ථං? හන්ත්වා.

599, 644. **දිසා ස්වාන ස්වාන්තලොපො ච**.

දිසඉච්චෙතාය ධාතුයා **තුනාදීනං** පච්චයානං **ස්වානස්වාදෙසා** හොන්ති, අන්තලොපො ච.

දිස්වාන, දිස්වා.

600, 645. **ම හ ද භෙහි මම ය්හ ජ්ජ බ්භ ද්ධා ච**.

ම හ ද භ ඉච්චෙවමන්තෙහි ධාතූහි **තුනාදීනං** පච්චයානං **මම ය්හ ජ්ජ බ්භ ද්ධා** ආදෙසා හොන්ති වා අන්තලොපො ච.

ආගම්ම, ආගමිත්වා, ඔක්කම්ම. ඔක්කමිත්වා, පග්ගය්හ, පග්ගණ්හිත්වා, උප්පජ්ජ, උප්පජ්ජිත්වා, ආරබ්භ, ආරභිත්වා, ආරද්ධ, ආරභිත්වා.

601, 334. **තද්ධිතසමාසකිතකා නාමං වා’ තවෙ තුනාදීසු ච**.

තද්ධිතසමාසකිතකඉච්චෙවමන්තා සද්දානාමංව දට්ඨබ්බා **තවෙ තුන ත්වාන ත්වාදිපච්චයන්තෙ** වජ්ජෙත්වා.

වාසිට්ඨයො, පත්තධම්මො, කුම්භකාරො ඉච්චෙවමාදි.

602, 6. **දුම්හි ගරු**.

දුම්හි අක්ඛරෙ යො පුබ්බො අක්ඛරො, සො ගරුකොව දට්ඨබ්බො.

හිත්වා, ජිත්වා, දත්වා, හුත්වා.

603, 7. **දීඝො ච.**

දීඝො ච සරො ගරුකොව දට්ඨබ්බො.

ආහාරො, නදී, වධූ, තෙ ධම්මා, ඕපනයිකො.

604, 684. **අක්ඛරෙහි කාර.**

අක්ඛරත්ථෙහි අක්ඛරාභිධෙය්‍යෙහි **කාර**පච්චයො හොති පයොගෙ සති.

අ එව අකාරො, ආ එව ආකාරො, ය එව යකාරො.

605, 647. **යථාගමමිකාරො.**

යථාගමං සබ්බධාතූහි සබ්බපච්චයෙසු **ඉ**කාරාගමො හොති.

කාරියං, භවිතබ්බං, ජනිතබ්බං, විදිතබ්බං, කරිත්වා, ඉච්ඡිතං.

606, 642. **දධන්තතො යො ක්වචි.**

දකාරධකාරන්තාය ධාතුයා යථාගමං **ය**කාරාගමො හොති **ක්වචි තුනාදීසු** පච්චයෙසු.

බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා, ධම්මං බුජ්ඣිත්වා.

දධන්තතොති කිමත්ථං? ලභිත්වා.

ක්වචීති කිමත්ථං? උප්පාදෙත්වා.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ චතුත්ථො කණ්ඩො.

පඤ්චමකණ්ඩ

607, 578. **නිග්ගහිත සංයොගාදිනො.**

සංයොගාදිභූතො **න**කාරො නිග්ගහිතමාපජ්ජතෙ.

රඞ්ගො, භඞ්ගො, සඞ්ගො.

608, 623. **සබ්බත්ථ ගෙ ගී.**

ගෙඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස ගීආදෙසො හොති සබ්බත්ථ ඨානෙ.

ගීතං ගායති.

609, 484. **සදස්ස සීදත්තං.**

සදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **සීදා**දෙසො හොති සබ්බත්ථ ඨානෙ.

නිසින්නො, නිසීදති.

610, 627. **යජස්ස සරස්සි ට්ඨෙ.**

යජඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සරස්ස **ඉ**කාරාදෙසො හොති ට්ඨෙ පරෙ.

යිට්ඨො, යිට්ඨා.

ට්ඨෙති කිමත්ථං? යජනං.

611, 608. **හවතුත්ථානමන්තානං දො ධෙ.**

හවතුත්ථානං ධාත්වන්තානං **දො** ආදෙසො හොති **ධෙ** පරෙ.

සන්නද්ධො, කුද්ධො, යුද්ධො, සිද්ධො, ලද්ධො, ආරද්ධො.

612, 615. **ඪො ඪකාරෙ.**

හවතුත්ථානං ධාත්වන්තානං **ඪො** ආදෙසො හොති ඪකාරෙ පරෙ.

දය්හතීති දඪ්ඪො, වඩ්ඪතීති වුඩ්ඪො.

ඪකාරෙති කිමත්ථං? දාහො.

613, 583. **ගහස්ස සර ණෙ වා.**

ගහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස සබ්බස්ස **සරා**දෙසො හොති වා **ණ**පච්චයෙ පරෙ.

සරං, සරානි.

වාති කිමත්ථං? ගාහො.

614, 581. **දහස්ස දො ළං.**

දහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **දකාරො** ළත්තමාපජ්ජතෙ වා **ණපච්චයෙ** පරෙ.

පරිදහනං පරිළාහො.

වාති කිමත්ථං? පරිදාහො.

615, 586. **ධාත්වන්තස්ස ලොපො ක්විම්හි.**

ධාත්වන්තස්ස බ්‍යඤ්ජනස්ස ලොපො හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

භුජෙන ගච්ඡතීති, භුජගො. උරෙන ගච්ඡතීති උරගො, තුරගො, සඞ්ඛො.

616, 587. **විදන්තෙ ඌ.**

විදඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තෙ **ඌකාරාගමො** හොති ක්විම්හි පච්චයෙ පරෙ.

ලොකං විදති ජානාතීති ලොකවිදූ.

617, 633. **න ම ක රානමන්තානං නියුත්තතම්හි.**

නකාර මකාර කකාර රකාරානං ධාත්වන්තානං ලොපො න හොති **ඉකාරයුත්තෙ තපච්චයෙ** පරෙ.

හනිභූං, ගමිතො, රමිතො, සකිතො, සරිතො, කරිත්වා.

ඉයුත්තතම්හීති කිමත්ථං? ගතො, සතො.

618, 571. **න ක ගත්තං ච ජා ණ්වුම්හි.**

චකාර ජකාරා කකාර ගකාරත්තං නාපජ්ජන්තෙ **ණ්වුම්හි** පච්චයෙ පරෙ.

පචතීති පාචකො, යජතීති යාජකො.

619, 573. **කරස්ස ච තත්තං තුස්මිං.**

කරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස **රකාරස්ස තකාරත්තං** හොති **තුපච්චයෙ** පරෙ.

කරොතීති කත්තා, කරොන්තීති කත්තාරො.

620, 549. **තුං තුන තබ්බෙසු වා.**

කරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස අන්තස්ස රකාරස්ස තකාරත්තං හොති වා **තුං තුන තබ්බ**ඉච්චෙතෙසු පච්චයෙසු.

කත්තුං, කාතුං, කත්තුන. කාතුන, කත්තබ්බං, කාතබ්බං.

621, 553. **කාරිතං විය ණානුබන්ධො.**

ණකාරානුබන්ධො පච්චයො කාරිතං විය දට්ඨබ්බො වා.

දාහො, දෙහො, වාහො, බාහො, වාගො, වාරො, චාරො, පරික්ඛාරො, දායකො, නායකො, ලාවකො, භාවකො, කාරී, සාතී, දායී.

වාති කිමත්ථං? උපක්ඛරො.

622, 570. **අනකා යු ණ්වූනං.**

යුණ්වුඉච්චෙතෙසං පච්චයානං **අන අක**ඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති.

නන්දනං, කාරකො.

623, 554. **ක ගා ච ජානං.**

ච ජඉච්චෙතෙසං ධාත්වන්තානං **කකාරගකාරා**දෙසා හොන්ති **ණා**නුබන්ධෙ පච්චයෙ පරෙ.

පාකො, යොගො.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ පඤ්චමො කණ්ඩො.

කිතකප්පො නිට්ඨිතො.

8. උණාදිකප්ප

ඡට්ඨකණ්ඩ

624, 563. **කත්තරි කිත.**

කත්තුඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ කිත පච්චයා හොන්ති.

කාරු, කාරුකො, කාරකො, පාවකො, කත්තා, ජනිතා, පචිතා, නෙතා.

625, 605. **භාවකම්මෙසු කිච්චත්ත ඛත්ථා.**

භාවකම්මඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු **කිච්ච ත්ත ඛත්ථ**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

උපසම්පාදෙතබ්බං උපසම්පාදනීයං භවතා, සයිතබ්බං භවතා, කත්තබ්බං භවතා, භොත්තබ්බො ඔදනො භවතා, අසිතබ්බං භොජනං භවතා, අසිතං භවතා, සයිතං භවතා, පචිතං භවතා, අසිතං අසනං භවතා, සයිතං සයනං භවතා, පචිතො ඔදනො භවතා, කිඤ්චිස්සයො, ඊසස්සයො, දුස්සයො, සුස්සයො භවතා.

626, 634. **කම්මනි දුතියාය ත්තො.**

කම්මනි ඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ දුතියායං විභත්තියං කත්තරි **ත්ත**පච්චයො හොති.

දානං දින්නො දෙවදත්තො, සීලං රක්ඛිතො දෙවදත්තො, භත්තං භුත්තො දෙවදත්තො, ගරුං උපාසිතො දෙවදත්තො.

627, 652. **ඛ්‍යාදීහි මාන ම ච තො වා.**

ඛි භී සු රු හු වා ධූ හි ලූ පී අදඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **මන** පච්චයො හොති, **මස්ස ච තො** හොති වා.

ඛීයන්ති උපද්දවා එත්ථාති ඛෙමො, භායිතබ්බොති භෙමො, භායන්ති එතස්මාති වා හෙමො, රංසියො අභිස්සවෙතීති සොමො, රවති ගච්ඡතීති රොමො, හුවති ජුහ්වති එතෙනාති හොමො, පටිලොමවසෙන වාති ගච්ඡතීති වාමො, ලාමකවසෙන වාති ගච්ඡති පවත්තතීති වා වාමො, ධුනාති කම්පතීති ධූමො, සෙට්ඨභාවෙන හිනොති පවත්තති චිත්තං එතස්මින්ති හෙමො, ලුනිතබ්බොති ලොමො, මංසචම්මානි ලුනාති ඡින්දතීති වා ලොමො, පියනං

පෙමො, පියායිතබ්බොති වා පෙමො, සුඛදුක්ඛං අදති භක්ඛතීති අත්තා, ජාතිජරාමරණාදීහි අදීයතෙ භක්ඛීයතෙති වා අත්තා, ආතුමා.

628, 653. **සමාදීහි ථ මා.**

සමු දමු දර රහ දු හි සි භී දා යා සා ඨාභසඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ථ ම** පච්චයා හොන්ති.

සමෙතීති සමථො, දමතීති දමථො, දමනං වා දමථො, දමිතබ්බොති වා දමථො, දරතීති දරථො, ජිණ්ණභාවං රහිස්සති ගණ්හිස්සතීති රථො, දබ්බසම්භාරෙ රහති ගණ්හාතීති වා රථො, දවති ගච්ඡතීති දුමො, දවති වුද්ධි විරුළ්හි ගච්ඡති පවත්තතීති උද්ධං වා දුමො, පථවීපබ්බතාදීසු ගච්ඡති පතතීති හිමො, කම්මවාචාය බන්ධති එත්ථාති සීමා. බන්ධිතබ්බාති වා සීමා. භායන්ති එතස්මාති භීමො, සත්තෙ අවඛණ්ඩෙන්ති නිවාරෙන්ති එතෙනාති දාමො, මූසිකාදීහි ඛාදීයති අවඛණ්ඩීයතීති වා දාමො, යාති ගච්ඡතීති යාමො, පරෙසං චිත්තං ගණ්හිතුං සමත්ථෙතීති සාමො, තිට්ඨන්ති එතෙනාති ථාමො, භසති භස්මීකරීයතීති භස්මා.

629, 569. **ගහස්සු'පධස්සෙ වා.**

ගහඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උපධස්ස **අ**කාරස්ස **එ**ත්ත හොති වා.

දබ්බසම්භාර ගණ්හාතීති ගෙහං, ගහං.

630, 654. **මසුස්ස සුස්ස ච්ඡර ච්ඡෙරා.**

මසුඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස **සුස්ස ච්ඡරච්ඡෙරා**දෙසා හොන්ති.

මච්ඡරතීති මච්ඡරො, එවං මච්ඡෙරො.

631, 655. **ආපුබ්බචරස්ස ච.**

ආපුබ්බස්ස චරඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **ච්ඡරියච්ඡරච්ඡෙරා** දෙසා හොන්ති, **ආපුබ්බස්ස** ච රස්සො හොති.

ආභුසො චරිතබ්බන්ති අච්ඡරියං. එවං අච්ඡරං, අච්ඡෙරං.

වග්ගහණෙන මසුස්ස සුස්සාපි ච්ඡරියාදෙසො හොති, මච්ඡරියං.

632, 656. **අල කල සලෙහි ලයා.**

අල කල සලඉච්චෙතෙහි ධාතූහි **ල** යපච්චයා හොන්ති.

අලති සමත්ථෙතීති අල්ලං, කලිතබ්බං සඞ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කල්ලං, සලති ගච්ඡති පවිසතීති සල්ලං. එවං අල්‍යං, කල්‍යං, සල්‍යං.

633, 657. **යාණ ලාණා.**

තෙහි **කල සල**ඉච්චෙතෙහි ධාතූහි **යාණ ලාණ**පච්චයා හොන්ති.

කලිතබ්බං සඞ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කල්‍යාණං, ගණතො පටික්කමිත්වා සලන්ති එත්ථාති පටිසල්‍යාණං. එවං සල්ලාණො, පටිසල්ලාණො.

634, 658. **මථිස්ස ථස්ස ලො ච.**

මථඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස **ථස්ස ල**ාදෙසොහොති. අඤ්ඤමඤ්ඤං මථති විලොළතීති මල්ලො, මල්ලං.

චග්ගහණෙන ලතො **කො** ච ආගමො හොති. මල්ලකො, මල්ලකං.

635, 559. **පෙසාතිසග්ගපත්තකාලෙසුකිච්චා.**

පෙස අතිසග්ග පත්තකාලඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු කිච්චපච්චයා හොන්ති.

කත්තබ්බං කම්මං භවතා, කරණීයං කිච්චං භවතා, භොත්තබ්බං භොජනං භවතා, භොජනීයං භොජනං භවතා, අජ්ඣායිතබ්බං අජ්ඣෙය්‍යං භවතා, අජ්ඣායනීයං අජ්ඣෙය්‍යං භවතා.

636, 659. **අවස්සකා'ධමිණෙසු ණී ච.**

අවස්සක අධමිණඉච්චෙතෙස්වත්ථෙසු **ණී**පච්චයො හොති, කිච්චා ච.

අවස්සකෙ තාව – කාරීසි මෙ කම්මං අවස්සං හාරීසි මෙ භාරං අවස්සං.

අධමිණෙ – දායීසි මෙ සතං ඉණං, ධාරීසි මෙ සහස්සං ඉණං.

කිච්චා ච – දාතබ්බං මෙ භවතා සතං ඉණං. ධාරයිතබ්බං මෙ භවතා සහස්සං ඉණං, කත්තබ්බං මෙ භවතා ගෙහං, කරණීයං මෙ භවතා කිච්චං, කාරියං මෙ භවතා සයනං.

637, 0. **අරහසක්කාදීහි තුං.**

අරහ සක්ක හබ්බඉච්චෙවමාදීහි පයොගෙ සති සබ්බධාතූහි **තුං**පච්චයො හොති.

අරහා භවං වත්තුං, අරහා භවං කත්තුං, සක්කා භවං හන්තුං, සත්තා භවං ජනෙතුං, ජනිතුං, භවිතුං, සක්කා භවං දාතුං, සක්කා භවං ගන්තුං, තබ්බො භවං ජනෙතුං ඉච්චෙවමාදි.

638, 660. **වජාදීහිපබ්බජ්ජාදයො නිප්පජ්ජන්තෙ**.

වජඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, උපසග්ගපච්චයාදීහි ච පබ්බජ්ජාදයො සද්දා නිප්පජ්ජන්තෙ.

පඨමමෙව වජිතබ්බාති පබ්බජ්ජා, ඉඤ්ජනං එජ්ජා, සමජ්ජනං සමජ්ජා, නිසීදනං නිසජ්ජා, විජානනං විජ්ජා විසජ්ජනං විසජ්ජා, පදනං පජ්ජා, හනනං වජ්ඣා, එසනං ඉච්ඡා, අතිඑසනං අතිච්ඡා, සදනං සජ්ජා, සයන්ති එත්ථාති සෙය්‍යා, සම්මා චිත්තං නිධෙති එතායාති සද්ධා, චරිතබ්බා චරියා, කරණං කිරියා, රුජනං රුච්ඡා, පදනං පච්ඡා, රිඤ්චනං රිච්ඡා, තිකිච්ඡනං තිතිච්ඡා, සංකොචනං සංකුච්ඡා, මදනං මච්ඡා, ලහනං ලච්ඡා, රදිහබ්බාති රච්ඡා, රදනං විලෙඛනං වාරච්ඡා, අධො භාගෙන ගච්ඡතීති තිරච්ඡා, තිරච්ඡානො, අජනං අච්ඡා, තිතික්ඛතීති තිතික්ඛා, සහ ආගමනං සාගච්ඡා, දුට්ඨු හක්ඛනං දොහච්ඡා, දුට්ඨු රොසනං දුරුච්ඡා, පුච්ඡනං පුච්ඡා, මුහනං මුච්ඡා, වසනං වච්ඡා, කචනං කච්ඡා, සහ කථනං සාකච්ඡා, තුදනං තුච්ඡා, විසනං විච්ඡා, පිසනං පිච්ඡිල්ලා, සුඛදුක්ඛං මුදති භක්ඛතීති මච්ඡො, සත්තානං පාණං මුසෙති චජෙතීති මච්චු, සතනං සච්චං, උද්ධං ධුනාති කම්පතීති උද්ධච්චං, නටනං නච්චං, නිතනං නිච්චං, තථනං තච්ඡං ඉච්චෙවමාදි.

639, 585. **ක්විලොපො ච**.

ක්විලොපො හොති, පුන ච නිප්පජ්ජන්තෙ.

විවිධෙහි සීලාදිගුණෙහි භවතීති විභූ, විසෙසෙන වා භවතීති විභූ, සයං අත්තනා භවතීති සයම්භූ, අභිවිත්වා භවතීති අභිභූ, සං සුට්ඨු ධුනාති කම්පතීති සන්ධූ, විසෙසෙන භාති දිබ්බතීති විභා, නිස්සෙසෙන භාති දිබ්බතීති නිභා, පකාරෙන භාති දිබ්බතීති පභා, සහ භාසන්ති එත්ථාති සභා, ආභුසො භාති දිබ්බතීති ආභා, භුජෙන කුටිලෙන ගච්ඡතීති භුජගො, තුරිතතුරිතො ගච්ඡතීති තුරගො, සං සුට්ඨු පථවිං ඛනතීති සඞ්ඛො, විසෙසෙන යමති උපරමතීති වියො, සුට්ඨු මනති ජානාතීති සුමො, පරි සමන්තතො තනොති විත්ථාරෙතීති පරිතො ඉච්චෙවමාදි.

640, 0. **සචජානං කගා ණානුබන්ධෙ.**

සච ජානං ධාතූනමන්තානං **චජානං කගා**දෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං **ණා**නුබන්ධෙ පච්චයෙ පරෙ.

ඔකො, පාකො, සෙකො, සොකො, විවෙකො, චාගො, යොගො, භොගො, රොගො, රාගො, භාගො, භඞ්ගො, රඞ්ගො, සඞ්ගො.

641, 572. **නුදාදීහි යුණ්වූනමනානනාකානනකා සකාරිතෙහි ච.**

නුද සූද ජන සු ලූ හු පූ භූ ඤා අ ස සමුඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, **එන්ද චිති ආණ** ඉච්චෙවමාදීහි සකාරිතෙහි ච **යුණ්වූනං** පච්චයානං **අන ආනන අක ආනනකා**දෙසා හොන්ති යථාසඞ්ඛ්‍යං කත්තරි, භාවකරණෙසු ච.

කත්තරි තාව – පනුදතීති පනූදනො. එවං සූදනො, ජනනො, සවණො, ලවනො, හවනො, පවනො, භවනො, ඤාණො, අසනො, සමණො.

භාවෙ ච – පනුදතෙ පනූදනං. එවං සූදනං, ජනනං, සවණං, ලවනං, හවනං, පවනං, භවනං, ඤාණං, අසනං, සමණං, සඤ්ජානනං, කූයතෙ කානනං.

කාරිතෙ ච – එන්දාපීයතෙ එන්දාපනං, චෙතාපීයතෙ චෙතාපනං, ආණාපීයතෙ ආණාපනං.

කරණෙ – නුදන්ති අනෙනාති නූදනං, එවං සූදනං, ජනනං, සවණං, ලවණං, හවනං, පවනං, භගනං, ඤාණං, අසනං, සවණං.

පුන **කත්තරි** – නුදතීති නූදකො, සූදතීති සූදධකා, ජනෙතීති ජනකො, සුණොතීති සාවකො, ලුනාතීති ලාවකො, ජුහොතීති හාවකො, පුනාතීති පාවකො, භවතීති භාවකො, ජානාතීති ජානකො, අසතීති අසකො, උපාසතීති උපාසකො, සමෙතීති සමකො.

කාරිතෙ තු – එන්දාපයතීති එන්දාපයකො. එවං ආණාපයකො, චෙතාපයකො, සඤ්ජානනකො.

642, 588. **ඉ ය ත ම කි එ සාන’මන්තස්සරො දීඝං ක්වචි දු ස ස්ස ගුණං දො රං සක්ඛී ච.**

ඉය ත ම කි එ සඉච්චෙතෙසං සබ්බනාමානමන්තො සරො දීඝමාපජ්ජතෙ, **ක්වචි දුස**ඉච්චෙතස්ස ධාතුස්ස උකාරො ගුණමාපජ්ජතෙ, දකාරො

රකාරමාපජ්ජතෙ, ධාත්වන්තස්ස **සස්ස** ච **ස ක්ඛ** ඊඉච්චෙතෙ ආදෙසා හොන්ති යථාසම්භවං. එතෙ සද්දා සකෙන සකෙන නාමෙන යථානුපරොධෙන බුද්ධසාසනෙ පච්ඡා පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

ඉමමිව නං පස්සතීති ඊදිසො, යමිව නං පස්සතීති යාදිසො, තමිව නං පස්සතීති තාදිසො, මමිව නං පස්සතීති මාදිසො, කිමිව නං පස්සතීති කීදිසො, එතමිව නං පස්සතීති එදිසො, සමානමිව නං පස්සතීති සාදිසො. ඉමමිව නං පස්සතීති ඊරිසො, යමිව නං පස්සතීති යාරිසො, තමිව නං පස්සතීති තාරිසො, මමිව නං පස්සතීති මාරිසො, කිමිව නං පස්සතීති කීරිසො, එතමිව නං පස්සතීති එරිසො, සමානමිව නං පස්සතීති සාරිසො. ඉමමිව නං පස්සතීති ඊදික්ඛො, යමිව නං පස්සතීති යාදික්ඛො, තමිව නං පස්සතීති තාදික්ඛො, එවං මාදික්ඛො, කීදික්ඛො, එදික්ඛො, සාදික්ඛො. ඊදී, යාදී, තාදී, මාදී, කීදී, එදී, සාදී.

වග්ගහණෙන තෙසමෙව සද්දානං **ඉය**ඉච්චෙවමාදීනමන්තො ච සරො ක්වචි දීඝත්ථමාහු. ඊදික්ඛො, යාදික්ඛො, තාදික්ඛො, මාදික්ඛො, කීදික්ඛො, එදික්ඛො, සාදික්ඛො. ඉදිසො, සදිසො, සරිසො, සරික්ඛො.

643, 635. **භයාදීහි මති බුධි පූජාදීහි ච ත්තො.**

භීඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, **මති. බුධි පූජාදි**තො ච **ත්ත** පච්චයො හොති.

භායිතබ්බොති භීතො, සුපිතබ්බොති සුත්තො, මිජ්ජිතබ්බො සිනෙහෙතබ්බොති මිත්තො, සම්මන්නිතබ්බොති සම්මතො, සං සුට්ඨු මානිතබ්බො පූජෙතබ්බොති සම්මතො, සම්මානීයිත්ථාති සම්මතො, සංකප්පීයතෙති සඞ්කප්පිතො, සංකප්පීයිත්ථාති සඞ්කප්පිතො, සම්පාදීයතෙති සම්පාදිතො, සම්පාදීයිත්ථාති සම්පාදිතො, අවධාරීයතෙති අවධාරිතො, අවධාරීයිත්ථාති අවධාරිතො, බුජ්ඣිතබ්බො ඤාතබ්බොති බුද්ධො, අජ්ඣයිතබ්බොති ඉතො, එතබ්බො ගන්තබ්බොති ඉතො, විදිතබ්බො ඤාතබ්බොති විදිතො, තක්කීයතෙති තක්කිතො, පූජීයතෙති පූජිතො, පූජීයිත්ථාති පූජිතො, අපචායිතබ්බොති අපචායිතො, මානිතබ්බො පූජෙතබ්බොති මානිතො, අපචීයතෙති අපචිතො, වන්දීයතෙති වන්දිතො, වන්දීයිත්ථාති වන්දිතො, සක්කරීයතෙති සක්කාරිතො, සක්කරීයිත්ථාති සක්කාරිතො.

644, 661. **වෙපු සී දව වමු කු දා භූ හ්වාදීහි ථු ත්තිම ණිමා නිබ්බත්තෙ.**

වෙපු සී දව වමු කු දා භූ හුඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි යථාසම්භවං **ථු ත්තිම ණිම**පච්චයා හොන්ති නිබ්බත්තත්ථෙ.

වෙපනං වෙපො, තෙන නිබ්බත්තො වෙපථු, සයනං සයො, තෙන නිබ්බත්තො සයථු, දවනං දවො, තෙන නිබ්බත්තො දවථු. වමනං වමො, තෙන නිබ්බත්තො වමථු. කුත්ති කරණං, තෙන නිබ්බත්තං කුත්තිමං. දාති දානං, තෙන නිබ්බත්තං දත්තිමං. භූති භවනං, තෙන නිබ්බත්තං භොත්තිමං. අවහුති අවහනං, තෙන නිබ්බත්තං ඔභාවිමං.

645, 662. **අක්කොසෙ නම්හානි.**

අක්කොසඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ නම්හි පටිසෙධයුත්තෙ **ආනිපච්චයො** හොති ධාතූහි.

න ගමිතබ්බං අගමානි තෙ ජම්ම දෙසං, න කත්තබ්බං අකරාණි තෙ ජම්ම කම්මං.

නම්හීති කිමත්ථං? විපත්ති තෙ ජම්ම, විකති තෙ ජම්ම.

අක්කොසෙති කිමත්ථං? න ගන්තබ්බා අගති තෙ.

646, 419. **එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං.**

එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං හොති.

එකස්ස පදත්ථස්ස සකිං වාරං එකක්ඛත්තුං, ද්වින්නං පදත්ථානං සකිං වාරං ද්වික්ඛත්තුං, තිණ්ණං පදත්ථානං සකිං වාරං තික්ඛත්තුං, එවං චතුක්ඛත්තුං, පඤ්චක්ඛත්තුං, ඡක්ඛත්තුං, සත්තක්ඛත්තුං, අට්ඨක්ඛත්තුං, නවක්ඛත්තුං, දසක්ඛත්තුං. ඉච්චෙවමාදයො සද්දා යොජෙතබ්බා.

647, 663. **සුනස්සුනස්සොණ වානුවානූනුනඛුනානා.**

සුනඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස **උනස්ස ඔණ වාන උවාන ඌන උනඛ උන ආ ආනා**දෙසා හොන්ති.

සාමිකස්ස සද්දං සුණාතීති සොණො, සාමිකස්ස සද්දං සුණාතීති ස්වානො, එවං සුවානො, සූනො, සුනඛො, සුනො, සා, සානො.

648, 664. **තරුණස්ස සුසු ච.**

තරුණඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස **සුසු** ආදෙසො හොති.

සුසු කාළකෙසො.

649, 665. **යුවස්සුවස්සුවුවානුනූනා.**

යුවඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස **උ**වස්ස **උවඋවාන උනඌනා**දෙසා හොන්ති.

යුවා, යුවානො, යුනො, යූනො.

650, 651. **කාලෙ වත්තමානාතීතෙ ණ්වාදයො.**

කාලෙ වත්තමානත්ථෙ ච අතීතත්ථෙ ච **ණු යු ත**පච්චයා හොන්ති.

අකාසි, කරොතීති කාරු, අගච්ඡි, ගච්ඡතීති, වායු, අහවි, භවතීති භූතං.

651, 647. **භවිස්සති ගමාදීහි ණීඝිණ.**

භවිස්සතිකාලත්ථෙ **ගමු භජ සු ඨා**ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ණී ඝිණ** පච්චයා හොන්ති.

ආයතිං ගමිතුං සීලං යස්ස, සො හොතීති ගාමී, ආයතිං භජිතුං සීලං යස්ස, සො හොතීති භාජී, ආයතිං පස්සාපිතුං සීලං යස්ස, සො හොතීති පස්සාවි, ආයතිං පට්ඨායිතුං සීලං යස්ස, සො හොතීති පට්ඨායි.

652, 648. **ක්‍රියායං ණ්වු තවො.**

ක්‍රියායමත්ථෙ **ණ්වු තු**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භවිස්සතිකාලෙ.

''කරිස්ස''න්ති කාරකො වජති, ''භුඤ්ජිස්ස''න්ති භොත්තා වජති.

653, 306. **භාවවාචිම්හි චතුත්ථී.**

භාවවාචිම්හි චතුත්ථීවිභත්ති හොති භවිස්සතිකාලෙ,

පචිස්සතෙ, පචනං වා පාකො, පාකාය වජති. භුඤ්ජිස්සතෙ, භොජනං වා භොගො, භොගාය වජති. නච්චිස්සතෙ, නච්චනං වා නච්චං, නච්චාය වජති.

654, 649. **කම්මනි ණො.**

කම්මනි උපපදෙ **ණ**පච්චයො හොති භවිස්සතිකාලෙ.

නගරං කරිස්සති නගරකාරො වජති, සාලිං ලාවිස්සති සාලිලාවො වජති, ධඤ්ඤං වපිස්සති ධඤ්ඤවාපො වජති, භොගං දදිස්සති භොගදායො වජති, සින්ධුං පිවිස්සති සින්ධුපායො වජති.

655, 650. **සෙසෙ ස්සං න්තුමානානා.**

සෙසඉච්චෙතස්මිං අත්ථෙ **ස්සං න්තු මාන ආන** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති භවිස්සතිකාලෙ කම්මූපපදෙ.

කම්මං කරිස්සති කම්මං කරිස්සං, එවං කම්මං කරොන්තො, කම්මං කුරුමානො, කම්මං කරානො වජති. භොජනං භුඤ්ජිස්සති භොජනං භුඤ්ජිස්සං, එවං භොජනං භුඤ්ජන්තො, භොජනං භුඤ්ජමානො, භොජනං භුඤ්ජානො වජති. ඛාදනං ඛාදිස්සති ඛාදනං ඛාදිස්සං, එවං ඛාදනං ඛාදන්තො, ඛාදනං ඛාදමානො, ඛාදනං ඛාදානො වජති. මග්ගං චරිස්සති මග්ගං චරිස්සං, එවං මග්ගං චරන්තො, මග්ගං චරමානො, මග්ගං චරානො වජති. භික්ඛං භික්ඛිස්සති භික්ඛං භික්ඛිස්සං, එවං භික්ඛං භික්ඛන්තො, භික්ඛං භික්ඛමානො, භික්ඛං භික්ඛානො වජති.

656, 666. **ඡවාදීහි තත්‍රණ.**

ඡ ද චි ති සු නී වි ද පද තනු යත අද මද යුජ වතුමිද මා පූ ක ල වර වෙ පු ගුප දා ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තත්‍රණ** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති යථාසම්භවං.

ආතපං ඡාදෙතීති ඡත්තං, ඡත්‍රං. ආරම්මණං චින්තෙතීති චිත්තං, චිත්‍රං. චින්තෙන්ති සම්පයුත්තධම්මා එතෙනාති වා චිත්තං, චිත්‍රං. අත්ථෙ අභිස්සවෙතීති සුත්තං, සුත්‍රං. අත්ථෙ සූචෙතීති වා සුත්තං, සුත්‍රං. සත්තෙ නෙතීති නෙත්තං, නෙත්‍රං. සත්තෙ ඉච්ඡිතට්ඨානං නෙන්ති එතෙනාති වා නෙත්තං, නෙත්‍රං. පකාරෙන විදතීති පවිත්තං, පවිත්‍රං. විවිධෙන ආකාරෙන මඞ්ග පාපං පුනාති, සොධෙතීති පවිත්තං, පවිත්‍රං. සුචිභාවං වා පාපුණාතීති පවිත්තං, පවිත්‍රං. පදති පාපුණාතීති පත්තො, පත්‍රො. ආහාරා පතන්ති එත්ථ භාජනෙති පත්තං, පත්‍රං. පදති පවත්තතීති වා පත්තං, පත්‍රං. තනොති විත්ථාරෙතීති තන්තං, තන්ත්‍රං, තනිතබ්බං විත්ථාරෙතබ්බන්ති වා තන්තං, තන්ත්‍ර. යතතීති යත්තං, යත්‍රං. යතති වීරියං කරොති එතෙනාති වා යත්තං, යත්‍රං. යතනං වා යත්තං, යත්‍රං. සුඛදුක්ඛං අදති භක්ඛතීති අත්තා, අත්‍රා. මදතීති මත්තං, මත්‍රං. වත්ථුං යුජ්ජන්ති එතෙනාති යොත්තං, යොත්‍රං. වත්තතීති වත්තං, වත්‍රං. මිදති සිනෙහං කරොතීති මිත්තං. මිත්‍රං. මිදති සිනෙහති එතායාති මෙත්තා, මෙත්‍රා. පරි සමන්ත තො සබ්බාකාරෙන මිනන්ති එතායාති මත්තා, මත්‍රා. මානනං වා මත්තං, මත්‍රං. අත්තනො කුලං පුනාති සොධෙතීති පුත්තො, පුත්‍රො. කලිතබ්බං

සඞ්ඛ්‍යාතබ්බන්ති කලත්තං, කලත්‍රං. සංසුට්ඨු වාරෙති එතෙනාති වරත්තං, වරත්‍රං. වෙපති කම්පතීති වෙත්තං, වෙත්‍රං. ගොපිතබ්බං රක්ඛිතබ්බන්ති ගුත්තං. ගුත්‍රං, ගොත්තං, ගොත්‍රං. දාති අවඛණ්ඩති එතෙනාති දාත්තං, දාත්‍රං ඉච්චෙවමාදි.

657, 667. **වදාදීහි ණිත්තො ගණෙ.**

වද වර වරඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ණිත්ත**පච්චයො හොති ගණත්ථෙ.

වාදිතානං ගණො වාදිත්තං. එවං වාරිත්තං, වාරිත්තං, ඉච්චෙවමාදි.

658, 668. **මිදාදීහි ත්තිතියො.**

මිද පද රන්ජ තනු ධාඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ත්ති ති** ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

මිදති සිනෙහතීති මෙත්ති, පදති ගච්ඡතීති පත්ති, රන්ජති එත්ථාති රත්ති, තනොති වින්ථාරෙතීති තන්ති, අත්තනො කුලං තනොති වින්ථාරෙතීති වා තන්ති, පරෙසං ඉත්ථීනං පුත්තං ධාරෙතීති ධාති, ඛීරං ධාරෙතීති වා ධාති, අත්තනො සභාවං ධාරෙතීති වා ධාති ඉච්චෙවමාදි.

659, 669. **උසු රන්ජ දංසානං දංසස්ස දඩ්ඪොඪ ඨා ච.**

උසු රන්ජ දංසඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **දංසස්ස දඩ්ඪා**දෙසො හොති, **ඪ ඨ**පච්චයා ච හොන්ති.

උසීයතෙ උඩ්ඪො, රන්ජන්ති එත්ථාති රට්ඨං, දංසීයතෙති දඩ්ඪො.

660, 670. **සූවුසානමූවුසානමතොථොච.**

සූවු අසඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **ඌඋඅසානං අතා**දෙසො හොති, **ථ**පච්චයො ච.

සවති හිංසති එතෙනාති සත්ථං, හිරොත්තප්පං සංවරති එතෙනාතිවත්ථං, සද්දානුරූපං අසතිභවතීති අත්ථො,

661, 671. **රන්ජුදාදීහි ධ දිද්ද කිරා ක්වචි ජදලොපොච.**

රන්ජ උද ඉදි චදි මදි ඛුද ඡිදි රුදි දල සුස සුච වච වජ ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ධ ද ඉද්ද ක ඉර**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති, ක්වචි **ජ ද** ලොපො ච, පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

රඤ්ජිතබ්බන්ති රන්ධං, රන්ජයිත්ථාති වා රන්ධං, අත්තනි සන්නිස්සිතානං මච්ඡමකරානං පීතිසොමනස්සං උන්දති පසවති ජනෙතීති සමුද්දො, ඉන්දති පරමිස්සරියං කරොතීති ඉන්දො, ඉන්දත්තං අධිපතිභාවං කරොතීති වා ඉන්දො, චන්දිතබ්බො ඉච්ඡිතබ්බොති චන්දො, මන්දති භාසෙතීති මන්දො, මදිතබ්බො භාසෙතබ්බොති වා මන්දො, බුදති පිපාසෙතීති බුද්දො, ඡින්දිතබ්බොති ඡිද්දො, රුදති හිංසතීති රුද්දො, දලති දුග්ගතභාවං ගච්ඡතීති දලිද්දො, සුස්සතීති සුක්කං, සුචතීතිසොකො, වචිතබ්බන්ති වක්කං, අප්පටිහතො හුත්වා වජති ගච්ඡතීති වජිරං ඉච්චෙවමාදි.

662, 672. **පටිතො හිස්ස හෙරණ හීරණ.**

පටිඉච්චෙතස්මා **හිස්ස** ධාතුස්ස **හෙරණ හීරණ** ආදෙසා හොන්ති.

පටිපක්ඛෙමද්දිත්වාගච්ඡති පවත්තතීති පාටිහෙරං, පාටිහීරං.

663, 673. **කඩ්‍යාදීහි කො.**

කඩි සඩි චඩි කරඩි මඩි සඩි කුඨි හඩි පඩි දඩි රඩි තඩි ඉසිඩි චඩි ගඩි අඩි ලඩි මෙඩි එරඩි බඩි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ක**පච්චයො හොති සහ පච්චයෙන ච නිප්පජ්ජන්තෙ යථාසම්භවං.

කණ්ඩිතබ්බො ඡින්දිතබ්බොති කණ්ඩො, සණ්ඩිතබ්බො සඨෙතබ්බොති සණ්ඩො, චණ්ඩන්ති එත්ථාති චණ්ඩො, කරණ්ඩිතබ්බො භාජෙතබ්බොති කරණ්ඩො, මණ්ඩීයතෙ විභූසීයතෙ එතෙනාති මණ්ඩො, සණ්ඩන්ති ගුම්බන්ති එත්ථාති සණ්ඩො, අඩ්ගමඩ්ගානි කුණ්ඨති ඡින්දතීති කුඨ්ඨං, හණ්ඩිතබ්බන්ති හණ්ඩං, පණ්ඩති ලිඞ්ගවෙකල්ලභාවං ගච්ඡතීති පණ්ඩකො. දණ්ඩති ආණං කරොති එතෙනාති දණ්ඩො, රණ්ඩති හිංසතීති රණ්ඩො, විසෙසෙන තණ්ඩති චාලෙති පරෙසං විඤ්ඤූනං හදයං කම්පෙතීති විතණ්ඩො, ඉසිණ්ඩති පරෙසං මද්දතීති ඉසිණ්ඩො, චණ්ඩති චණ්ඩික්කභාවං කරොතීති චණ්ඩො, ගණ්ඩති සන්නිචයති සමූහං කරොති එත්ථාති ගණ්ඩො, අණ්ඩීයති නිබ්බත්තීයතීති අණ්ඩො, ලණ්ඩිතබ්බො ජිගුච්ඡිතබ්බොති ලණ්ඩො, මෙණ්ඩති කුටිලභාවං ගච්ඡතීති මෙණ්ඩො, එරණ්ඩති රොගං හිංසතීති එරණ්ඩො, බණ්ඩිතබ්බො ඡින්දිතබ්බොති බණ්ඩො ඉච්චෙවමාදි.

664, 674. **බාදාමගමානං බ න්ධ'න්ධ ගන්ධා.**

බාද අම ගමුඉච්චෙතෙසං ධාතූනං **බන්ධ අන්ධ ගන්ධා**දෙසා හොන්ති, **ක**පච්චයො ච හොති.

ජාතිජරාමරණාදීහි සංසාරදුක්ඛෙහි බාධිතබ්බොති බන්ධො, අමති අධිගමඩ්ගස්ස රුජ්ජනභාවං ගච්ඡතීති අන්ධො, චක්ඛුනා අමති රුජ්ජතීති වා අන්ධො, තං තං ඨානං වාතෙන ගච්ඡතීති ගන්ධො. එවං බන්ධකො, අන්ධකො, ගන්ධකො.

665, 675. **පටාදීහ්‍යලං.**

පට කල කුස කද භගන්ද මෙඛ වක්ක තක්ක පල්ල සද්ද මූල බිල විද චඩං පඤ්ච වා වස පචි මච මුස ගොත්ථු පුථු බහු මඩ්ග බහ කම්බ සම්බ අග්ගඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි පාටි පදිකෙහි ච උත්තරපදෙසු අලපච්චයො හොති, පච්ඡා පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

පටෙ අලන්ති පටලං, කලෙ අලන්ති කලලං, පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ කුසති ඡින්දතීති කුසලං, කුසභූතෙ යථාසභාවධම්මෙ අලන්ති වා කුසලං, කුසෙ උද්දිස්ස දානෙ අලන්ති වා කුසලං, කුසෙ සඤ්චයෙ ධම්මසමුදායෙ අලන්ති වා කුසලං, කද්දෙ මද්දෙ අලන්ති කදලං, භගන්දෙ සෙචනෙ අලන්ති භගන්දලං, භගන්දෙ මුත්තකරීසහරණෙ අලන්ති වා භගන්දලං, මෙඛෙ කටිවිචිත්තෙ අලන්ති මෙඛලං, වක්කෙ රුක්ඛතචෙ අලන්ති වක්කලං, තක්කෙ රුක්ඛසිලෙසෙ අලන්ති තක්කලං, පල්ලෙ නින්නට්ඨානෙ අලන්ති පල්ලලං, සද්දෙ හරිතෙ අලන්ති සද්දලං, මූලෙ පතිට්ඨානෙ අලන්ති මූලාලං, බිළෙ නිස්සයෙ අලන්ති බිලාලං, විදෙ විජ්ජමානෙ අලන්ති විදලං, චණ්ඩෙ අලන්ති චණ්ඩාලො, පඤ්චන්නං රාජූනං අලන්ති පඤ්චාලො, වා ගතිගන්ධනෙසු අලන්ති වාලං, වා පදගමනෙ අලන්ති වා වාළො, වසෙ අච්ඡාදනෙ අලන්ති වසලො, පචෙ විත්ථාරෙ අලන්ති පචලො, මචෙ චොරකම්මෙ අලන්ති මචලො, මුසෙ ථෙයො, මුසෙ පාණචාගෙ වා අලන්ති මුසලො, ගොත්තෙ වංසෙ සිඩ්ගාලජාතියං අලන්ති ගොත්ථුලො, පුථුම්හි විත්ථාරෙ අලන්ති පුථුලො, බහුම්හි සඩ්ඛ්‍යානෙ අලන්ති බහුලො, බහුම්හි වුද්ධිම්හි අලන්ති වා බහුලො, මඩ්ගම්හි ගමනෙ අලන්ති මඩ්ගලං, බහුම්හි වුද්ධිම්හි අලන්ති බහලං, කම්බම්හි සඤ්චලනෙ අලන්ති කම්බලං. සම්බම්හි මණ්ඩලෙ අලන්ති සම්බලං, අග්ගෙ ගතිකොටිල්ලෙ අලන්ති අග්ගළං. ඉච්චෙවමාදයො අඤ්ඤෙපි සද්දා භවන්ති.

666, 676. **පුථස්ස පුථු පථා මො වා.**

පුථඉච්චෙතස්ස පාටිපදිකස්ස **පුථු පථා**දෙසා හොන්ති, ක්වචි **අම**පච්චයො හොති.

පුථ හුත්වා ජාතන්ති පුථවී පථමෙ ජාතො පථමො, පථවී, පඨමො වා, පුථු කිලෙසෙ ජනෙතීති පුථුජ්ජනො, පුථු හුත්වා ජාතන්ති පථවී, පඨවී වා.

667, 677. **සස්වාදීහි තු දවො.**

සසු දද අද මදඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **තු දු**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

අඤ්ඤෙ සත්තෙ සසති හිංසතීති සත්තු, දුක්ඛං දදාතීති දද්දු, දුක්ඛෙන අදති භක්ඛති එත්ථාති අද්දු, දුක්ඛං අදති අනුභවති ජනො එතෙනාති වා අද්දු, දුක්ඛං භාජනං ආධාරං භාවතීති වා අද්දු, මදති උම්මත්තං කරොතීති මද්දු, මදති මද්දභාවං කරොතීති වා මද්දු.

668, 678. **ඣාදීහි ඊවරො.**

චි පා ධාඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ඊවර**පච්චයොහොති.

චීයතීති චීවරං, පිවතීති පීවරො, පාතබ්බං රක්ඛිතබ්බන්ති වා පීවරං. ධාරෙති ධාරෙත්වා ජීවිතං කප්පෙතීති ධීවරො, ධීවරං.

669, 679. **මුනාදීහි චි.**

මුන යත අග්ග පත කව සුච රුච මහාල භද්දාල මනඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, පාටිපදිකෙහි ච **ඉ**පච්චයො හොති.

අත්ථානත්ථං මුනාති, ඤෙයායධම්මං ලක්ඛණාදිවසෙන වා ජානාතීති මුනි, යතති වීරියං කරොතීති යති, අග්ගති කුටිලභාවං ගච්ඡතීති අග්ගි, පතති සෙට්ඨො හුත්වා පුරතො ගච්ඡතීති පති, කබ්‍යං බන්ධතීති කවි, කන්තං මනාපවචනං වදතීති වා කවි. සුචති පරිසුද්ධං භවතීති සුචි, රුචති දිබ්බතීති රුචි, මහන්තං විභාවං භොගක්ඛන්ධං ලාතීති මහාලි, භද්දං යසං ලාතීති භද්දාලි, මනං තත්ථ රතනෙ නයතීති මණි.

670, 680. **විදාදීහ්‍යූරො.**

විද වල්ල මස සිද දුකුකපු මය උදි ඛජ්ජ කුරඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, පාටිපදිකෙහි ච **ඌර**පච්චයොහොති.

විදිතුං අලන්ති විදූරො, විදූරට්ඨානෙ ජාතො වෙදූරො, වල්ලති වල්ලභාවෙන භවතීති වල්ලූරො, වල්ලති අඤ්ඤමඤ්ඤං බන්ධතීති වා වල්ලූරො, ආමසිතබ්බොති මසූරො, සින්දති සිඞ්ගාරභාවං ගච්ඡතීති සින්දූරො, සින්දති විරොචතීති වා සින්දූරො, ගමිතුං අලං අනාසන්නත්තාති දූරො, කුති සද්දං කරොතීති කූරො, අත්තනො ගන්ධෙන අඤ්ඤං ගන්ධං කපති හනති හිංසතීති කප්පූරො, කප්පති රොගාපනයනෙ සමත්ථෙතීති වා කප්පූරො, මහියං

රවතීති මයූරො, මහියං යාති ගච්ඡතීති මයූරො, පංසුං උන්දති පසවතීති උන්දූරො, බජ්ජිතබ්බො බාදිතබ්බොති බජ්ජූරො, කුරති අක්කොසතීති කුරූරො.

671, 681. **හනාදීහි ණු නුතවො.**

හන ජන භාරි බනු අම වෙ වෙධා සිකි හි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි **ණු නු තු**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති.

භොජනං හනති හිංසති එතෙනාති හණු, හනු වා. ගමනං ජනෙතීති ජාණු, භාණු දිබ්බතීති භාණු, නිවාතෙ රිති ගච්ඡතීති රෙණු, බණිතබ්බො අවදාරිතබ්බොති බාණු. අඩිගමඩිගස්ස රුජ්ජනභාවං විජ්ඣනභාවං අමති ගච්ඡතීති අණු, වෙණු, වෙති තන්තසන්තානෙ භවතීති වෙණු, බහිසාරෙඅලන්තිවාවෙණු වච්ඡං, පායෙතීති ධෙනු, අත්ථං ධාරෙතීති ධාතු, ගමනපචනාදිකං ක්‍රියං ධාරෙතීති වා ධාතු, සියති බන්ධියතීති සෙතු, උද්ධං ගච්ඡති පවත්තතීති කෙතු, අත්තනො ඵලං හිනොති පවත්තතීති හෙතු.

672, 682. **කුටාදීහි ඨො.**

කුට කුස කටඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, පාටිපදිකෙහි ච **ඨ**පච්චයො හොති.

අඩිගමඩිගං කුටති ඡින්දතීති කුට්ඨං, ධඤ්ඤෙන ඡාදෙතබ්බො පූරෙතබ්බොති කොට්ඨො, කටිතබ්බං මද්දිතබ්බන්ති, කට්ඨං.

673, 683. **මනු පූර සුණාදීහි උස්ස නුසිසා.**

මනු පූර සුණ කුසු ඉල අල මහ සි කි ඉච්චෙවමාදීහි ධාතූහි, පාටිපදිකෙහි ච **උස නුස ඉස**ඉච්චෙතෙ පච්චයා හොන්ති, පුන නිප්පජ්ජන්තෙ.

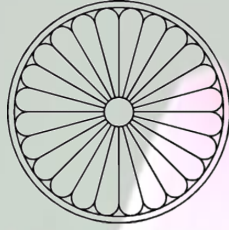
කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ මනති ජානාතීති මනුස්සො, මානුසො. කාරණා කාරණං මනති ජානාතීති වා මනුස්සො, මානුස්සො. අත්ථානත්ථං මනති ජානාතීති වා මනුස්සො, මානුස්සො. මාතාපිතූනං හදයං පූරෙතීති පුරිසො, අත්තනො මනොරථං පූරෙතීති වා පුරිසො, පූරෙතීති වා පොසො, සසුරෙහි සුණිතබ්බා හිංසිතබ්බාති සුණිසා, ද්වින්නං ජානානං කුලසන්තානං කරොතීති වා සුණිසා, කුච්ඡිතබ්බන්ති කරීසං, ගබ්භං විමොචෙතීති සූරිසො, තමන්ධකාරවිධමනෙන සත්තානං භයං සුරති හිංසතීති සූරියො, රොගං හිංසතීති සිරීසො, ඉලති කම්පතීති ඉල්ලිසො, තණ්හාය දුබ්බලො හුත්වා ඉලති කම්පතීති වා ඉල්ලිසො, පාපකරණෙ අලති සමත්ථෙතීති අලසො, මහිතබ්බො

පූජෙතබ්බොති මහිසො, සීයති බන්ධීයතීති සීසං, කිතබ්බං හිංසිතබ්බන්ති කිසං, ඉච්චෙවමාදි.

ඉති කිබ්බිධානකප්පෙ උණාදිකප්පො ඡට්ඨො කණ්ඩො.

උණාදිකප්පො නිට්ඨිතො.

කච්චායනපකරණං නිට්ඨිතං.

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයො,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථ දානෙන ච කප්පරැක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤදප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........